GEOS 2

Yhteinen maailma

Sirpa Anttila-Muilu • Hannele Cantell •
Heikki Jutila • Sirpa Lappalainen •
Mari Sorvali • Sirpa Tani

Tehtävävihko

Sanoma Pro Oy
Helsinki

Kustantaja: Sanoma Pro Oy
1.–5. painos, 2014

Tämä aineisto on digitaalinen rinnakkaisversio tuotteesta
ISBN 978-952-63-1688-8

6 kk lisenssi
ISBN 978-952-63-2940-6

48 kk lisenssi
ISBN 978-952-63-3073-0

Toimitus: Markku Kujala ja Virpi Aalto
Ulkoasu: Timo Lagerkrans
Kansi: Liisa Holm
Kuvitus: Ralf Westerlund
Taitto: Cosmograf
Kuvatoimitus: Marcel Maltzeff

Kuvaoikeudet: s. 36 Corel, s. 36 WSOYpro Oy Anita Kokkila,
s. 37 Heikki Karjalainen, s. 37 WSOYpro Oy Marcel Maltzeff
Karttaoikeudet: Maanmittauslaitos, lupa nro 939/MML/09

© Sirpa Anttila-Muilu, Hannele Cantell, Heikki Jutila,
Sirpa Lappalainen, Mari Sorvali, Sirpa Tani ja Sanoma Pro Oy

Tämä kirja on tehtäväkirja, joka on suojattu tekijänoikeuslailla (404/61).

Tämän teoksen tai sen osan valokopiointi, skannaaminen tai muu digitaalinen kopiointi tai käyttö ja muuntelu on kokonaan kielletty. Kopioston kopiointiluvat eivät koske työ-, tehtävä- ja harjoituskirjoja. Lisätietoja luvista www.kopiosto.fi

Sisällysluettelo

I Kulttuurien maailma

Mitä on kulttuuri? 4
Mitä on kehitys? 7

II Maailman ihmiset

Väkiluku muuttuu 10
Väestön alueellinen jakautuminen 16
Muuttoliikkeet 20
Kaupungistuva maailma 24
Asutus ja palvelut keskittyvät 30
Kaupunki- ja maaseutumaisemien tulkinta 34

III Luonnonvarojen käyttö

Luonnonvarat ja elinkeinot 40
Ravinnontuotanto 42
Raaka-aineita teollisuuteen 47
Tarvitsemme energiaa 51

IV Verkostoitunut maailma

Globalisaatio 57
Teollisuus 60
Liikenne 63
Matkailu 69
Maailmankauppa 73

V Maailmaa voi muuttaa

Alueiden kehittäminen ja aluepolitiikka Suomessa 77
Kehityksen jakautuminen maailmassa 80
Kansainvälinen yhteistyö 83

1 Kulttuurien maailma

Mitä on kulttuuri?

1. **Selitä käsitteet lyhyesti.**
   a. kulttuurinen identiteetti
   b. alueellinen identiteetti
   c. kulttuurinen globalisaatio

2. **Täydennä karttaan ja vastaa tehtäviin.**
   a. Rajaa ja nimeä karttaan maailman kulttuuripiirit.

   b. Millä perusteella maailma voidaan jakaa kulttuuripiireihin?

3. **Mainitse esimerkkejä paikoista, joilla on mielestäsi selvästi positiivinen (+) tai negatiivinen (–) maine.**
   a. kotipaikkakunnallasi _____
   b. Suomessa _____
   c. Ruotsissa _____
   d. Yhdysvalloissa _____

4. **Vertaile oppikirjan kartoissa s. 7–8 esitettyjä aluejakoja (maailman kulttuuripiirit, valtauskonnot, valtakielet).**
   a. Missä osissa maailmaa karttojen rajat osuvat eniten päällekkäin? Nimeä kyseiset alueet.

   _____

   _____

   _____

   b. Mitkä muut tekijät kielen ja uskonnon lisäksi vaikuttavat siihen, että maailman eri alueilla vallitsee erilaisia kulttuureja?

   _____

   _____

5. **Minne tunnet kuuluvasi?**
   a. Merkitse oheiseen taulukkoon rasti sen sarakkeen kohdalle, joka kuvaa mielestäsi parhaiten sitä, kuinka voimakkaasti tunnet kuuluvasi kyseiselle alueelle.

Tunnen kuuluvani tälle alueelle	En ollenkaan	Vähän	Melko paljon	Erittäin paljon
Kotikylä tai -kaupunginosa				
Kotikunta tai -kaupunki				
Kotimaakunta				
Suomi				
Pohjoismaat				
Euroopan unioni				
Eurooppa				
Maapallo				

   b. Miksi koet tietyt alueet erityisen tärkeiksi ja miksi jotkut toiset alueet tuntuvat vähemmän merkityksellisiltä?

   _____

   _____

   _____

   _____

Yo-tehtäviä

1. Maailman kulttuuripiirit
   a. Hahmottele maailmankartta, jossa esität maailman jakautumisen kulttuuripiireihin.
   b. Luonnehdi eri kulttuuripiirien ominaispiirteitä.
   c. Mitä tarkoitetaan vähemmistökulttuurilla?
      Mainitse vähemmistökulttuureista esimerkkejä. (+s2008)
2. Miten suuret urheilutapahtumat vaikuttavat isäntäkaupungin
   a. talouteen
   b. infrastruktuuriin
   c. alueelliseen identiteettiin?

   Voit käyttää esimerkkinä jotakin kisakaupunkia.
   Määrittele käsitteet infrastruktuuri ja alueellinen identiteetti. (s2005)
3. Mitkä tekijät vaikuttavat yksilön maantieteellisen maailmankuvan muotoutumiseen?
   Miten nämä tekijät heijastuvat oheisessa suomalaisen lukiolaisen piirtämässä maailmankartassa?
   (k2009)

Mitä on kehitys?

1. Selitä käsitteet lyhyesti.

a. kehitysmaa

b. teollisuusmaa

2. Tutustu alla olevaan tilastoon.

a. Minkä alla lueteltujen valtioiden kehittyneisyyttä tilastot kuvaavat?

Nimeä valtiot taulukkoon.

Intia Saudi-Arabia Venäjä Yhdysvallat

Nimeä valtio	Luku-taidot-tomuus %	HIV / AIDS-tapausten määrä	Matka-puhelinten määrä / 100 henkilöä	Brutto-kansantuote (BKT) henkeä kohden	Naisten osuus työ-voimasta %
Valtio A.	0	1 200 000	83,5	45 845	46,4
Valtio B.	0,5	940 000	114,6	9 075	49,3
Valtio C.	34	2 400 000	20,0	978	28,2
Valtio D.	15	ei luotettavaa tietoa	114,7	15 481	14,9
Suomi	0	2 400	115,2	46 602	48,1

Lähde: Tilastokeskus 2007

Perustele vastauksesi jokaisen valtion osalta.

A. _____

B. _____

C. _____

D. _____

b. Mitkä taulukon valtioista ovat mielestäsi kehitysmaita ja mitkä kehittyneitä maita? Perustele.

_____

_____

_____

3. Ekologiseen kestävyyteen kuuluu esimerkiksi jätteiden määrän vähentäminen. Se voidaan saada aikaan noudattamalla kolmen R:n periaatetta.

a. Täydennä alla olevaan taulukkoon esimerkkejä, joiden avulla voit toteuttaa kolmen R:n periaatetta.

Jätteiden määrän vähentämiskeino	Esimerkkejä
Recycle! Jätteiden käyttäminen uusien tuotteiden raaka-aineina	
Reuse! Tavaroiden uudelleenkäyttäminen sellaisenaan	
Reduce! Jätteiden syntymisen vähentäminen	

b. Mikä on mielestäsi edellä esitettyjen periaatteiden tärkeysjärjestys? Perustele mielipiteesi.

_____

_____

c. Millaisissa asioissa itse toteutat kolmen R:n periaatetta?

_____

_____

_____

_____

4. Taulukossa on lueteltu kestävään kehitykseen liittyviä esimerkkejä. Merkitse, onko kyseessä ekologinen (E), taloudellinen (T), sosiaalinen (S) vai kulttuurinen (K) kestävä kehitys.

Väite	Kestävän kehityksen tyyppi
a. Saamelaisten perinteisiä elinkeinoja arvostetaan.	
b. Talkooleiriläiset kunnostavat merenrantaniittyä.	
c. Koulun ruokalassa suositaan lähiruokaa.	
d. Yritys ei käytä lapsityövoimaa.	
e. Hehkulamput vaihdetaan energiansäästölamppuihin.	
f. Maahanmuuttajalapset voivat opiskella koulussa äidinkieltään.	
g. Saimaannorppaa suojellaan.	
h. Työpaikoilla naiset ja miehet ovat tasa-arvoisia.	

Yo-tehtäviä

1. Käsite ”kehitysmaat” luokittelee yhteen suuren joukon keskenään erilaisia valtioita.
   a. Mitä yhteisiä piirteitä kehitysmailla on?
   b. Miten kehitysmaat eroavat toisistaan? Esittele vastauksessasi kolme erityyppistä kehitysmaata ja kerro niiden välisistä eroista. (k2005)
2. Mitä tarkoitetaan kestävällä kehityksellä? Mihin päämääriin sillä pyritään, ja miten siihen voidaan päästä? (k1998)

2 Maailman ihmiset

Väkiluku muuttuu

1. Selitä käsitteet lyhyesti.

a. syntyvyys

b. kuolleisuus

c. imeväiskuolleisuus

d. hedelmällisyysluku

e. elinajanodote

2. Vastaa tehtäviin.

a. Kirjoita kaavakuvaan oikeille kohdille väestönmuutostekijät.

- syntyneet
- kuolleet
- luonnollinen väestönmuutos
- tulomuutto
- lähtömuutto
- nettomuutto

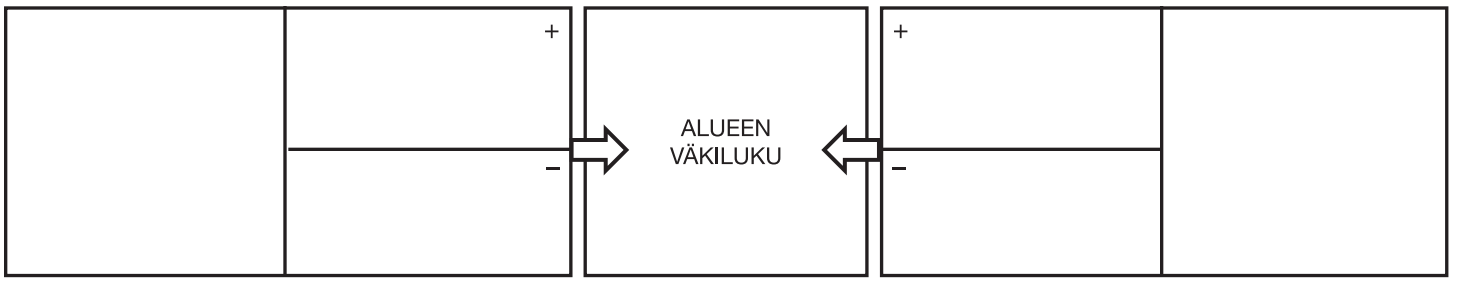

b. Mitkä väestönmuutostekijät otetaan huomioon, kun tarkastellaan koko maailman väkiluvun muutoksia?

c. Mitkä väestönmuutostekijät otetaan huomioon, kun tarkastellaan yhden valtion tai maanosan väkiluvun muutoksia?

3. Väestönkasvu

a. Väritä maailmankartalle punaisella nopeimman väestönkasvun (> 2,5 % / vuosi) valtiot ja sinisellä ne valtiot, joissa väkimäärä vähenee. Käytä apuna oppikirjan s. 21 karttaa.

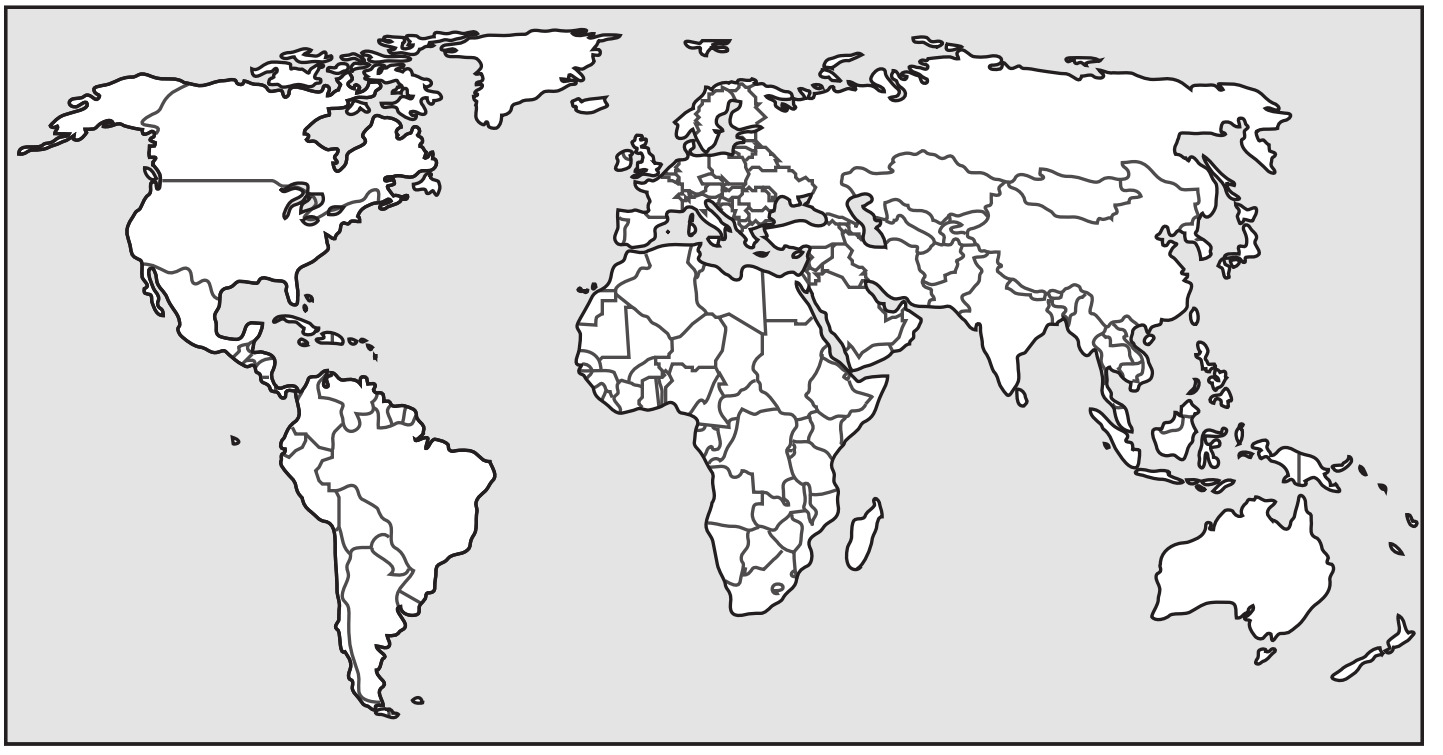

b. Luettele syitä nopeaan väestönkasvuun ja väestön vähenemiseen.

4. Ovatko seuraavat väittämät oikein vai väärin? Korjaa väärät väitteet taulukkoon.

Väittämä	O	V
a. Koko maapallon syntyvyys kasvaa edelleen.		
b. On todennäköistä, että koko maapallon väestönkasvu pysähtyy ennen tämän vuosisadan loppua.		
c. Kaupungeissa lasten merkitys työvoimana on vähäinen.		
d. Väestönkasvu hidastui teollisen vallankumouksen seurauksena.		
e. Naisten ja tyttöjen koulutus laskee valtion syntyvyyslukua.		
f. Naiset elävät keskimäärin viisi vuotta miehiä kauemmin.		

5. Täydennä taulukko.

a. Piirrä oheiseen kaavioon väestöllisen muuntumisen teorian vaiheita kuvaavat syntyvyys-, kuolleisuus- ja väkilukukäyrät.

b. Piirrä kullekin vaiheelle tyypilliset väestöpyramidit kaavion alle.

c. Nimeä vaiheet.

d. Anna esimerkkejä kunkin vaihteen valtioista.

Vaiheen nimi	**1.**	**2.**	**3.**	**4.**	**5.**
Syntyvyys-, kuolleisuus- ja väkiluku-käyrät					
Vaiheille tyypilliset väestö-pyramidit					
Esimerkki-valtioita					

6. Tutki viereisellä sivulla olevia väestöpyramideja ja taulukoita.

a. Mikä väestöpyramidi kuuluu millekin valtiolle? Perustele valintasi.

b. Merkitse väestöpyramidien vieressä oleviin ruutuihin se väestöllisen muuntumisen teorian vaihe, jossa kyseinen valtio on.

c. Missä väestöllisen muuntumisen mallin vaiheessa on suuri syntyvyys ja kuolleisuus?

_____

d. Mitkä tekijät pienentävät kuolleisuutta?

_____

_____

e. Missä väestöllisen muuntumisen teorian vaiheessa luonnollinen väestönkasvu on hyvin vähäistä? Miksi?

_____

_____

f. Millaiset tekijät vaikuttavat siihen, että jonkin valtion väkimäärä on alkanut laskea?

_____

_____

vaiheen numero ☐

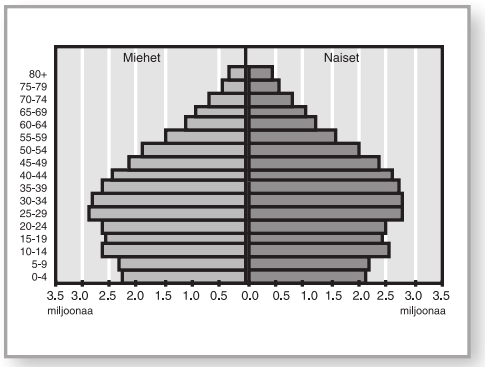

valtio: _____

perustelu: _____

_____

vaiheen numero ☐

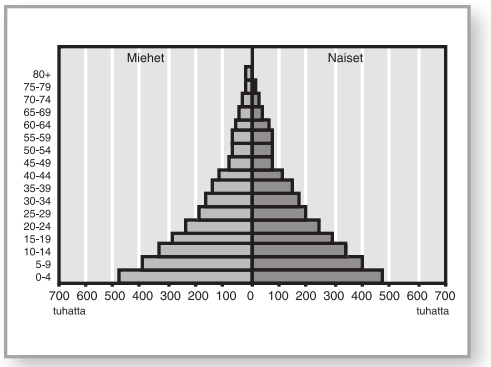

valtio: _____

perustelu: _____

_____

vaiheen numero ☐

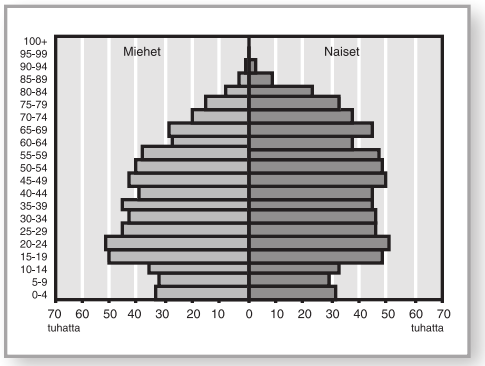

valtio: _____

perustelu: _____

_____

vaiheen numero ☐

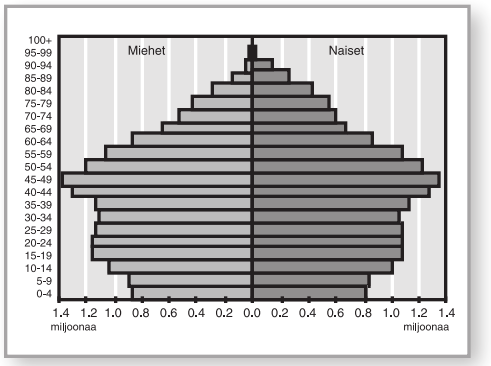

valtio: _____

perustelu: _____

_____

Thaimaa

syntyvyys	13,9 ‰
kuolleisuus	7,0 ‰
luonnollinen väestönmuutos	6,9 ‰
hedelmällisyysluku	1,6
elinajanodote	70 vuotta
imeväiskuolleisuus	18, 9 ‰

Kanada

syntyvyys	10,8 ‰
kuolleisuus	7,8 ‰
luonnollinen väestönmuutos	3,0 ‰
hedelmällisyysluku	1,6
elinajanodote	81 vuotta
imeväiskuolleisuus	4,6 ‰

Viro

syntyvyys	10,0 ‰
kuolleisuus	13,3 ‰
luonnollinen väestönmuutos	–3,3 ‰
hedelmällisyysluku	1,1
elinajanodote	70 vuotta
imeväiskuolleisuus	7,6 ‰

Sierra Leone

syntyvyys	45,8 ‰
kuolleisuus	23,0 ‰
luonnollinen väestönmuutos	22,8 ‰
hedelmällisyysluku	6,0
elinajanodote	42 vuotta
imeväiskuolleisuus	158,3 ‰

7. Tutki Suomen väestöpyramidia ja vastaa kysymyksiin.

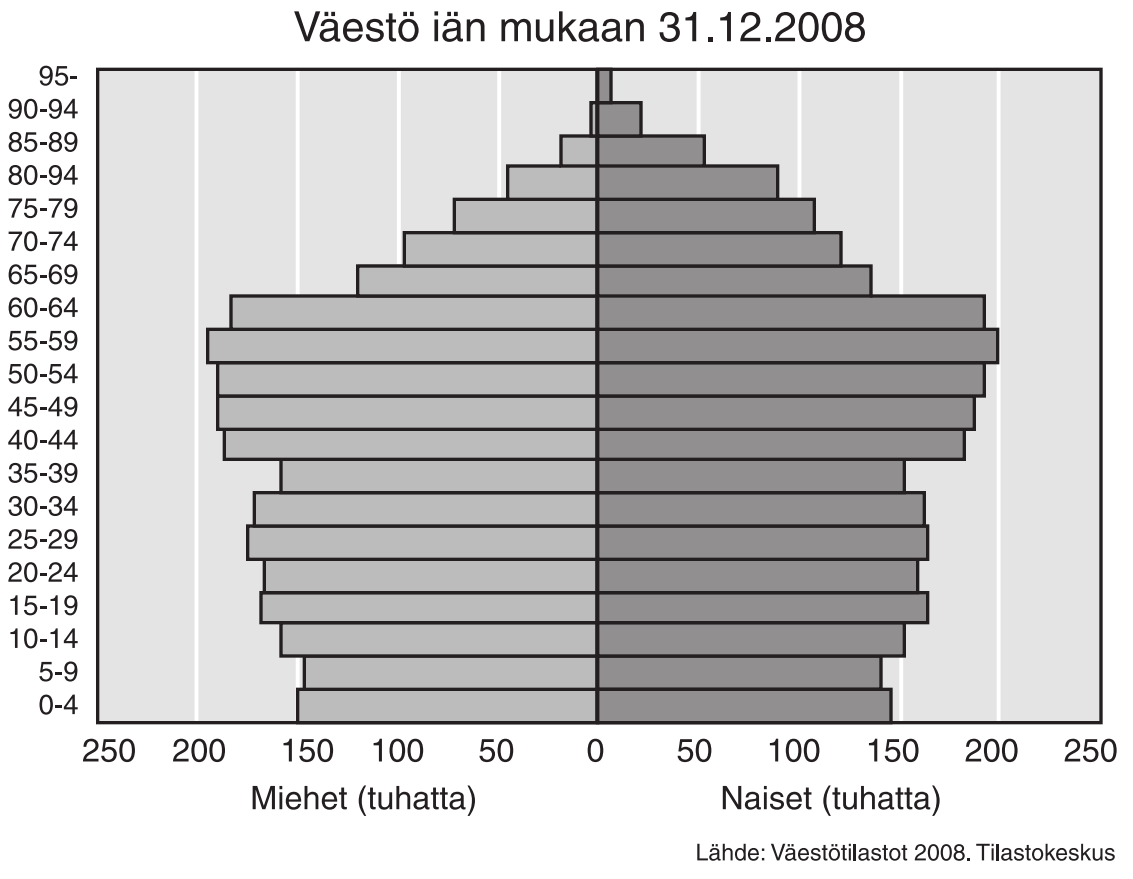

Lähde: Väestötilastot 2008. Tilastokeskus

a. Mitä ikäluokkaa on eniten? _____

b. Kumpia syntyy enemmän, tyttöjä vai poikia? _____

c. Missä ikäluokissa eri sukupuolia on suunnilleen yhtä paljon?

_____

d. Mitä voit päätellä Suomen väestön tulevaisuudesta?

Yo-tehtäviä

1. Piirrä kaavakuva väestöllisen muuntumisen mallista.
   Selitä mallin sisältöä alueellisten esimerkkien avulla. (s2006)

2. Ohessa on esitetty kolmen eri alueen ikäpyramidit. Kaksi niistä edustaa valtiota ja yksi suomalaista kuntaa. Mitkä väestönkehityksen osatekijät selittävät kunkin ikäpyramidin rakennetta?
   Millaisia väestöön liittyviä ongelmia kullakin alueella on odotettavissa 20 vuoden kuluttua? (k2004)

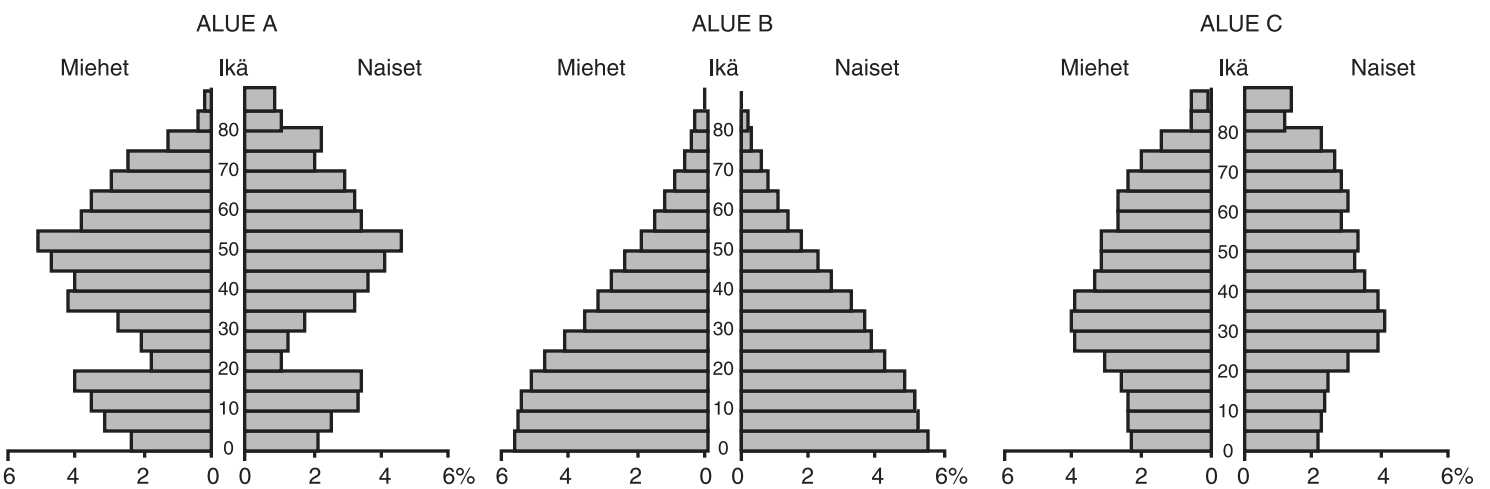

3. Maapallon väestönkasvu, sen alueelliset erot ja siihen liittyvät ongelmat sekä ongelmien ratkaisumahdollisuudet. (+s2002)

4. Selitä oheisen kartan ja taulukon avulla, miten väestön ikärakenne vaihtelee alueellisesti maapallolla. Mitkä tekijät vaikuttavat perhekoon määräytymiseen maapallon eri alueilla? Pohdi myös väestön ikääntymisen yhteiskunnallisia seurauksia. (+s2009)

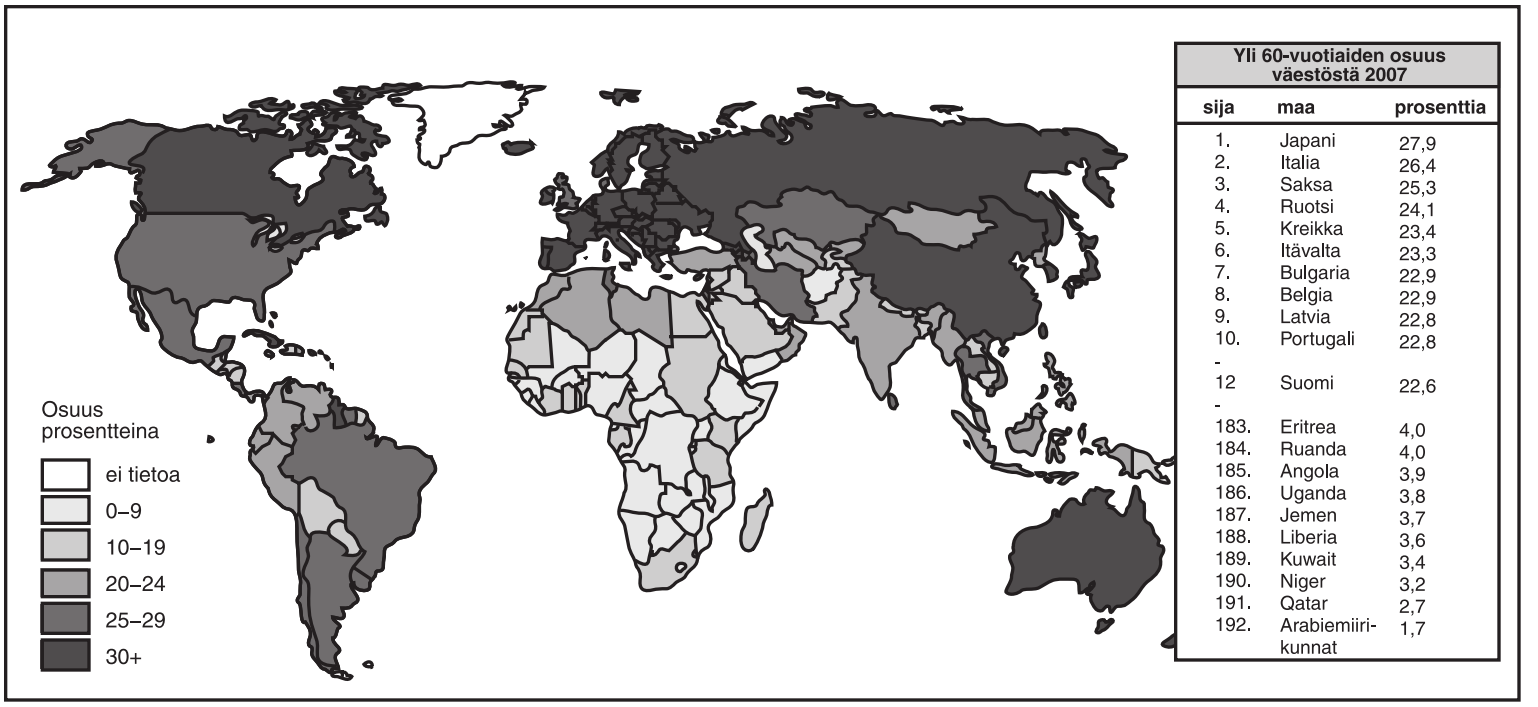

Yli 60-vuotiaiden osuus väestöstä 2007

sija	maa	prosenttia
1.	Japani	27,9
2.	Italia	26,4
3.	Saksa	25,3
4.	Ruotsi	24,1
5.	Kreikka	23,4
6.	Itävalta	23,3
7.	Bulgaria	22,9
8.	Belgia	22,9
9.	Latvia	22,8
10.	Portugali	22,8
-		
12	Suomi	22,6
-		
183.	Eritrea	4,0
184.	Ruanda	4,0
185.	Angola	3,9
186.	Uganda	3,8
187.	Jemen	3,7
188.	Liberia	3,6
189.	Kuwait	3,4
190.	Niger	3,2
191.	Qatar	2,7
192.	Arabiemiiri-kunnat	1,7

Väestön alueellinen jakautuminen

1. Selitä käsitteet lyhyesti.

a. oikumeeni

b. anoikumeeni

2. Täydennä kartta ja vastaa kysymyksiin.

a. Merkitse maailmankartalle maailman väkiluvultaan suurimmat valtiot numeroilla 1–10 ja laajimmat valtiot kirjaimilla a–j.

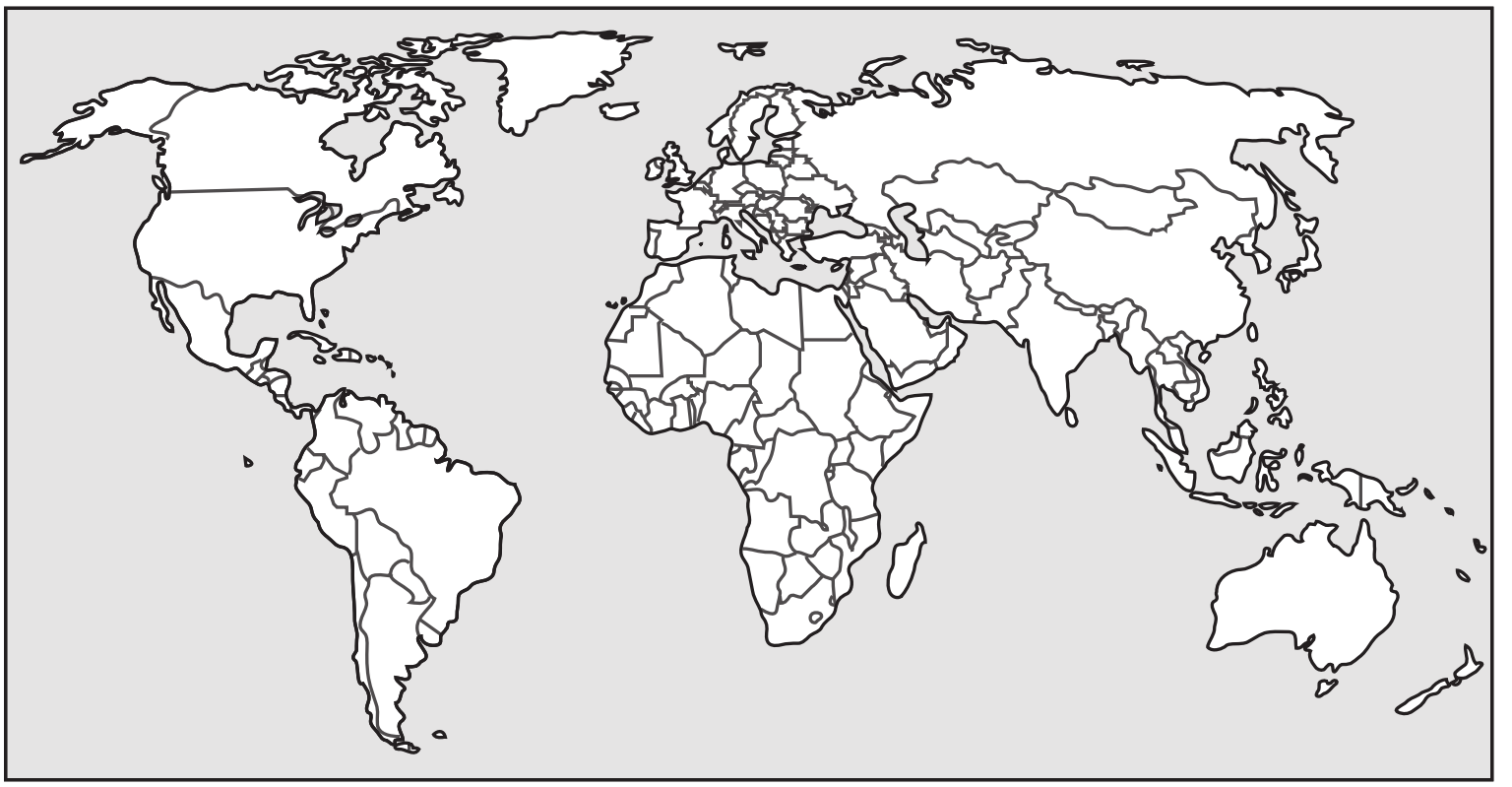

Maailman väkiluvultaan suurimmat valtiot vuonna 2009 (miljoonaa asukasta)

1.	Kiina	1 321
2.	Intia	1 171
3.	Yhdysvallat	307
4.	Indonesia	243
5.	Brasilia	191
6.	Pakistan	181
7.	Bangladesh	162
8.	Nigeria	153
9.	Venäjä	142
10.	Japani	128

Maailman laajimmat valtiot (pinta-ala miljoonaa km²)

a.	Venäjä	17,1
b.	Kanada	10,0
c.	Yhdysvallat	9,6
d.	Kiina	9,6
e.	Brasilia	8,5
f.	Australia	7,7
g.	Intia	3,2
h.	Argentiina	2,8
i.	Kazakstan	2,7
j.	Sudan	2,5

b. Mitkä valtiot ovat sekä väkimäärältään että pinta-alaltaan kymmenen suurimman joukossa? Mihin maailman väestökeskittymistä ne kuuluvat?

Valtio	Väestökeskittymä

c. Mitkä valtiot ovat pinta-alaltaan suuria, mutta eivät ole väkiluvultaan suurimpien joukossa?

d. Mitkä näistä valtioista löytyvät oppikirjan harvimmin asuttujen valtioiden taulukosta? Mitkä tekijät selittävät näiden valtioiden harvaa asutusta?

3. Kirjoita taulukkoon oppikirjan s. 25 kartan ja kartaston avulla esimerkkejä tiheimmin ja harvimmin asutuista alueista.

Maanosa tai alue	Tiheään asuttu alue	Harvaan asuttu alue
Eurooppa		
Afrikka		
Latinalainen Amerikka		
Pohjoismaat		
Yhdysvallat		
Australia		

4. Kartan päälle liitetyssä diagrammissa on kuvattu asutuksen jakautuminen maailmassa leveysasteittain. Käytä apunasi oppikirjan väentiheyskarttaa sivulla 25 ja vastaa kysymyksiin.

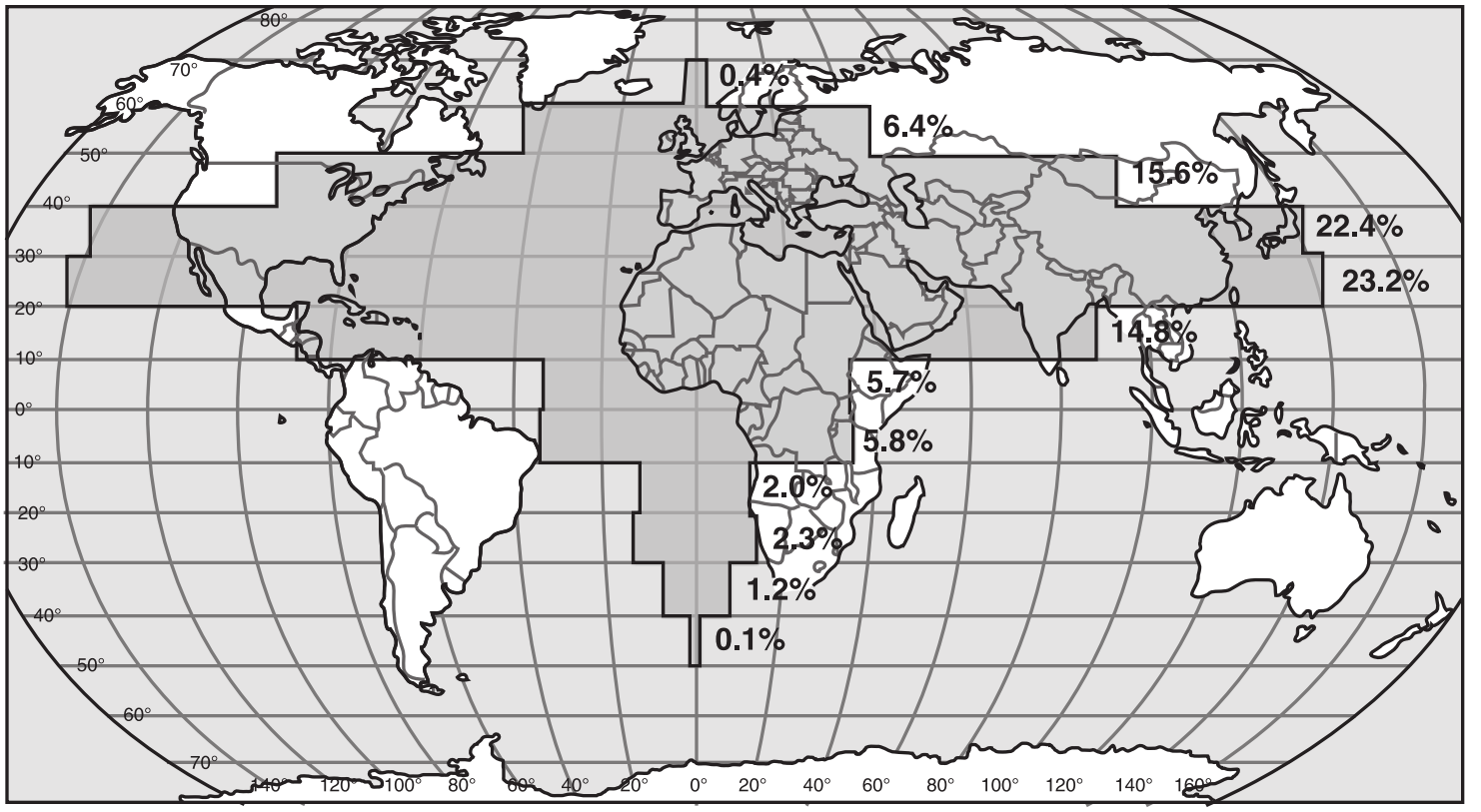

a. Millä leveysasteilla on eniten asutusta? Miksi asutusta on runsaasti juuri kyseisillä leveysasteilla?

b. Luettele valtioita, jotka sijaitsevat tiheimmin asutuilla leveysasteilla.

c. Tiheimmin asutuilla leveysasteilla on myös harvaan asuttuja alueita. Millaisia alueita nämä ovat?

d. Millä leveysasteilla asutus on vähäisintä? Mitkä seikat vaikuttavat niiden vähäiseen asutukseen?

e. Luettele valtioita, jotka sijaitsevat harvimmin asutuilla leveysasteilla.

5. Oheiseen Aasian väentiheyskarttaan on merkitty tiheimmin asutut alueet numeroilla 1–5 ja harvimmin asutut alueet numeroilla 6–10.

a. Nimeä numeroidut alueet taulukoihin.

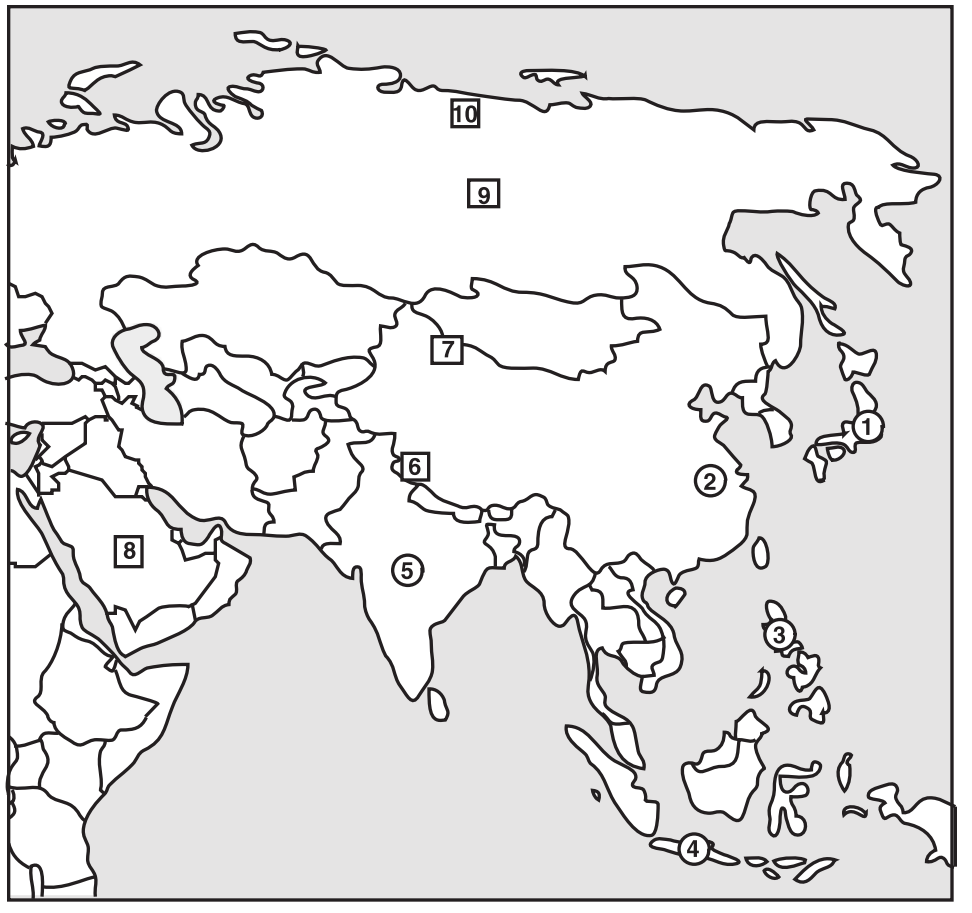

b. Täydennä taulukoihin tiheän ja harvan asutuksen syyt.

Tiheästi asutut alueet	Syy
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

Harvaan asutut alueet	Syy
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	

Tiheän asutuksen syitä

I = suotuisa ilmasto
HJ = hedelmällinen jokilaakso
HT = hedelmällinen tuliperäinen maa
L = runsaat luonnonvarat
S = hyvä saavutettavuus.

Harvan asutuksen syitä

Ky = kylmyys
Ku = kuivuus
V = vuoristo
M = maaperä ei sovellu viljelyyn
VL = vähän hyödynnettävissä olevia luonnonvaroja
VS = vaikeasti saavutettavissa.

Yo-tehtäviä

1. Maapallon tiheään asutut alueet. Pohdi syitä asutuksen tiheyteen kyseisillä alueilla. Esitä kartta maapallon tiheään asutuista alueista ja nimeä alueet. (s2004)

Muuttoliikkeet

1. Selitä käsitteet lyhyesti.

a. nettomuutto

b. kausimuutto

c. siirtotyöläinen

d. kiintiöpakolainen

e. turvapaikanhakija

2. Ovatko väittämät oikein vai väärin? Korjaa väärät väittämät taulukkoon.

Väittämä	O	V
a. Turvapaikan hakija on kiintiöpakolainen.		
b. Suurin osa pakolaisista muuttaa mahdollisimman kauas kotimaastaan.		
c. Suomen pakolaisviranomaiset osallistuvat kiintiöpakolaisten valintaprosessiin.		
d. Ympäristöpakolaiset eivät yleensä pakene kotimaansa ulkopuolelle.		
e. YK:n määritelmän mukaan luonnonkatastrofeja pakenevat ovat pakolaisia.		
f. Turvapaikkaa täytyy hakea ensimmäisestä turvalliseksi katsotusta maasta.		

3. Luettele taulukkoon siirtolaisuuden hyötyjä ja haittoja lähtö- ja kohdemaalle.

	hyödyt	haitat
lähtömaalle		
kohdemaalle		

4. Tutki karttaa Suomen muuttovoitto- ja muuttotappioalueista oppikirjan sivulla 28.

a. Luettele muuttovoittoalueita. Millaisia vetäviä tekijöitä niihin liittyy?

b. Luettele muuttotappioalueita. Millaisia työntäviä tekijöitä niihin liittyy?

c. Jos sinun olisi muutettava pois kotiseudultasi johonkin muualle Suomessa, mihin muuttaisit? Perustele valintasi.

5. Taulukossa on esitetty perustietoja Sodankylän ja Keravan kunnista.

Kuntien perustiedot	Sodankylä	Kerava
Tilastollinen kuntaryhmitys 2008	3	1
Väkiluku, henkilöä 2008	8 982	33 181
Asuntokuntien lukumäärä 2008	4 064	15 514
Kunnassa olevien työpaikkojen lukumäärä, henkilöä 2008	3 166	10 714
Verotulot €/asukas 2008	3 065	3655
0–14-vuotiaiden osuus väestöstä, % 2008	15,1	17,9
15–64-vuotiaiden osuus väestöstä, % 2008	66	70,7
Yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä, % 2008	18,9	11,4
Muuttovoitto, henkilöä 2008	–88	653
Ruotsinkielisten osuus väestöstä, % 2008	0,1	1,1
Väestön kokonaismuutos, % 2008	–1,1	2,7
Muiden toimialojen / toimialaltaan tuntemattomien työpaikkojen osuus, % 31.12.2005	3,8	0,8
Jalostuksen työpaikkojen osuus, % 2005	11,8	21,9
Alkutuotannon työpaikkojen osuus, % 2005	12,9	0,3
Työttömyysaste %	13,7	4,4
Tuloveroprosentti 2009	19,5	18,0
Palvelujen työpaikkojen osuus, % 2005	71,6	77,0
Omassa kunnassa työssäkäyvien osuus työssäkäyvistä, % 2006	85,6	31,3

Tilastollinen kuntaryhmitys: 1 = kaupunkimaiset kunnat, 2 = taajaan asutut kunnat, 3 = maaseutumaiset kunnat
Lähde: Tilastokeskus, kunnat.net

Sodankylä on muuttotappiokunta ja Kerava on muuttovoittokunta. Miten tämän voi päätellä

a. väestön ikärakenteesta

b. elinkeinorakenteesta

c. omassa kunnassa työssäkäyvien osuudesta

d. tuloveroprosentista?

Yo-tehtäviä

1. Muuttoliikkeet, niiden tyypit, syyt ja seuraukset.
   Anna esimerkkejä tapahtuneista muuttoliikkeistä tyypeittäin. (s2001)

2. Oheisessa diagrammissa ja taulukoissa esitetään tietoja pakolaisuudesta.

   a. Mitä tarkoitetaan pakolaisuudella?

   b. Pohdi pakolaisuuden syitä maapallon eri alueilla.

   c. Minkälaisia seurauksia pakolaisuudesta on maapallon eri alueilla?
   Pohdi kysymystä sekä vastaanottajamaan että lähtömaan kannalta. (s2007)

Tärkeimmät pakolaisten lähtömaat 2005

Lähtömaa	Pakolaisia yhteensä
Afganistan	2 379 700
Sudan	525 100
Burundi	463 100
Kongon dem. tasavalta	439 400
Somali	352 100
Palestiina	341 800
Vietnam	340 400
Irak	279 300
Liberia	268 300
Serbia ja Montenegro	197 000

Tärkeimmät pakolaisten vastaanottajamaat 2005

Lähtömaa	Pakolaisia yhteensä
Pakistan	1 084 700
Iran	716 400
Saksa	700 000
Tansania	548 800
USA	379 300
Kiina	301 000
Iso-Britannia	293 500
Tžad	257 300
Uganda	257 300
Kenia	251 300

Pakolaisten jakautuminen maanosittain 2005

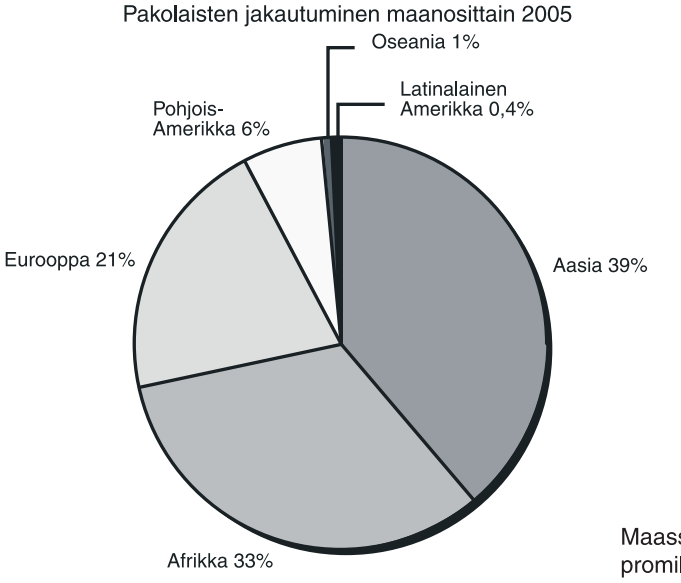

3. Maassamuutto Suomessa vuonna 1997.
   Tarkastele oheisen kartan avulla maassamuuton alueellisia piirteitä.
   Pohdi myös maassamuuton syitä ja alueellisia vaikutuksia. (s2000)

Nettomaassamuutto kunnittain

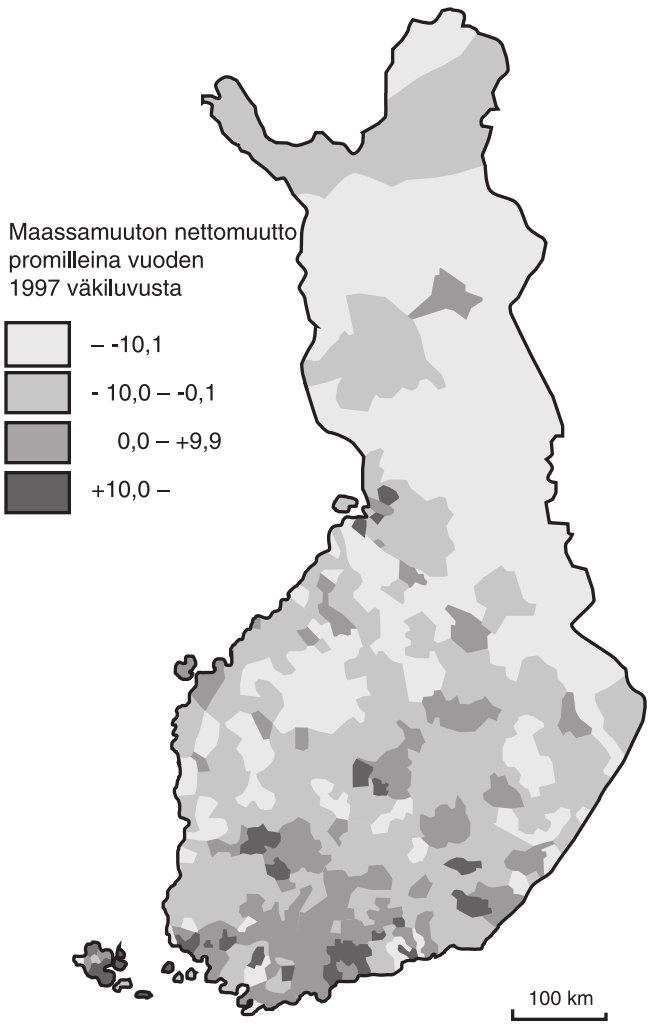

Kaupungistuva maailma

1. Selitä käsitteet lyhyesti.

a. megalopoli

b. konurbaatio

c. metropoli

d. haja-asutusalue

e. kaupunkiseutu

f. taajama

2. Tutki Oulun väestönkehitystä kuvaavaa diagrammia.

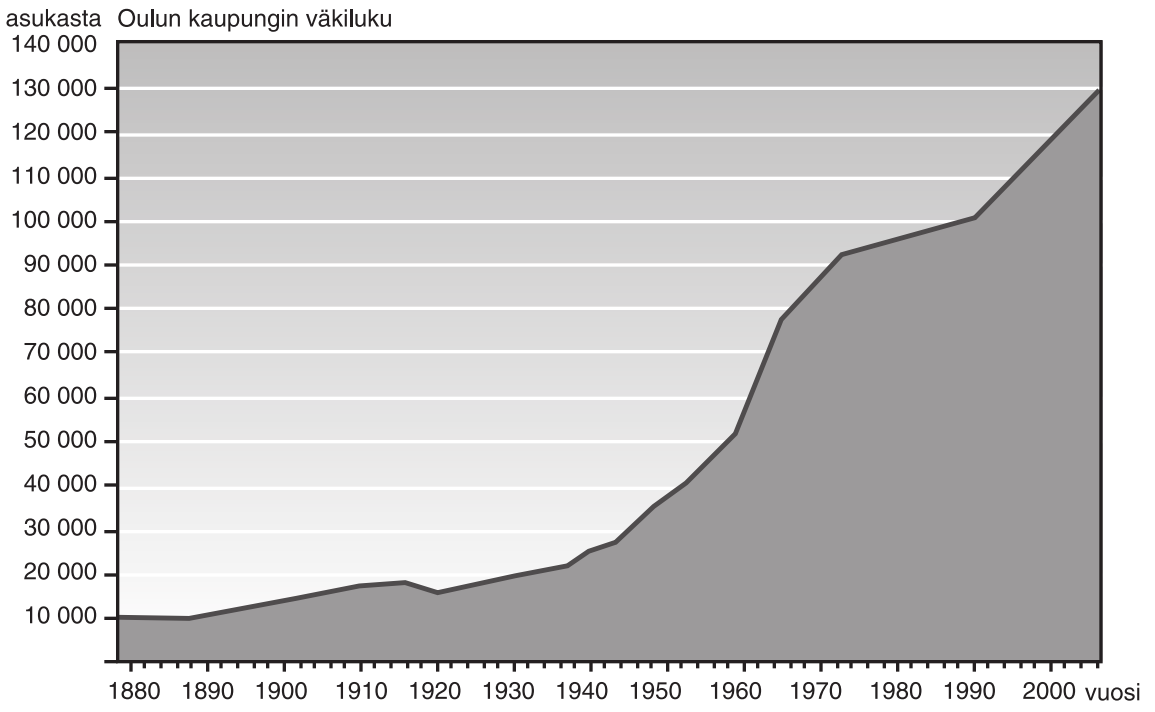

a. Miten Oulun väkiluku on muuttunut diagrammin kuvaamana aikana?

b. Kuinka suuri Oulun väkiluku oli vuonna 2000?

c. Milloin väkiluku on kasvanut nopeimmin?

3. Tutki oppikirjan taulukkoa s. 35, jossa on esitetty yli 10 miljoonan asukkaan kaupunkiseudut väkiluvun mukaan suuruusjärjestyksessä eri vuosina.

a. Missä maanosissa suurten miljoonakaupunkien määrä on lisääntynyt?

b. Mitkä kaupungit ovat säilyneet maailman suurimpien kaupunkien joukossa kaikkina tarkasteluvuosina?

c. Miksi maailman suurimpien kaupunkien väkilukua on vaikea ilmoittaa luotettavasti?

d. Nimeä karttaan merkityt miljoonakaupungit (1–21).

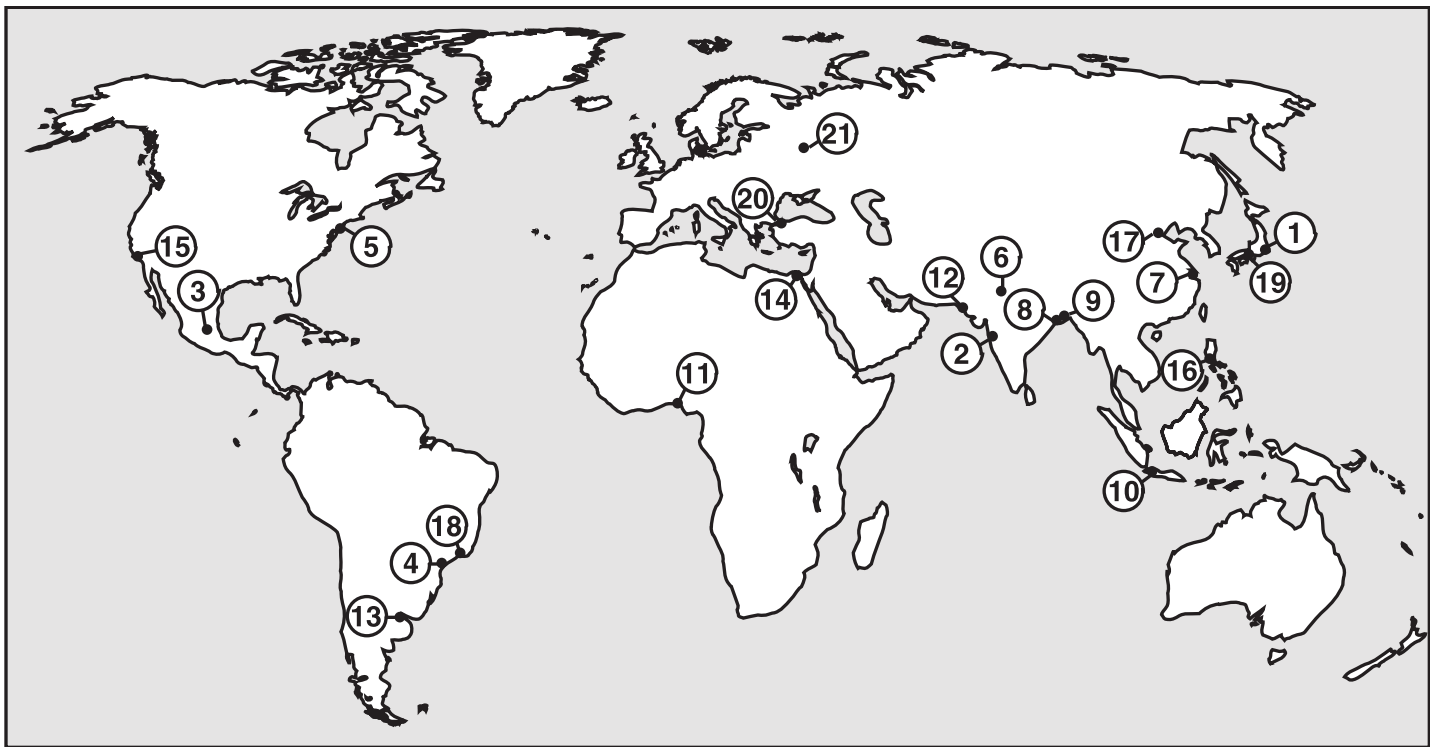

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____

4. Karttaan on merkitty Suomen maakunnat.

Nimeä taulukkoon kartaston avulla maakunnat ja maakuntien pääkaupungit.

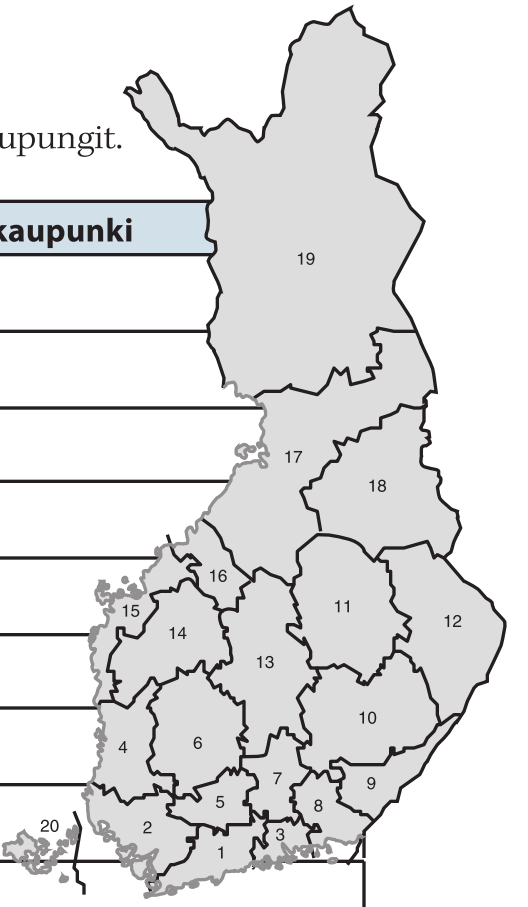

	maakunta	maakunnan pääkaupunki
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		

Yo-tehtäviä

1. Kaupungistumiseen liittyvät riskit maapallolla. (s2008)
2. Kaupungistumisen edut ja haitat. (s2001)
3. Ohessa on kartta Moskovan asuntojen neliöhinnoista suhteessa kaupungin keskihintoihin 1990-luvun lopulla. Mitä kaupunkien rakennemallien piirteitä löydät kartasta? Perustele päätelmäsi. (k2005)

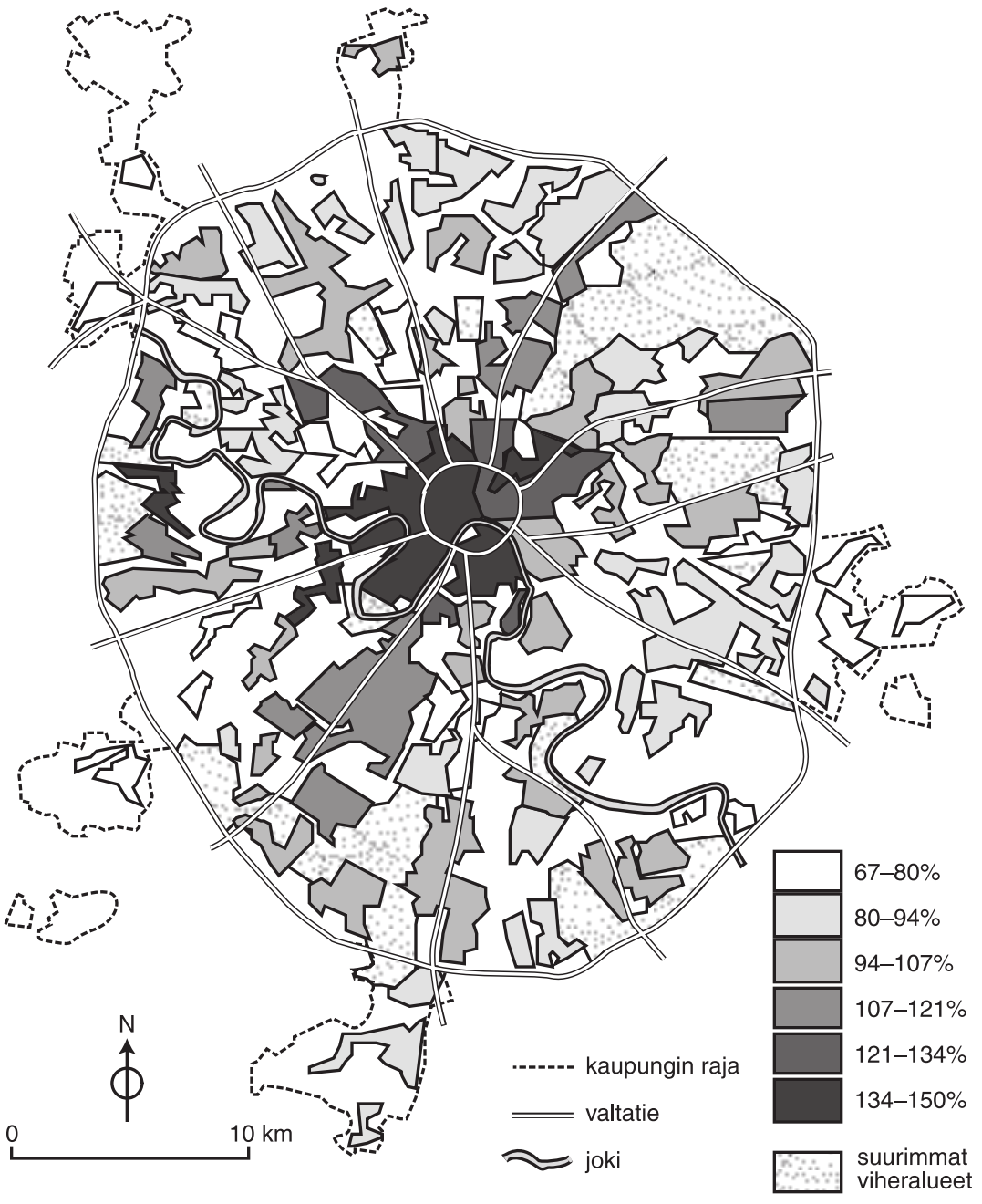

4. Oheisissa kartoissa on esitetty maapallon 20 suurinta kaupunkimaista väestökeskittymää (agglomeraatiota) vuosina 1900 ja 2000. Kuvaa sadan vuoden aikana tapahtunutta muutosta ja pohdi muutokseen johtaneita syitä. (k2003)

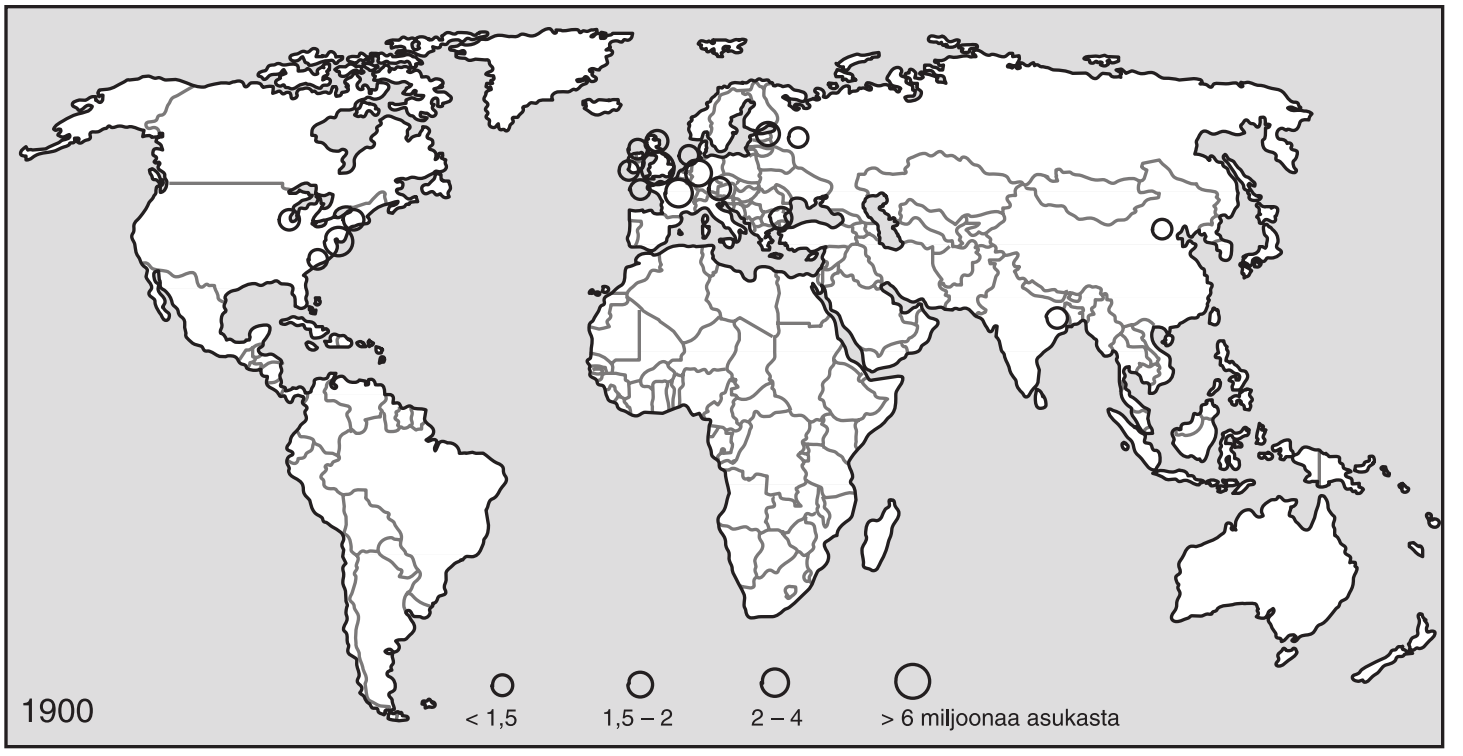

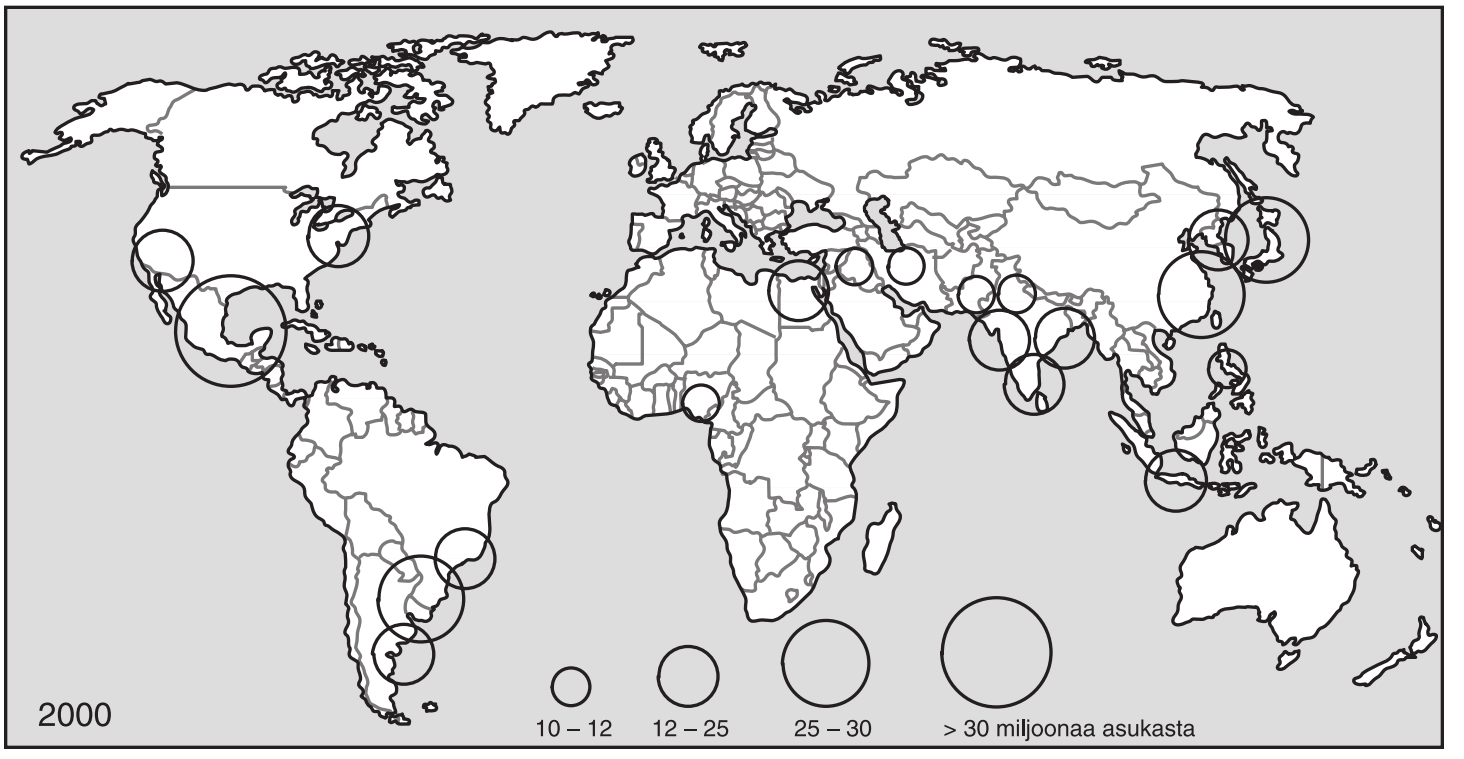

5. Päättele oheisen kartan perusteella, miten kartalla esitetty taajama on kasvanut ja tiestö kehittynyt. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet taajaman kehitykseen? (s2006)

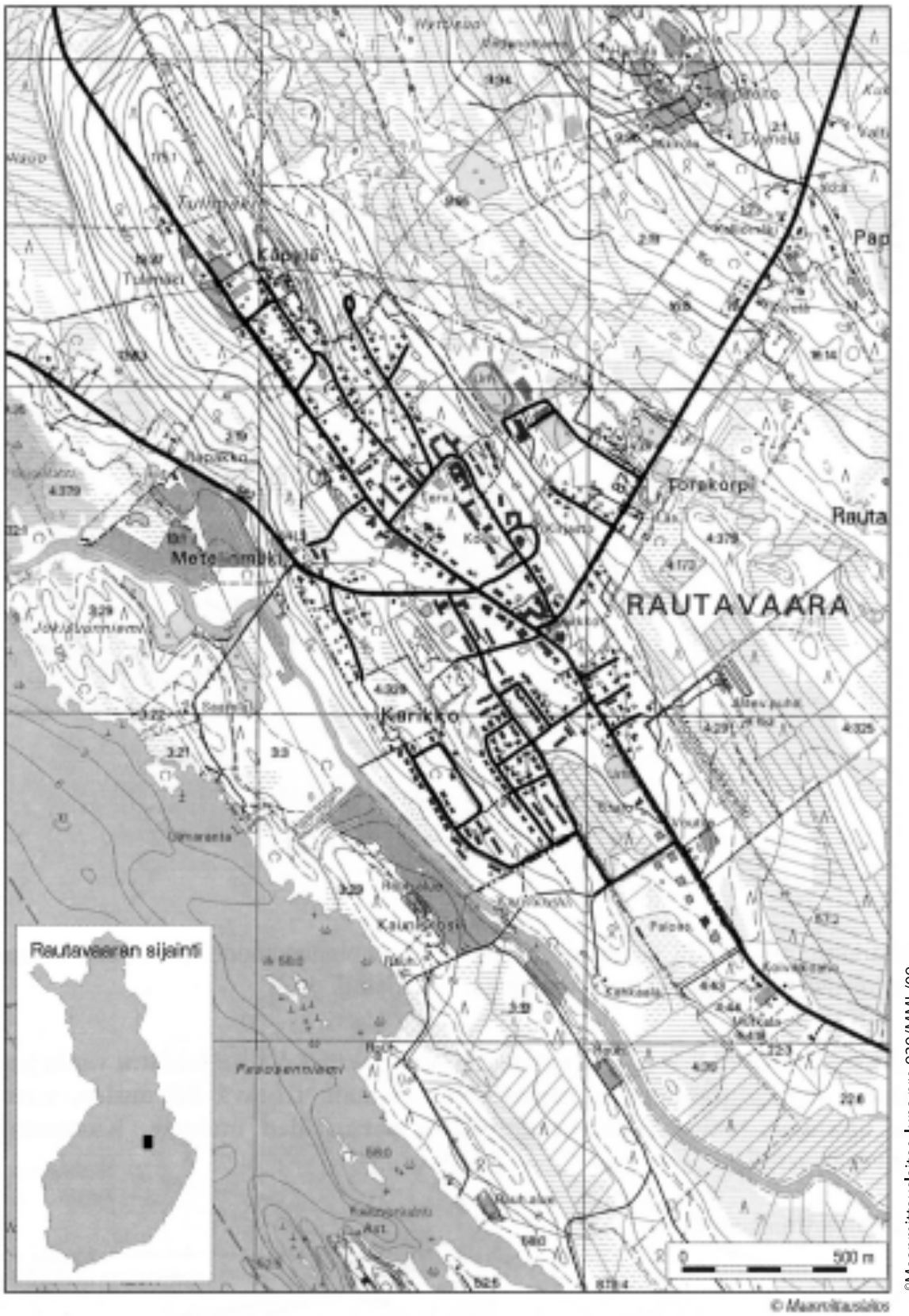

©Maanmittauslaitos, lupa nro 939/MML/09

© Maanmittauslaitos

Asutus ja palvelut keskittyvät

1. **Selitä käsitteet lyhyesti.**
   a. keskus
   b. vaikutusalue
   c. ydinalue
   d. periferia
   e. keskus- ja vaikutusaluejärjestelmä

2. **Tee luettelo kaikista niistä eritasoisista keskuksista, joiden vaikutusalueella asut.**

Keskusluokka	Keskus, jonka vaikutusalueella asut
Kyläkeskus	
Paikalliskeskus	
Kuntakeskus	
Kaupunkikeskus	
Maakuntakeskus	
Valtakunnanosan keskus	
Pääkaupunkikeskus	

3. Tutki taulukkoa ja vastaa tehtäviin.

Suomen kaupunkiseudut

Luokittelu 1	Luokittelu 2	Kaupunkiseudun keskuskaupunki
A Metropolialue	A1 Helsingin seutu	1. Helsinki
	A2 Alaseutu	2. Porvoo 3. Lohja 4. Riihimäki
	A3 Lähiseutu	5. Tammisaari (nyk. Raasepori)
B Monipuoliset yliopistoseudut	B1 Teknologiakeskukset	6. Tampere 7. Turku 8. Oulu 9. Jyväskylä
	B2 Muut monipuoliset	10. Kuopio 11. Joensuu 12. Vaasa
C Maakuntaveturit	C1 Monipuoliset ja vahvat teolliset	13. Lahti 14. Pori 15. Kouvola
	C2 Muut maakuntaveturit	16. Kotka 17. Lappeenranta 18. Mikkeli 19. Rovaniemi 20. Seinäjoki 21. Maarianhamina 22. Hämeenlinna 23. Rauma 24. Kajaani 25. Kokkola
D Erikoistuneet teolliset seudut	D1 Vahvat erikoistuneet teolliset	26. Salo 27. Imatra 28. Kemi-Tornio
	D2 Pienet erikoistuneet teolliset	29. Uusikaupunki 30. Valkeakoski 31. Varkaus 32. Jämsä 33. Äänekoski 34. Pietarsaari 35. Raahe
E Pienet aluekeskukset	E1 Erikoistapaukset	36. Iisalmi 37. Savonlinna
	E2 Kaupunkiverkkoon kuulumattomat aluekeskukset	38. Forssa 39. Kuusamo 40. Ylivieska 41. Kauhajoki

Lähde: Antikainen, Janne, Luukkonen, Juho & Pyöriä, Tarja (2006).
Kaupunkiverkko ja kaupunkiseudut 2006. Sisäasiainministeriön julkaisusarja 10/2006.

a. Ympyröi taulukosta kotimaakuntasi keskukset.

b. Minkä kaupunkikeskuksen vaikutusalueella asut?

_____

c. Millaiset tekijät ovat vaikuttaneet tämän kaupunkikeskuksen sijoittumiseen taulukon mukaiseen luokkaan, esim. yliopisto, tietyt teollisuuden alat, monipuoliset palvelut?

_____

_____

_____

Yo-tehtäviä

1. Oheiset kartat esittävät maankäytön muutosta suomalaisessa taajamassa.
   a. Miten alueen maankäyttö on muuttunut runsaan 30 vuoden aikana?
   b. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet muutokseen? (k2008)

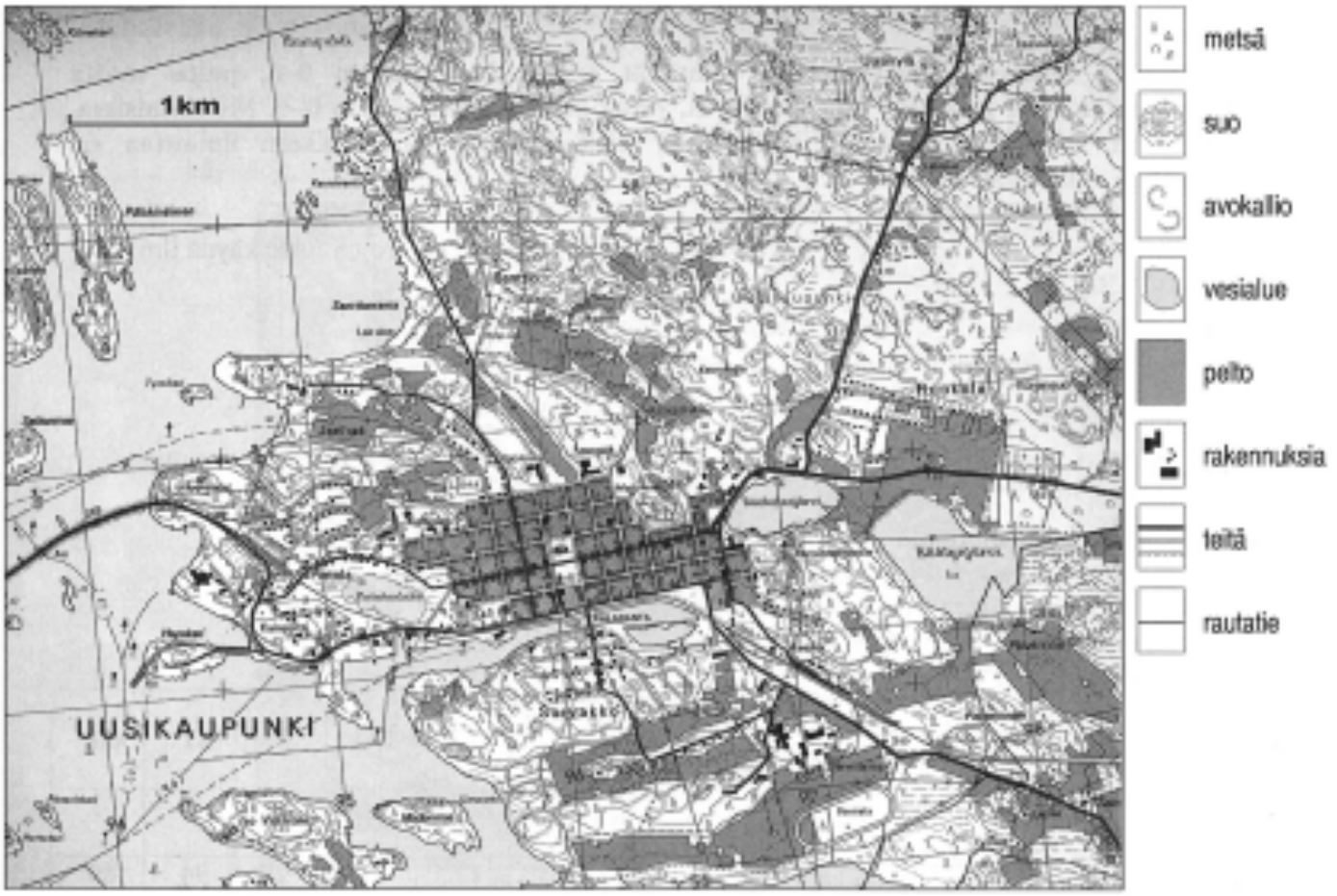

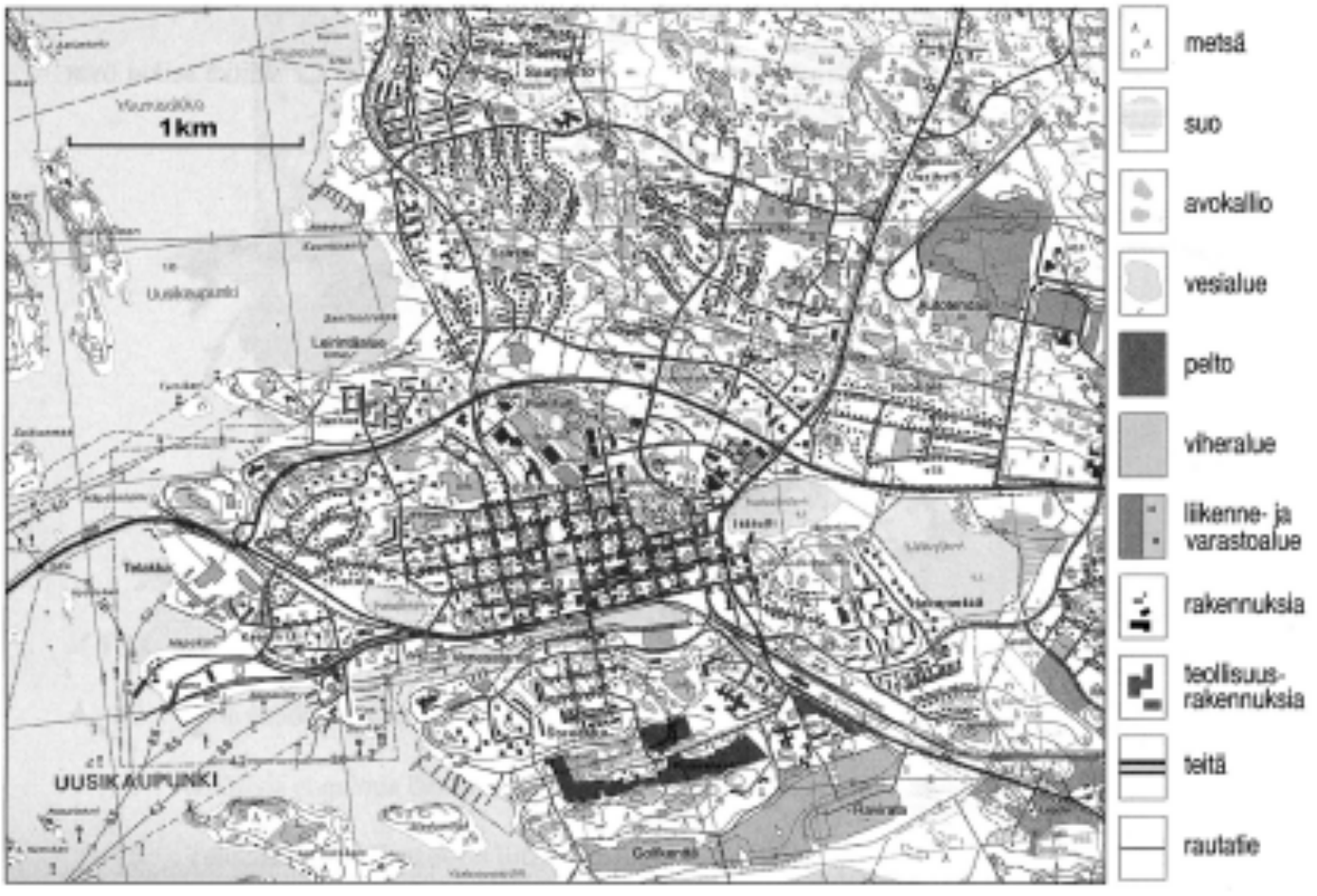

©Maanmittauslaitos, lupa nro 939/MML/09

2. Oheiset kartat ja taulukko kuvaavat kaupunkirakenteen hajautumista pääkaupunkiseudulla.
   Miten pääkaupunkiseudun hajautuminen ilmenee ja mistä se johtuu?
   Mitkä ovat hajautuneen kaupunkirakenteen edut ja haitat verrattuna tiiviiseen kaupunkiin?
   Pohdi kysymystä yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta. (s2009)

Työmatkasukkulointi lähikunnista pääkaupunkiseudulle 2004

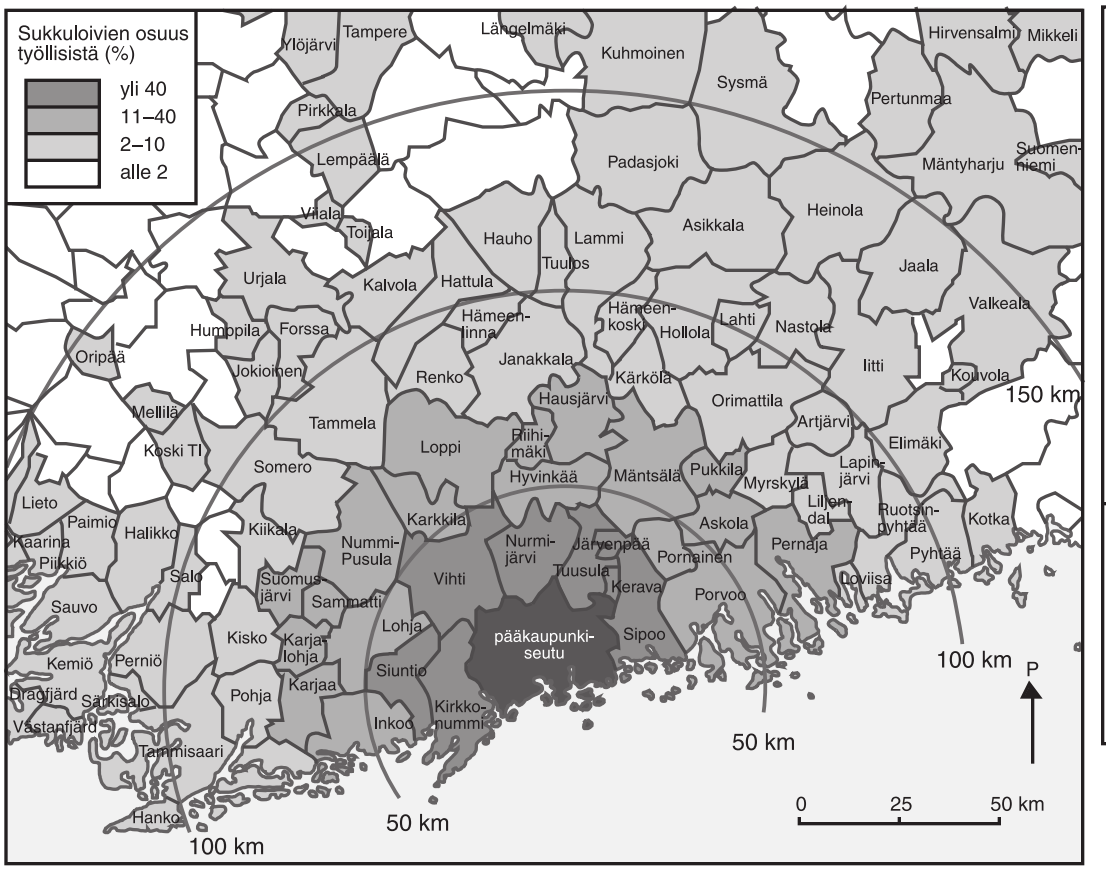

Väkiluku

	1976	2008	kasvu %
Helsinki	498 680	568 531	14
Espoo	120 632	238 047	97
Vantaa	117 520	192 522	64
Kauniainen	6 915	8 511	23
Hyvinkää	36 218	44 652	23
Järvenpää	20 046	37 989	90
Kerava	20 786	33 181	60
Kirkkonummi	15 769	35 141	123
Mäntsälä	10 480	18 980	81
Nurmijärvi	20 005	38 633	93
Pornainen	2 256	4 914	118
Sipoo	12 464	19 470	56
Tuusula	21 357	35 968	68
Vihti	14 320	27 040	89
Pääkaupunkiseutu (4 kuntaa)	743 747	1 007 611	36
Kehyskunnat (10 kuntaa)	173 701	295 968	70
Helsingin seutu (14 kuntaa)	917 448	1 303 579	42
Suomi	4 720 492	5 300 484	12

Lähde: Tilastokeskus

Lähde: YTV 2007

Pääkaupunkiseudun aluerakenne 2000

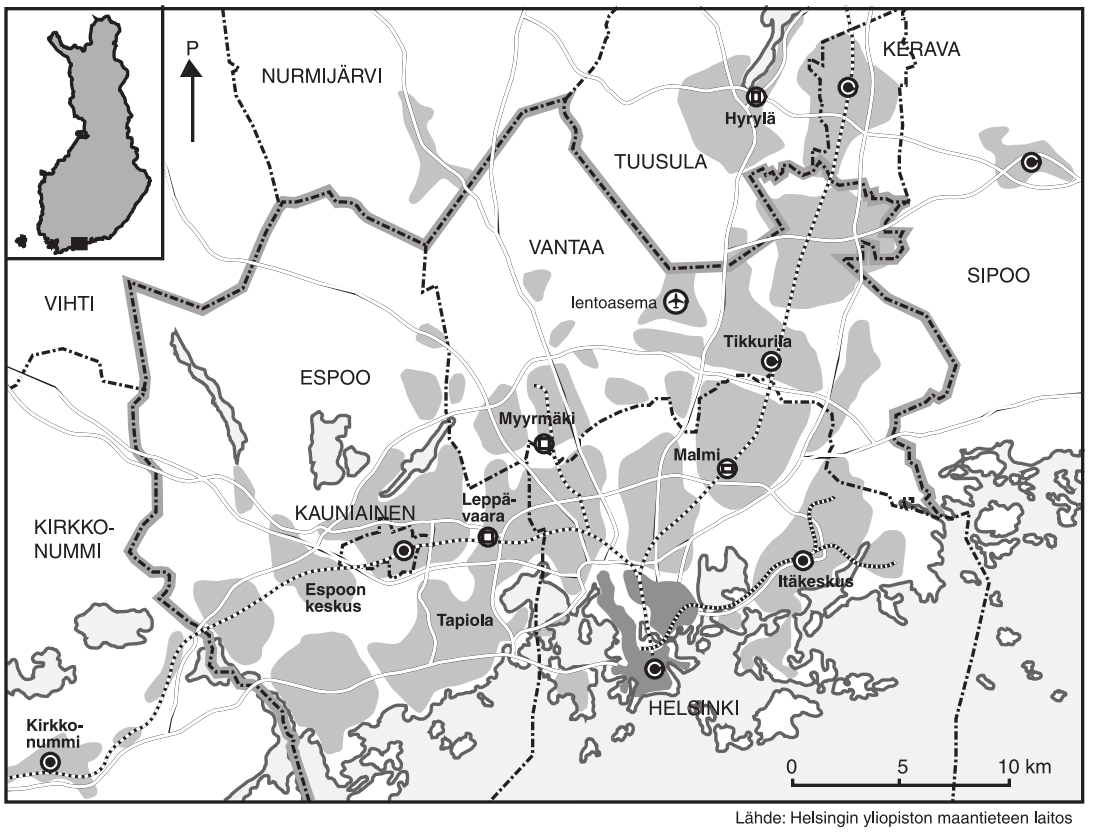

Lähde: Helsingin yliopiston maantieteen laitos

keskusta-alue
kuntakeskus
kuntaraja
metro
rautatie
tiiviisti rakennettu alue
aluekeskus
pääkaupunkiseutu
päätie

Kaupunki- ja maaseutumaisemien tulkinta

1. Selitä käsitteet lyhyesti.

a. kaupunkimaisema

b. mielenmaisema

c. kulttuurin lukutaito

2. Suomessa nimettiin vuonna 1992 kansallismaisemia.

1. Merellinen Helsinki
2. Porvoonjokilaakso ja Vanha Porvoo
3. Tapiola
4. Snappertuna - Fagervik
5. Pohjan ruukki
6. Aurajokilaakson kulttuurimaisema
7. Saaristomeri
8. Sundin kulttuurimaisema, Ahvenanmaa
9. Köyliönjärvi
10. Vanajaveden laakso
11. Rautaveden kulttuurimaisema
12. Tammerkoski
13. Hämeenkyrön kulttuurimaisemat
14. Imatrankoski
15. Olavinlinna ja Pihlajavesi
16. Punkaharju
17. Heinäveden reitti
18. Väisälänmäki
19. Koli
20. Pohjois-Karjalan vaarakylät
21. Kyrönjokivarsi ja eteläpohjalaiset viljelylakeudet
22. Merenkurkun saaristo
23. Hailuoto
24. Oulankajoen luonnon- ja kulttuurimaisemat
25. Aavasaksa ja Tornionjokilaakso
26. Pallastunturit
27. Utsjokilaakso

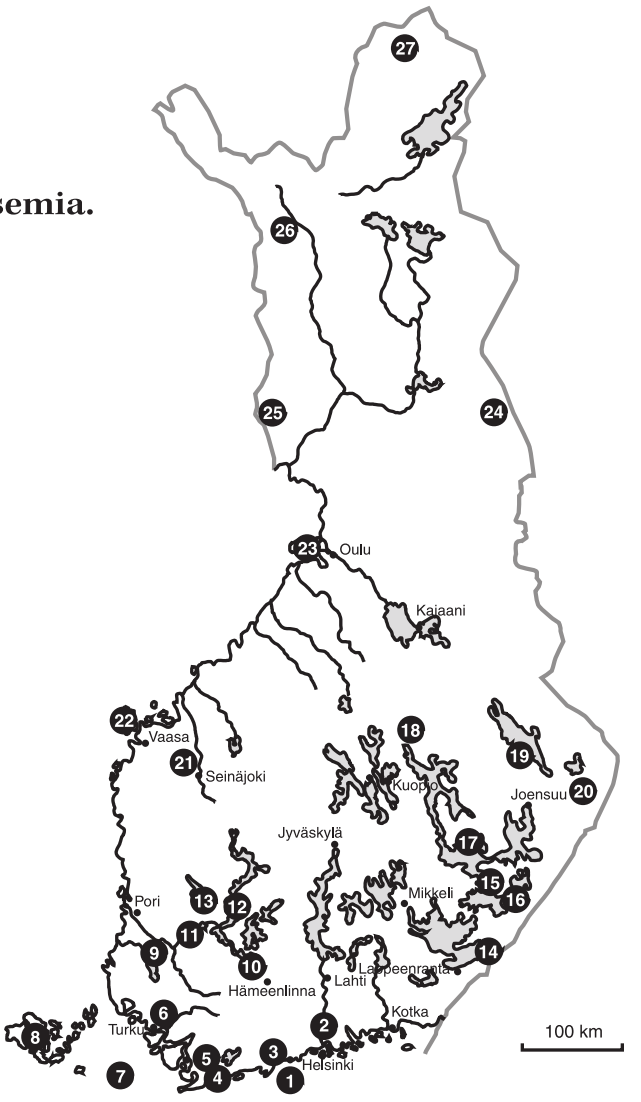

a. Mikä näistä kansallismaisemista sijaitsee lähimpänä asuinpaikkaasi?

b. Mikä on kotipaikkaasi lähimpänä sijaitseva kulttuurimaisema, joka on nimetty kansallismaisemaksi?

c. Mitkä seikat kyseisessä maisemassa tekevät siitä arvokkaan?

3. Tutki karttaa ja vastaa tehtäviin.

a. Missä kartan kuvaama alue sijaitsee?

b. Kuvaile alueen luonnonmaiseman piirteitä: millaisia pinnanmuotoja, vesialueita ja kasvillisuutta kartan alueella esiintyy?

c. Kuvaile rakennusten sijaintia suhteessa pinnanmuotoihin.

d. Millaisia ympäristöongelmia laskettelukeskus voi aiheuttaa alueella?

4. Tulkitse kuvia.

Thaimaa

a. Miten ilmasto, pinnanmuodot ja muut luonnonmaantieteelliset tekijät vaikuttavat maankäyttöön kuvan alueella?

Tallinna, Viro

b. Miten historia näkyy kuvan maisemassa?

Guanghou, Kiina

Helsinki

c. Miten kulttuurinen globalisaatio näkyy kuvissa?

Yo-tehtäviä

1. Analysoi maankäytön jäsentymistä kartalla kuvatulla alueella. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen? Esitä myös pelkistetty karttapiirros kyseisen alueen maankäytöstä. (s2003)

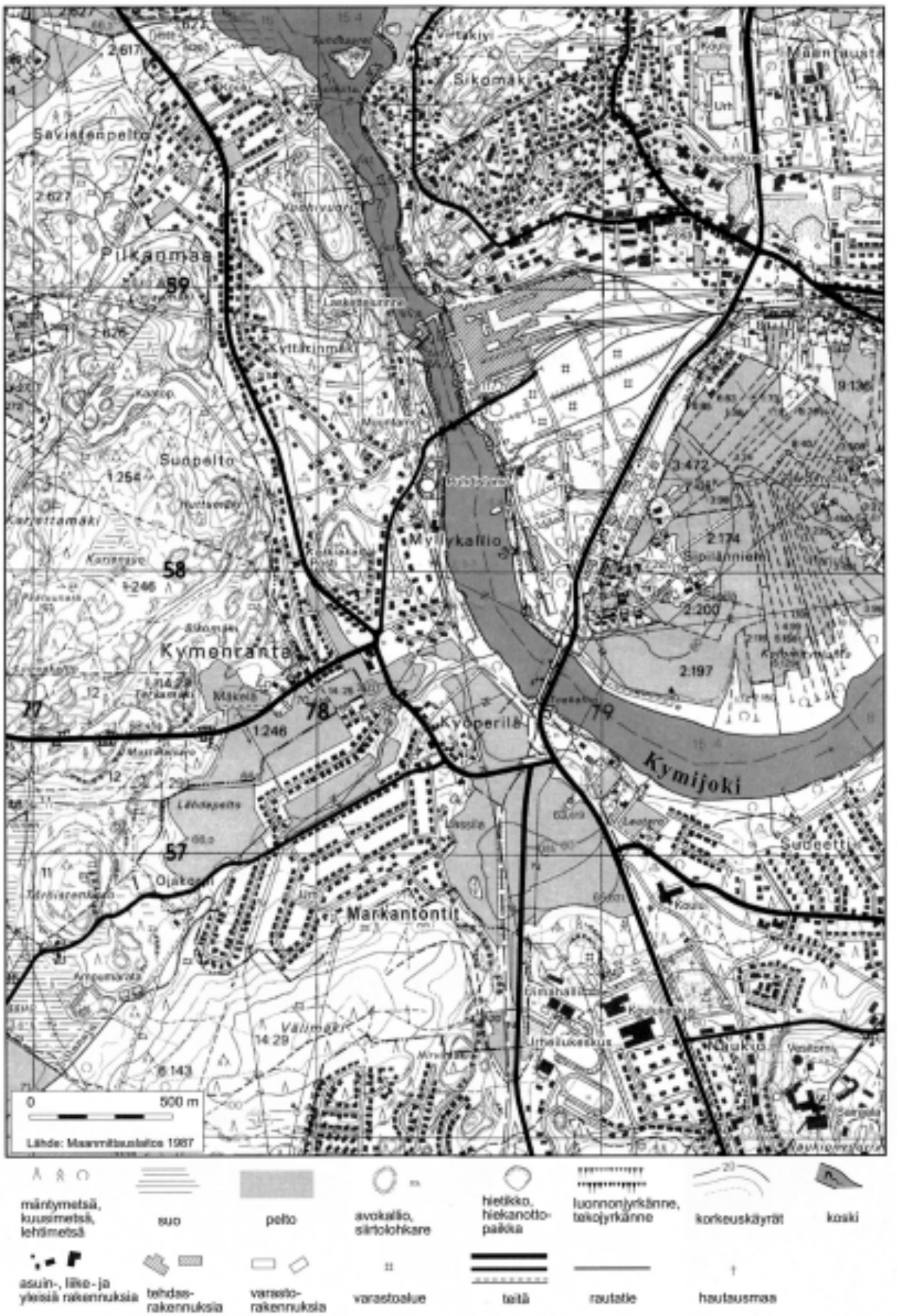

©Maanmittauslaitos, lupa nro 939/MML/09

2. Luonnehdi asutuksen sijaintia ja ryhmittymistä sekä selvitä niihin vaikuttaneita tekijöitä oheisten karttojen kuvaamilla alueilla. (k2000)

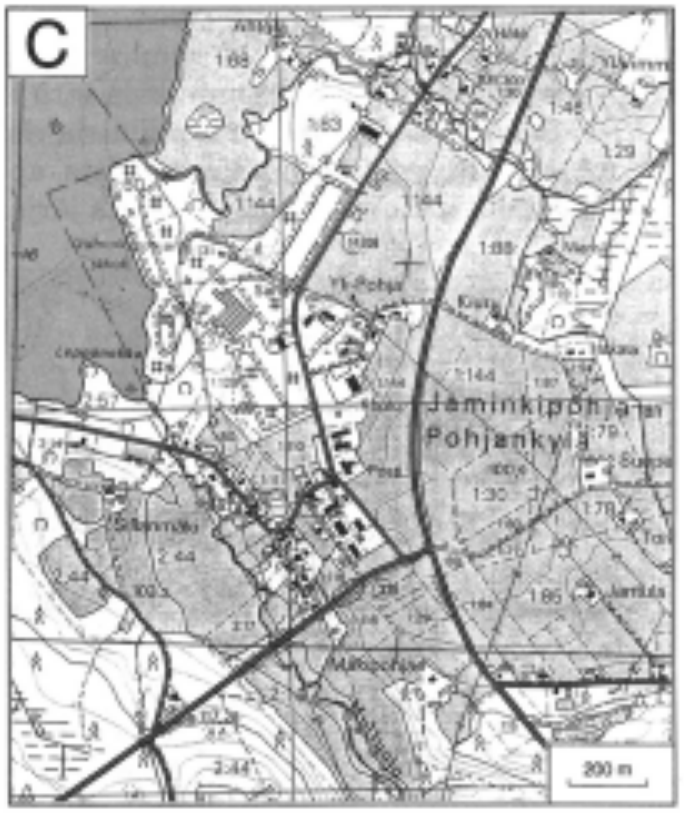

©Maanmittauslaitos, lupa nro 939/MML/09

3 Luonnonvarojen käyttö

Luonnonvarat ja elinkeinot

1. **Selitä käsitteet lyhyesti.**
   a. raaka-aine
   b. alkutuotanto
   c. jalostus

2. **Mitkä oppikirjan sivun 53 käsitekartan luonnonvaroista kuuluvat**
   a. raaka-aineisiin

   b. energiavaroihin

   c. ilmakehän luonnonvaroihin

   d. vesikehän luonnonvaroihin

   e. maaperän luonnonvaroihin

   f. kallioperän luonnonvaroihin

   g. eliökehän luonnonvaroihin

   h. niihin, joilla käydään kauppaa

   i. niihin, joilla ei käydä kauppaa?

3. Laita seuraavien ammattien perään jokin seuraavista kirjaimista sen mukaan, minkä elinkeinon harjoittamisesta on kyse:

A = alkutuotanto, **J** = jalostus tai **P** = palvelut.

a. metsuri		h. vartija	
b. opettaja		i. kalanviljelijä	
c. sinkittäjä		j. linja-autonkuljettaja	
d. farmaseutti		k. ompelija	
e. hevostenhoitaja		l. sikalanhoitaja	
f. tuotantoprosessinhoitaja		m. sellunvalmistaja	
g. maatalouslomittaja		n. kokki	

Yo-tehtäviä

1. Luonnonvarat, niiden ryhmittely ja riittävyys. Anna esimerkkejä.
   Missä sijaitsevat tärkeimpien luonnonvarojen tuotantoalueet? (+s1999)
2. Mikä luonnonoloihin tai luonnonvaroihin perustuva taloudellinen toiminta on tuottavin oheiseen karttaan merkityillä alueilla A–F? Perustele vastauksesi. (k2001)

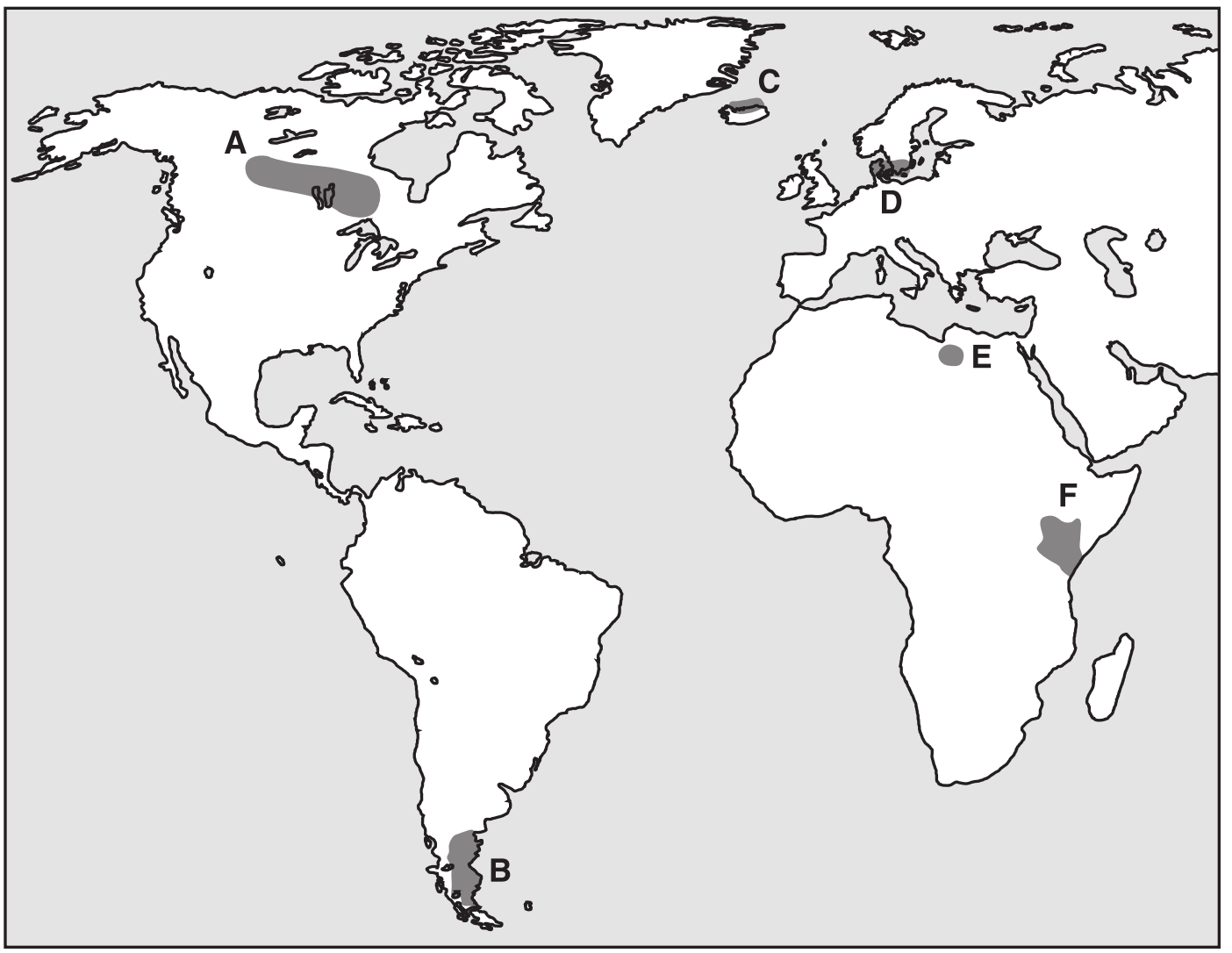

Ravinnontuotanto

1. **Selitä käsitteet lyhyesti**
   a. tehomaatalous
   b. eroosio
   c. keinokastelu
   d. maanomistusolot
   e. rahakasvi
   f. monokulttuuri

2. **Selitä, mitä eroa on käsiteparien käsitteillä.**
   a. maanviljely – maatalous

   b. omavarainen maatalous – kaupallinen maatalous

   c. ekstensiivinen maatalous – intensiivinen maatalous

3. **Mitkä seikat rajoittavat maataloutta seuraavilla alueilla?**
   a. Yhdysvaltojen lounaisosa (Kalifornia)

   b. Himalaja

   c. Siperia

   d. Indonesian saaristo

4. **Karttaan on merkitty seitsemän kohdetta, joissa kullakin harjoitetaan erityyppistä maataloutta. Nimeä taulukkoon alueet 1–7 ja niiden maataloustyypit. Luettele esimerkkejä kullekin alueelle tyypillisistä tuotteista.**

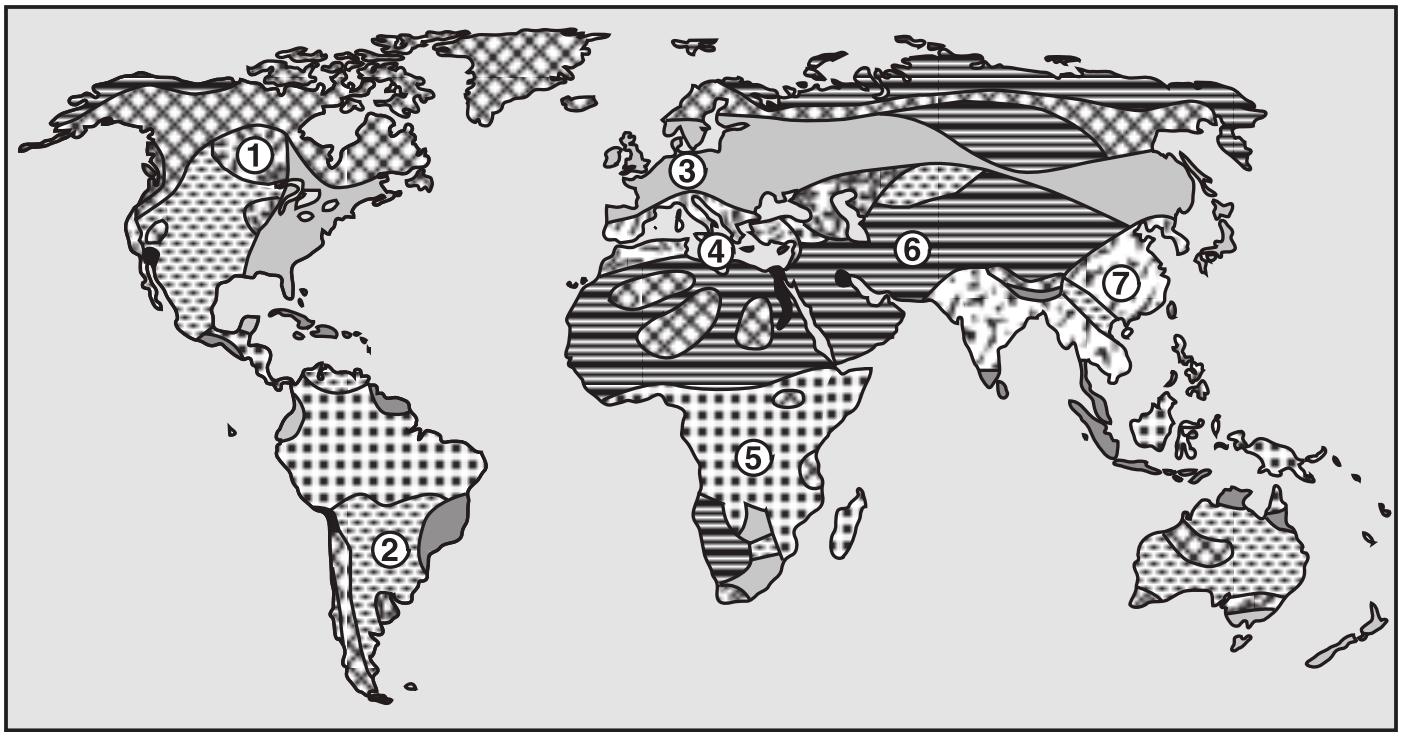

Alueen nimi	Maataloustyyppi	Tyypilliset tuotteet
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		

5. Tutustu maataloustuotannon ja kalansaaliiden tilastoon.

a. Yhdistä tilastotiedot oikeisiin valtioihin. Nimeä valtiot taulukkoon.

Chile	Laos
Dominikaaninen tasavalta	Italia
Ruanda	Ranska

Valtio	**Kokonais-viljasato 1 000 tn 2007**	**Riisi 1000 tn 2007**	**Sokeriruoko 1 000 tn 2007**	**Nautakarja tuhatta 2007**	**Kalansaalis tn 2007**	**Appelsiinien tuotanto 1 000 tn 2007**
valtio 1:	3 694	140	0	4 350	4 995 697	148
valtio 2:	20 499	1 493	0	6 110	467 044	2 293
valtio 3:	3 320	2 870	220	1 337	104 925	28
valtio 4:	341	44	70	950	13 088	0
valtio 5:	750	710	5 700	2 210	14 689	102
valtio 6:	58 707	93	0	19 359	787 674	1

Lähde: Tilastokeskus

b. Perustele valintasi lyhyesti.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

6. Tutustu tilastoon Perun vuotuisista kalansaaliista.

Perun kalansaaliit vuosina 2001–2007 (tn)

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
7 995 507	8 782 893	6 107 545	9 634 059	9 419 452	7 049 318	7 260 861

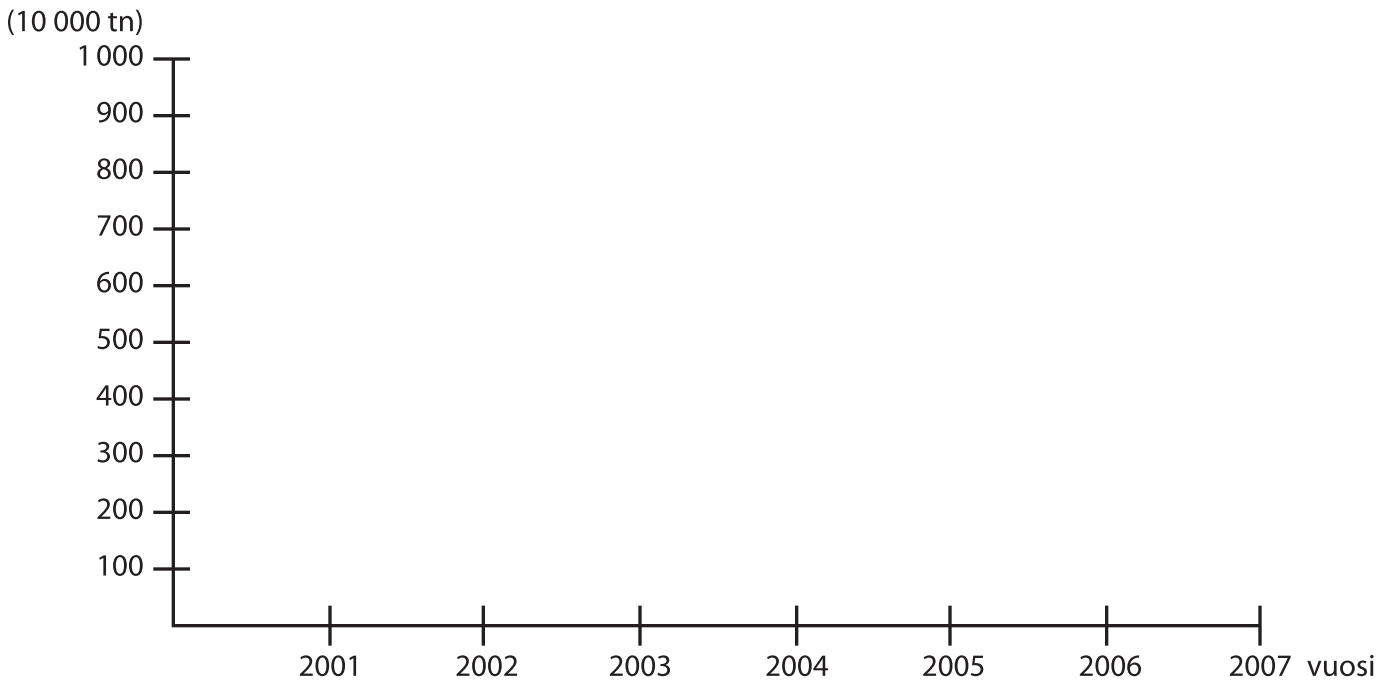

a. Laadi tilaston avulla diagrammi Perun kalansaaliiden vaihteluista.

b. Etsi Peru maailmankartalta. Selitä sijainnin ja luonnonolojen perusteella, miksi Peru on maailman tärkeimpiä kalastusvaltioita.

7. Oppikirjan s. 62 on lueteltu keinoja parantaa maailman ravinnontuotantoa.

a. Valitse listasta kolme asiaa ja kerro, miten kukin niistä parantaa ravinnontuotantoa.

b. Valitse listasta kaksi asiaa ja kerro, mitä ongelmia niihin liittyy.

Yo-tehtäviä

1. Millaista maataloutta harjoitetaan karttaan merkityillä alueilla?
   Mitkä seikat ovat vaikuttaneet kyseisten tuotantomuotojen syntymiseen? (k2008)

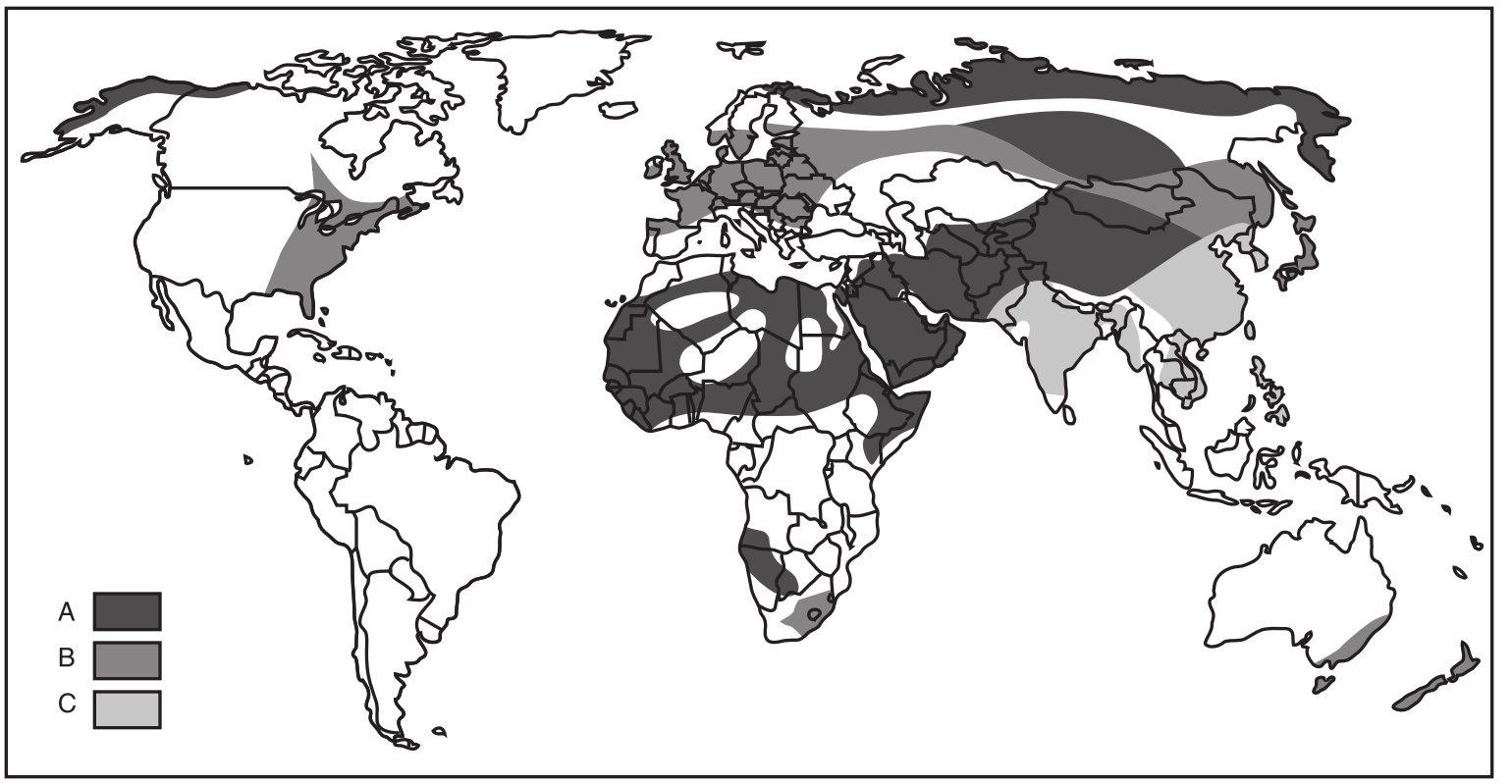

2. Kalastus maapallolla
   a. Mitkä ovat maailman tärkeimmät kalastusalueet ja miksi juuri ne?
      Hahmottele myös maailmankartta, jossa esität tärkeimpien kalastusalueiden sijainnin.
   b. Mitä ongelmia kalastukseen liittyy? (s2007)
3. Maaseudun ongelmat kehitysmaissa ja teollisuusmaissa (+s2007)
4. Luonnehdi lyhyesti seuraavia maataloustyyppejä: kaskiviljely, paimentolaisuus ja riisinviljely. Millaisilla alueilla näitä harjoitetaan? Miten ne vaikuttavat väestöntiheyteen ja asutuksen luonteeseen? (s2003)
5. Esitä kolme maantieteellistä kysymystä maapallon nälkäongelmasta ja vastaa asettamiisi kysymyksiin. (k2003)
6. Kalastus maapallon ravinnontuotannossa. Tarkastele tärkeimpiä kalastusalueita ja syitä niiden sijaintiin. Mitä ongelmia liittyy kalaravinnon tuottamiseen? (s2002)
7. Pohdi ravinnontuotannon lisäämiseen liittyviä ongelmia maapallolla. (s2000)

Raaka-aineita teollisuuteen

1. **Selitä käsitteet lyhyesti.**
   a. mekaaninen metsäteollisuus
   b. kemiallinen metsäteollisuus
   c. metsien monikäyttö
   d. metsien kestävä käyttö
   e. strateginen kaivannainen
   f. malmimineraali

2. **Vertaile trooppisten metsien ja lauhkean vyöhykkeen havumetsien soveltuvuutta metsäteollisuuden tarpeisiin.**

	trooppiset metsät	**lauhkean vyöhykkeen havumetsät**
a. esimerkki-alueet		
b. puulajien määrä		
c. puiden kasvu-nopeus		
d. korjuu-olosuhteet		
e. puu-aineksen laatu		
f. tärkeimmät käyttö-kohteet		

3. Tutki oheista karttaa ja taulukkoa.

a. Nimeä maailmankartalle kymmenen metsäalaltaan suurinta valtiota.

b. Nimeä kartalle kymmenen merkittävintä paperin ja kartongin tuottajaa ja kuluttajaa.
Laita tuottajien perään **T**-kirjain ja kuluttajien perään **K**-kirjain.

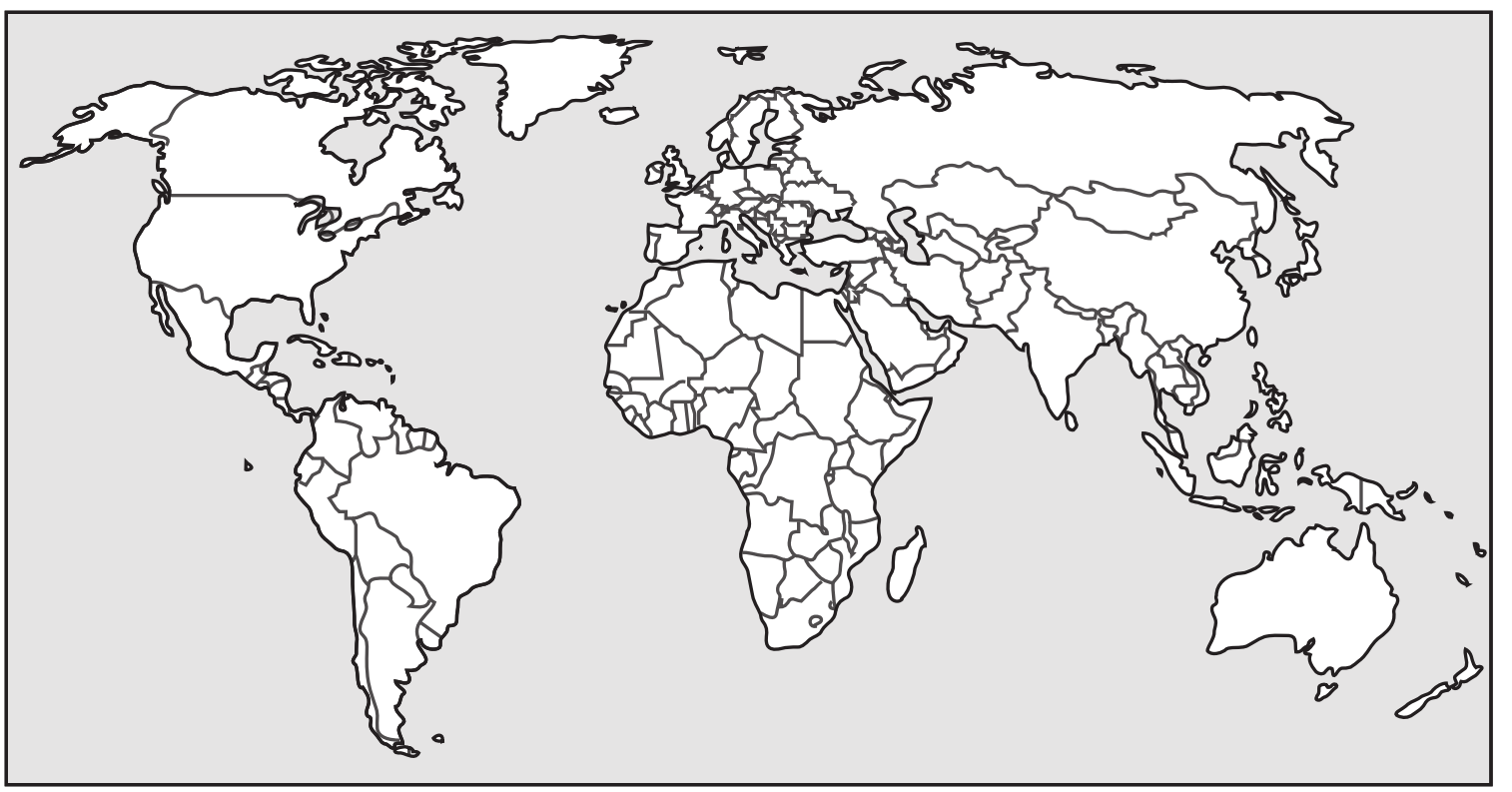

metsäpinta-ala	miljoonaa hehtaaria
Venäjä	809
Brasilia	478
Kanada	310
Yhdysvallat	303
Kiina	197
Australia	164
Kongon dem.tas.	134
Indonesia	88
Peru	69
Intia	68

paperin ja kartongin tuottajat	miljoonaa tonnia / vuosi
Yhdysvallat	82
Kiina	54
Japani	29
Saksa	22
Kanada	20
Suomi	12
Ruotsi	12
Etelä-Korea	11
Ranska	10
Italia	10

paperin ja kartongin kuluttajat	miljoonaa tonnia / vuosi
Yhdysvallat	89
Kiina	59
Japani	30
Saksa	19
Iso-Britannia	12
Italia	12
Ranska	11
Kanada	8
Etelä-Korea	8
Espanja	7

Lähde: FAO 2005, World Resource Institute, 2005
Vertailun vuoksi Suomen metsäpinta-ala on 22 miljoonaa hehtaaria ja paperin ja kartongin kulutus noin 2 miljoonaa tonnia vuodessa.

c. Mitkä valtiot ovat sekä metsäpinta-ala-, tuottaja- että kuluttajataulukoissa mukana?

d. Mitkä valtiot ovat paperin ja kartongin tuottajataulukossa, mutta eivät kuluttajataulukossa?

e. Mitkä valtiot ovat vain kuluttajataulukossa?

f. Pohdi syitä edelliseen.

4. Mikä on metsien merkitys

a. ilmakehälle

b. vesikehälle

c. ihmisen ravinnontuotannolle

d. teollisuustuotannolle?

5. Kirjoita taulukkoon käyttämiäsi ja näkemiäsi kaivostoiminnasta jalostettuja tuotteita ja metsäteollisuuden tuotteita.

	käytän lähes päivittäin	näkyvät ympärilläni nyt	näitä ilman nykyinen elämäntapani olisi mahdotonta
a. kaivostoiminnasta jalostetut tuotteet			
b. metsäteollisuuden tuotteet			

6. **Kaivannaiset ovat uusiutumattomia luonnonvaroja, lisäksi niiden louhinnan ja jalostuksen ympäristövaikutukset ovat mittavia.**

   a. Mitä ympäristövaikutuksia kaivostoiminnalla on?

   b. Millaista on kestävä kaivostoiminta?

   c. Mitä kaivostoiminnan tuotteita voidaan kierrättää?

   d. Mitä kaivostoiminnan tuotteita voidaan korvata jollain muulla materiaalilla?

   e. Mitä teollisuuden raaka-aineita on hankala korvata jollain muulla raaka-aineella?

Yo-tehtäviä

1. Kaivostoiminnasta aiheutuvat ympäristöriskit. (s2006)
2. Maapallon metsät ja niiden tulevaisuudennäkymät. (k2004)

Tarvitsemme energiaa

1. **Selitä käsitteet lyhyesti.**
   a. uusiutumaton energianlähde
   b. uusiutuva energianlähde
   c. fossiilinen polttoaine
   d. antrasiitti
   e. fissioreaktori
   f. fuusioreaktori

2. **Merkitse oheiseen karttaan kirjaimilla kolme tärkeintä maaöljyn, maakaasun, kivihiilen ja uraanin tuottajamaata sekä uraania tuottavaa maata.**
   Käytä apunasi oppikirjan s. 73 taulukkoa.

Ö = öljyntuottaja
K = maakaasuntuottaja
H = kivihiilentuottaja
Y = ydinenergian käyttäjä

3. Ovatko väittämät oikein vai väärin? Korjaa väärät väittämät taulukkoon.

Väittämä	O	V
a. Liikenteen osuus on yli puolet Suomessa käytetystä energiasta.		
b. Uusiutumattomilla energialähteillä tarkoitetaan fossiilisia polttoaineita.		
c. Maaöljyä voidaan käyttää muun muassa lääkkeiden ja maalien valmistukseen.		
d. Maakaasu on maaöljyä ympäristöystävällisempi energianlähde.		
e. Kivihiiltä voidaan käyttää vain energianlähteenä.		
f. Fuusioreaktorien käyttöönottoa hidastaa niissä tarvittavan raaka-aineen kalleus.		

4. Täydennä karttaan.

a. Merkitse oheiseen karttaan neljä merkittävää vesivoimaa käyttävää maata **V**-kirjaimella ja tuulivoimaa käyttävää maata **T**-kirjaimella.

b. Väritä punaisella ne alueet, joilla aurinkoenergian hyödyntäminen on kannattavinta.

5. Yhdistä toisiinsa energiamuoto ja valtio, joka on sen merkittävä hyödyntäjä. Perustele valintasi.

1. Norja	4. Saksa
2. Ruotsi	5. Sudan
3. Ranska	6. El Salvador

- ☐ a. bioenergia _____
- ☐ b. vesivoima _____
- ☐ c. tuulienergia _____
- ☐ d. maalämpö _____
- ☐ e. geoterminen energia _____
- ☐ f. vuorovesienergia _____

6. Selitä seuraavat käsiteparit ja kerro miten ne eroavat toisistaan:

a. maalämpö – geoterminen energia

_____

_____

b. vuorovesienergia – aaltoenergia

_____

_____

c. biodiesel – biobensiini

_____

_____

d. aurinkokenno – aurinkokeräin

_____

_____

7. Täydennä taulukko energianlähteiden eduista ja haitoista.

energiamuoto	edut	haitat
a. maaöljy		
b. maakaasu		
c. kivihiili		
d. turve		
e. ydinenergia		
f. biomassa		
g. vesivoima		
h. tuulienergia		
i. aurinkoenergia		
j. vuorovesi- ja aaltoenergia		
k. maalämpö		
l. geoterminen energia		

8. **Kestävään kehitykseen kuuluu myös kestävä energiantuotanto.**
   Miten saadaan energiaa kestävällä tavalla

   a. maantieliikenteeseen

   b. pientalon lämmitykseen

   c. paperiteollisuuden tarpeisiin

   d. ruuan valmistukseen

   e. karjatilan tarpeisiin

   f. veneeseen?

Yo-tehtäviä

1. Kehitysmaiden energiantuotanto. Kuvaa vastauksessasi kehitysmaiden energiantuotannon ominaispiirteitä sekä energiantuotannon ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia. (k2003)

2. Öljyntuotanto ja siihen liittyvät ongelmat maapallolla. (k2001)

3. Uusiutuvat energianlähteet. Kuvaa lyhyesti uusiutuvia energianlähteitä sekä arvioi niiden käyttöön liittyviä etuja ja haittoja. Mainitse myös esimerkkejä uusiutuvien energianlähteiden tärkeimmistä tuottajamaista. (k2000)

4. Fossiilisten polttoaineiden käyttöä haluttaisiin vähentää. Millaisia mahdollisuuksia on korvata fossiiliset polttoaineet muilla energialähteillä? Tarkastele kysymystä alueellisesti. (k1997)

5. Oheisessa diagrammissa on esitetty energian kokonaiskulutus Suomessa energialähteittäin vuosina 2000–2004.
   a. Mitkä diagrammissa mainituista energialähteistä kuuluvat fossiilisiin polttoaineisiin? Kuinka suuri niiden osuus on Suomen energiankulutuksesta?
   b. Mitä energialähteitä kuuluu diagrammin luokkaan ”Muut”?
   c. Vertaile keskenään maakaasun, ydinvoiman, vesivoiman ja puun merkitystä sekä etuja ja haittoja Suomen energialähteinä. (k2007)

Energian kokonaiskulutus Suomessa energialähteittäin (%) vuosina 2000–2004

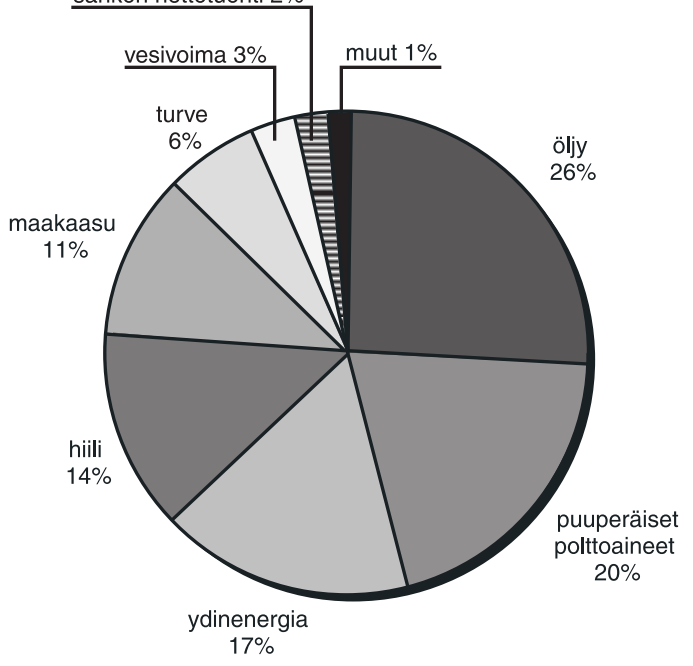

4 Verkostoitunut maailma

Globalisaatio

1. **Selitä käsitteet lyhyesti.**
   a. globalisaatio
   b. liittouma
   c. innovaatio
   d. innovaatioiden diffuusio

2. **Kerro konkreettisia esimerkkejä, miten globalisaatio ilmenee**
   a. taloudessa

   b. politiikassa

   c. kulttuurissa

   d. liikenteessä ja matkailussa

   e. ympäristöasioissa.

3. Vastaa perustellen, onko kyseessä globalisaatioon liittyvä asia.

a. Tamperelainen perhe matkustaa talvilomalle Lappiin.

b. Pohjois-Suomeen palkataan ulkomailta marjanpoimijoita.

c. Henkilö ostaa lähikaupasta luomumaitoa.

4. Mainitse innovaatioita, joiden leviämisessä olet kuulunut eri luokkiin.

Luokka	**Tuote, uudistus, uusi idea tms.**
a. innovaattoreihin	
b. varhaisiin omaksujiin	
c. enemmistön etujoukkoon	
d. enemmistön jälkijoukkoon	
e. vitkastelijoihin	

6. Tutustu tilastoon laajakaistaliittymistä. Vastaa kysymyksiin.

Laajakaistayhteydet / 100 hlö

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Suomi	0,4	1,0	5,3	9,5	14,9	22,3	27,1	30,6
Brasilia	0,1	0,2	0,4	0,5	1,7	2,4	3,1	4,2
Hongkong	6,7	10,7	15,3	18,6	22,0	23,6	25,2	26,1
Kazakstan	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	2,5
Liettua	0,0	0,1	0,6	1,9	3,7	6,9	10,8	15,0
Senegal	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,2	0,3
Kiina	0,0	0,0	0,4	0,9	1,9	2,8	3,9	5,0
Tanska	1,1	4,2	8,3	12,6	17,9	24,6	31,7	36,0

Lähde: Tilastokeskus

a. Missä valtiossa innovaatio on otettu käyttöön ensimmäisenä ja missä viimeisenä?

b. Miksi laajakaistaliittymien määrät ovat kasvaneet vuosina 2000–2007 eri valtioissa hitaasti tai nopeasti?

c. Mitä innovaatioiden leviämistapaa Suomen laajakaistaliittymien käyttöönottaminen kuvaa?

Yo-tehtäviä

1. Talouden globalisaatioon liittyvät hyödyt ja haitat maapallolla
   a. Mitä ymmärretään talouden globalisaatiolla?
   b. Globalisaation hyödyt maapallolla
   c. Globalisaation haitat maapallolla (+k2008)
2. Globalisaatio on noussut viime aikoina keskeiseksi puheenaiheeksi. Mitä globalisaatiolla tarkoitetaan? Millaisia ympäristöön, terveyteen, talouteen ja kulttuuriin liittyviä ongelmia globalisaatio aiheuttaa? (+s2003)
3. Innovaatioiden leviäminen. Anna kolme esimerkkiä innovaatioiden leviämisestä. (k2002)

Teollisuus

1. **Selitä käsitteet lyhyesti.**
   a. jalostus
   b. sarjatuotanto
   c. teknologia
   d. verkostoituminen
   e. alihankkija
   f. monikansallinen yritys

2. **Merkitse ja nimeä karttaan**
   a. maailman teollisuusvyöhyke vinoviivoituksella
   b. maailman kolme tärkeintä teollisuusaluetta punaisella
   c. G8-valtiot sinisellä
   d. ainakin kolme NIC-maata vihreällä.

3. Vastaa kysymyksiin.

a. Miksi teollisuustuotannolle syntyi tarvetta Euroopassa 1700-luvulla?

b. Millaisiin paikkoihin tehtaita perustettiin teollistumisen alkuaikoina?

4. Tutki oheisia karttoja (toinen kartta on sivulla 62), jotka kuvaavat Ison-Britannian teollisuutta 1970-luvulla ja nykyisin.

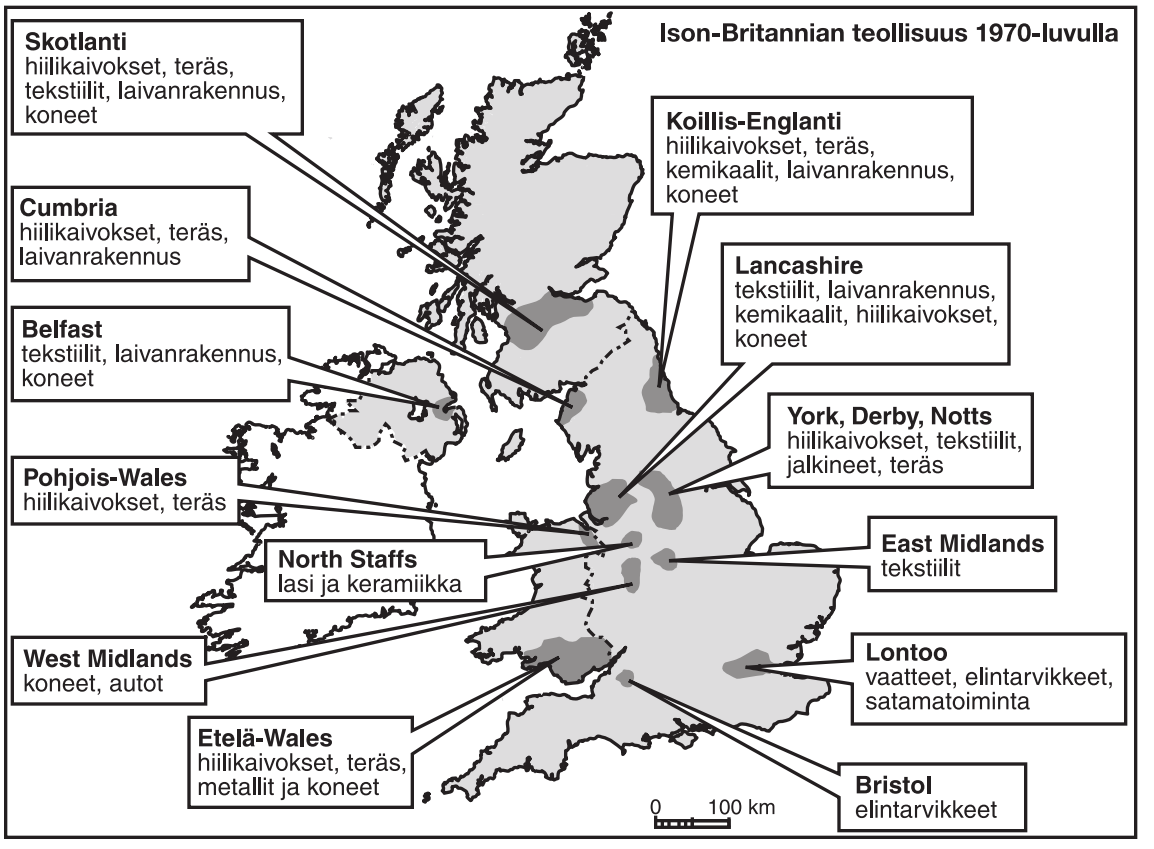

a. Mitä Ison-Britannian teollisuudessa tuotettiin 1970-luvulla?

b. Millaista teollisuustuotanto on nykyään?

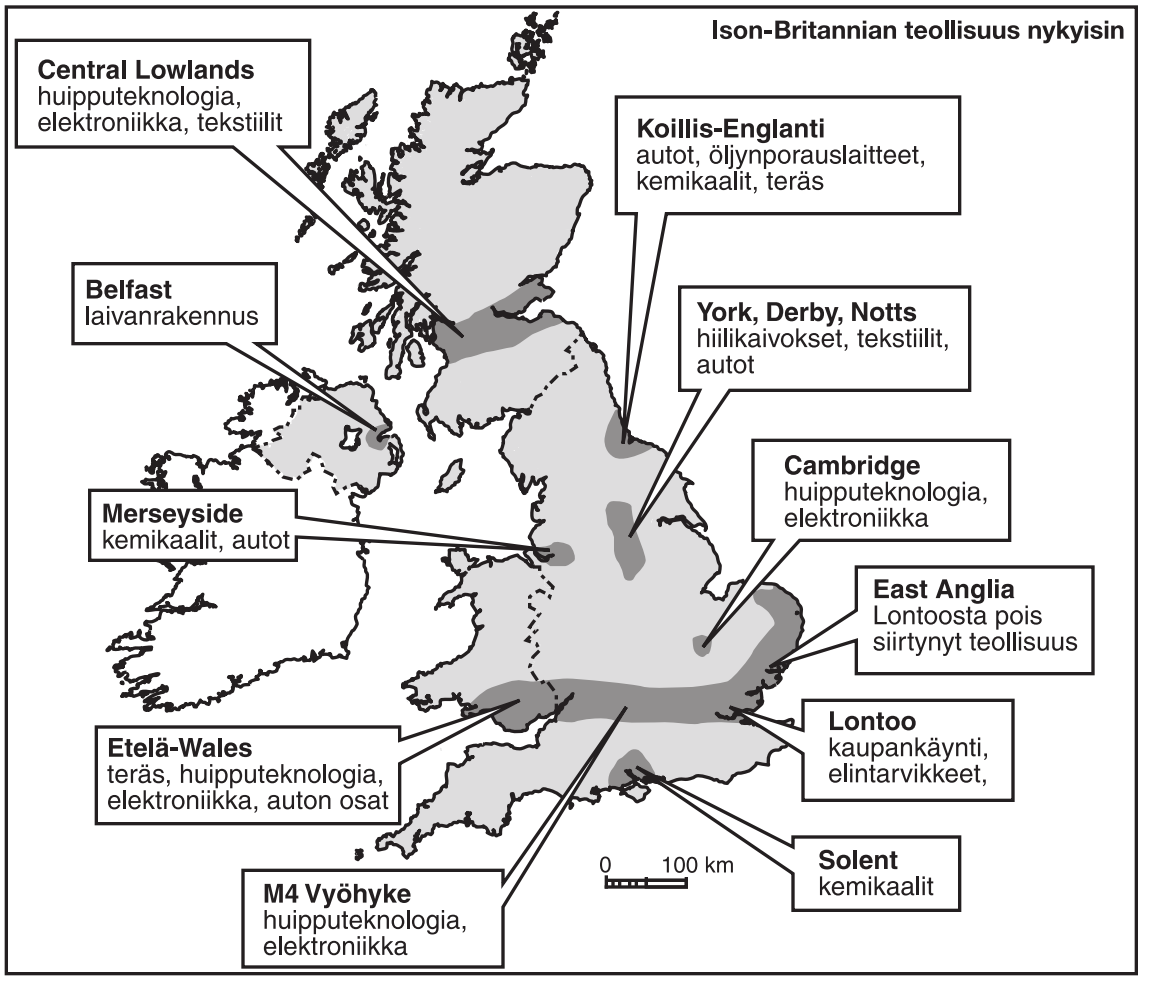

c. Kerro syitä, mistä Ison-Britannian teollisuuden muutokset johtuvat.

Yo-tehtäviä

1. Suurten tietotekniikka-alan yritysten sijainnin edellytykset eroavat selvästi perinteisen terästeollisuuden sijainnin edellytyksistä. Pohdi tätä väitettä
   a. raaka-aineiden,
   b. työvoiman,
   c. markkinoiden,
   d. kuljetusyhteyksien,
   e. energian saannin sekä
   f. ympäristön palveluvarustuksen ja viihtyisyyden kannalta. (k2004)
2. Teollisuuden sijaintiin vaikuttavat tekijät.
   Miten teollisuuden sijainti ja sijaintitekijät ovat muuttuneet ja miksi? (k1999)
3. Luonnehdi maapallon tärkeimpiä teollisuusalueita. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet niiden sijaintiin? Laadi myös kartta tärkeimpien teollisuusalueiden sijainnista maapallolla. (s2009)

Liikenne

1. Selitä käsitteet lyhyesti.

a. liikenneverkko

b. liikennemuoto

c. smog

2. Millaisissa tapauksissa kuljetusmuodoksi kannattaa valita

a. henkilöauto

b. linja-auto

c. lentokone

d. laiva

e. juna

f. tietoverkko?

3. Tutki oppikirjan s. 93 karttaa maailman suurimmista satamista ja vilkkaimmista lentokentistä.

a. Millaisille alueille suurimmat satamat ja vilkkaimmat lentokentät sijoittuvat?

b. Missä valtioissa sijaitsevat suurimmat satamat? Pohdi syitä tähän.

c. Millä alueilla sijaitsevat vilkkaimmat lentokentät? Pohdi syitä tähän.

4. Tarkastele oheisia diagrammeja Suomen liikenteestä ja vastaa kysymyksiin.

Suomen henkilöliikenne henkilökilometreinä vuonna 2007

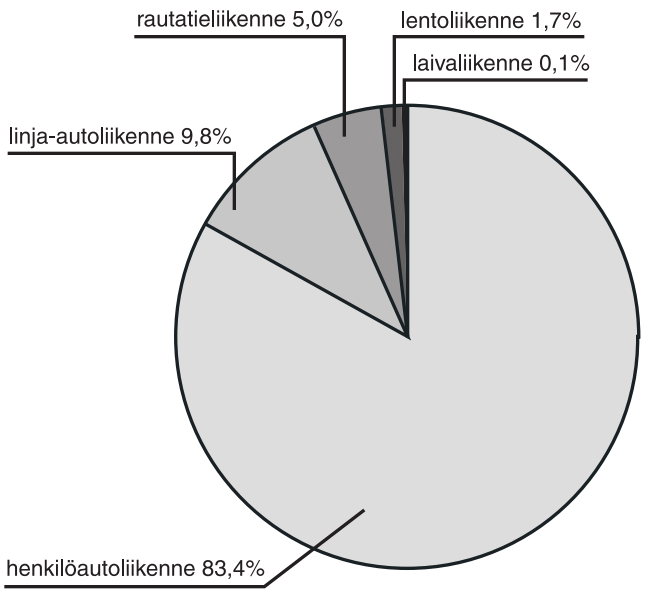

Suomen tavaraliikenne tonnikilometreinä vuonna 2007

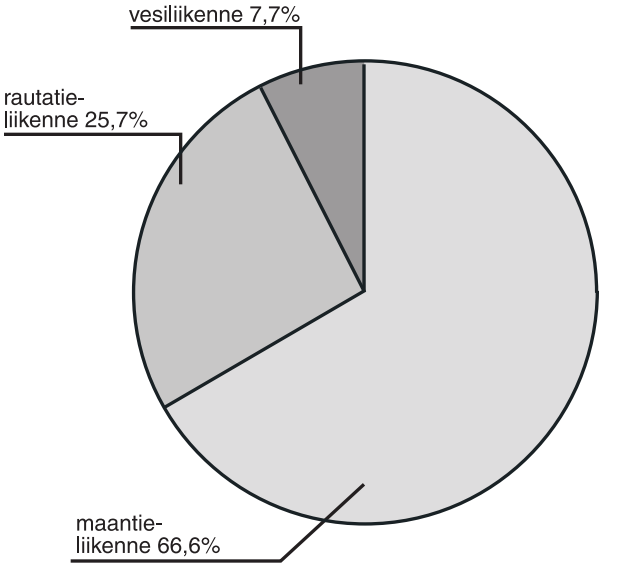

a. Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että suurin osa Suomen henkilöliikenteestä on henkilöautoliikennettä?

b. Mitä ympäristövaikutuksia henkilö- ja linja-autoliikenteestä koituu?

c. Mitkä tekijät hankaloittavat laivaliikennettä Suomessa?

d. Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että suurin osa Suomen tavaraliikenteestä on maantieliikennettä?

e. Millaisia tuotteita ei voida kuljettaa maanteitse?

5. Tutki oheista pääkaupunkiseudun karttaa ja vastaa kysymyksiin.

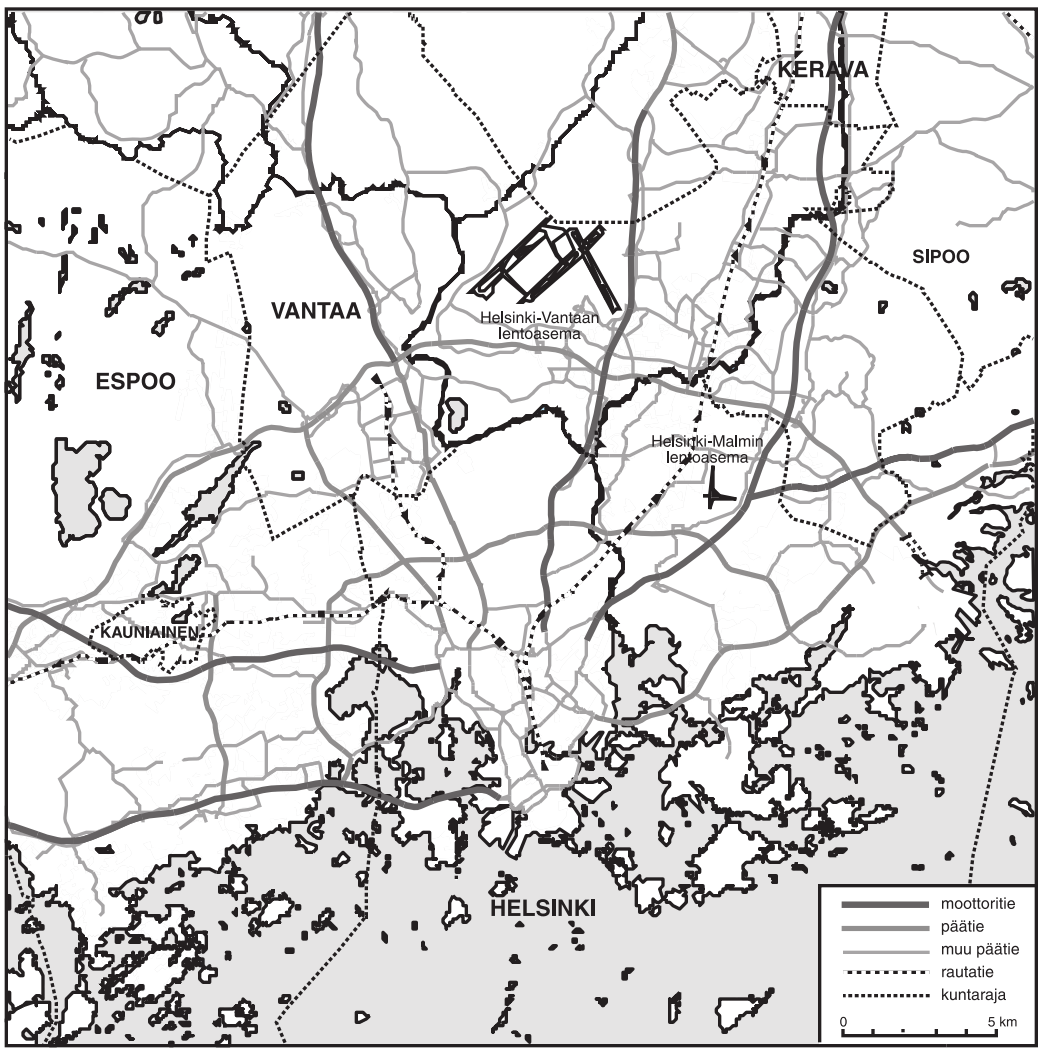

a. Mitä liikenneverkon osia löydät kartalta? Mitä liikenneverkon osia ei näy kartalla?

b. Mitä liikenteen solmukohtia kartalla näkyy?

c. Minkä liikennemuotojen yhteensovittamisessa voi olla ongelmia?

d. Mitkä luontoon liittyvät tekijät voivat aiheuttaa liikenteelle ongelmia?

6. Analysoi oheista Tansanian karttaa ja vastaa kysymyksiin.

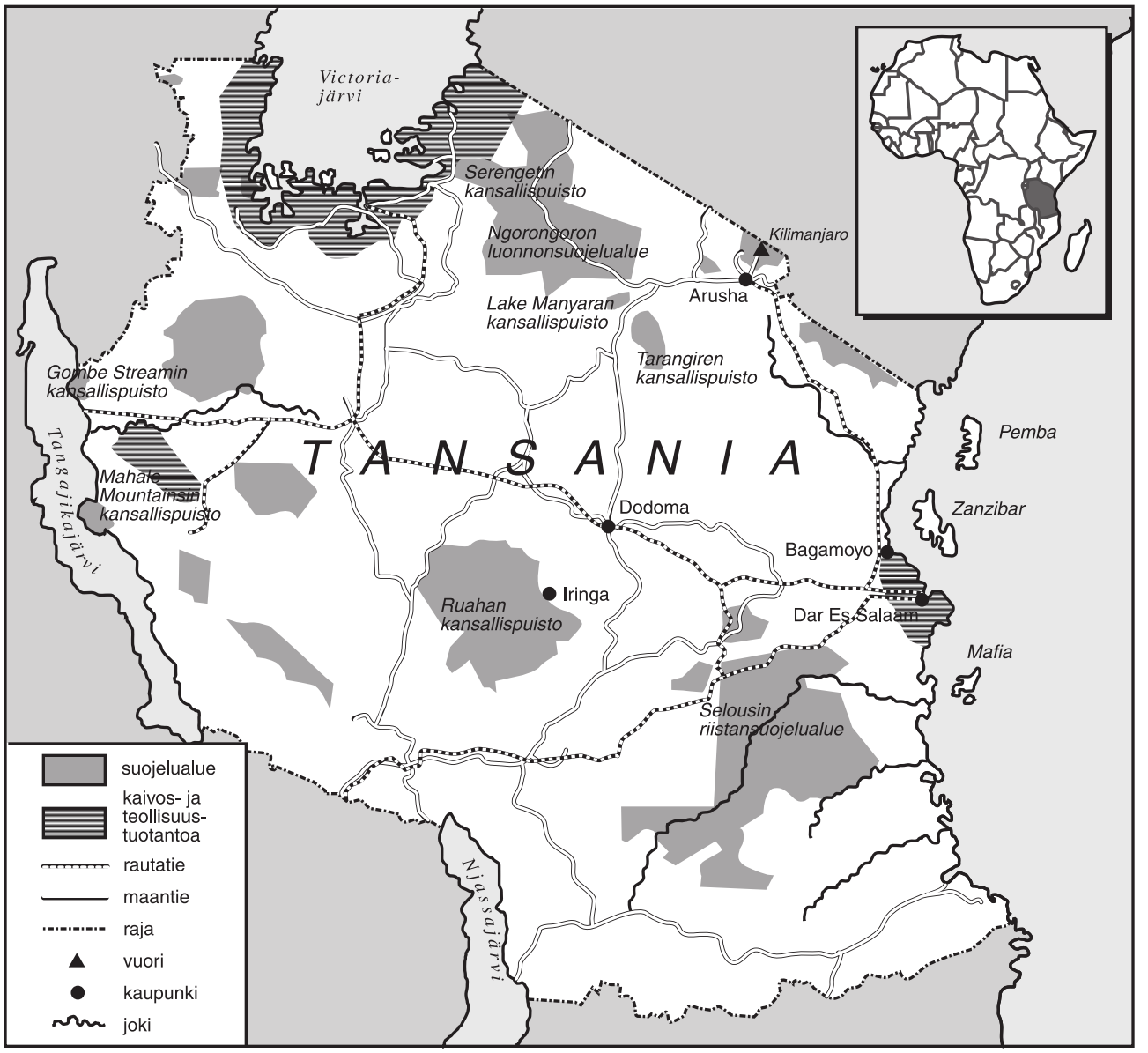

a. Mitkä luonnonmaantieteelliset tekijät ovat vaikuttaneet maantieverkon muotoutumiseen nykyisen kaltaiseksi?

b. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet rautatieverkon kehittymiseen?

c. Miten matkailu on vaikuttanut liikenneverkkojen kehittymiseen?

d. Mitkä seikat liikenneverkoissa osoittavat, että Tansania on kehitysmaa?

Yo-tehtäviä

1. Itämeren meriliikenteeseen liittyvät riskit. (s2006)
2. Eri tavarankuljetusmuotojen edut ja haitat. (s2005)
3. Analysoi oheisen kuvasarjan (a–d) avulla kahden rannikolla sijaitsevan kehitysmaan liikenne- ja kaupunkiverkkojen kehitystä sekä niiden muotoutumiseen vaikuttaneita tekijöitä. (s2004)

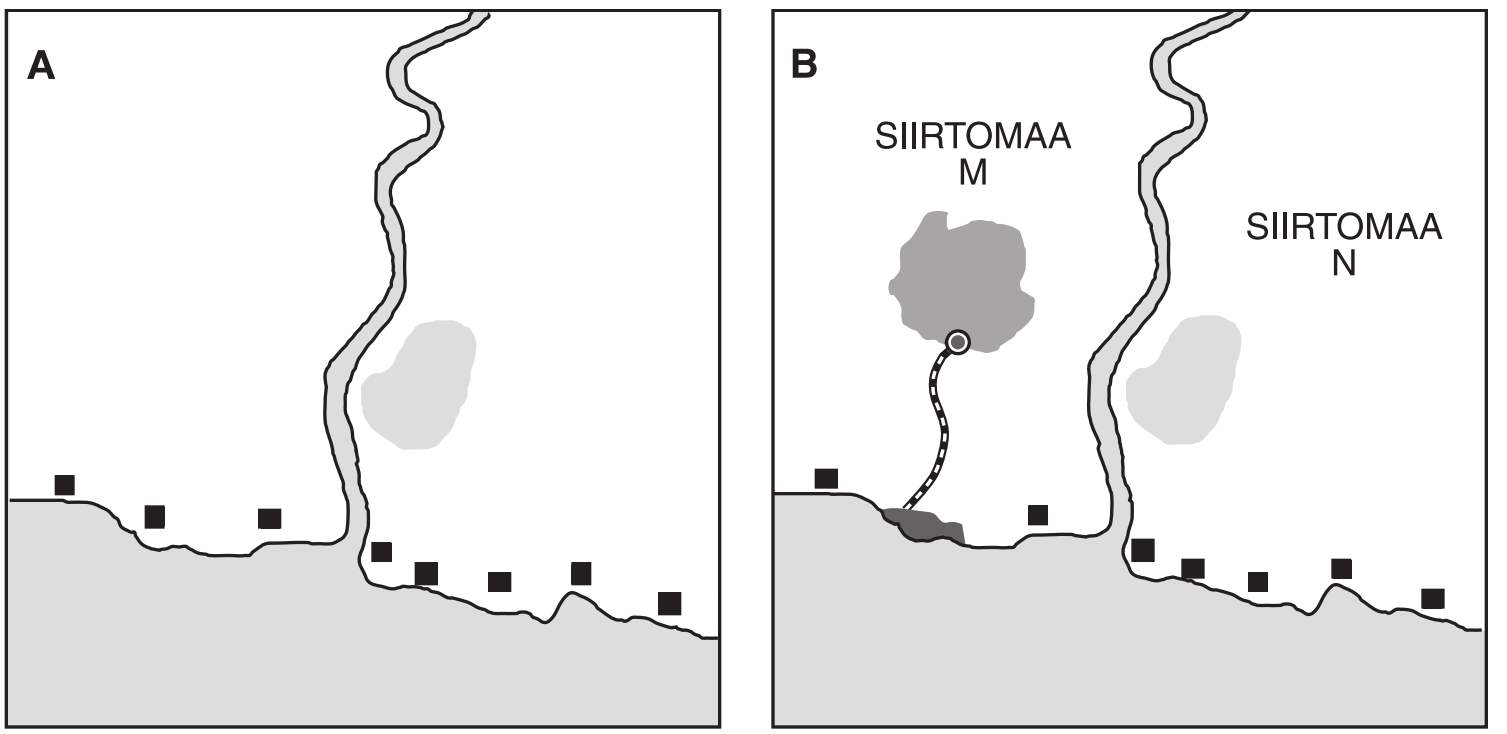

4. Oheisissa kartoissa on kuvattu erään miljoonakaupungin liikenneverkkoja ja -yhteyksiä.

   a Kuvaile lyhyesti eri liikennemuotojen tärkeimpiä reittejä ja solmukohtia.

   b. Selvitä eri liikennemuotojen välistä yhteistyötä ja liikenteen yhteensovittamisen ongelmia.

   c. Mitkä luontoon liittyvät tekijät aiheuttavat ongelmia?

   d. Missä kohdassa kaupungin liikekeskusta sijaitsee?

   e. Mikä kaupunki on kyseessä? (k2002)

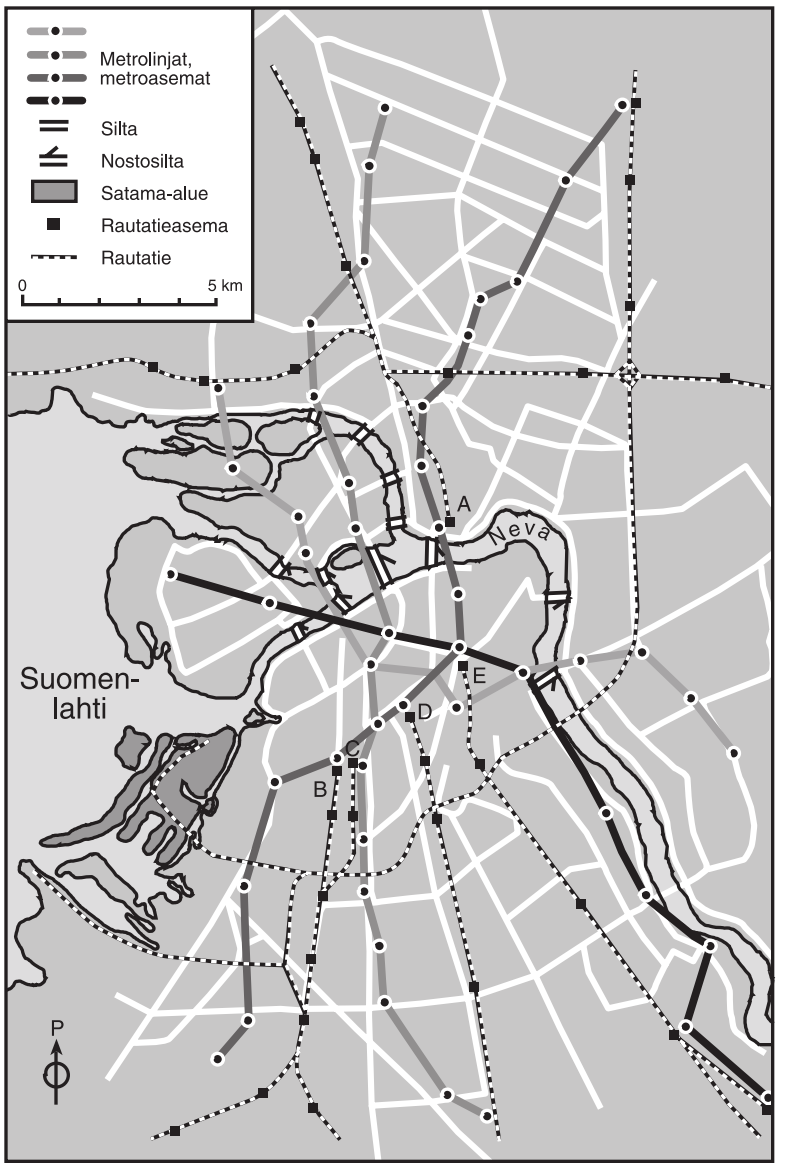

A = Suomen asema
B = Baltian asema
C = Varsovan asema
D = Vitebskin asema
E = Moskovan asema

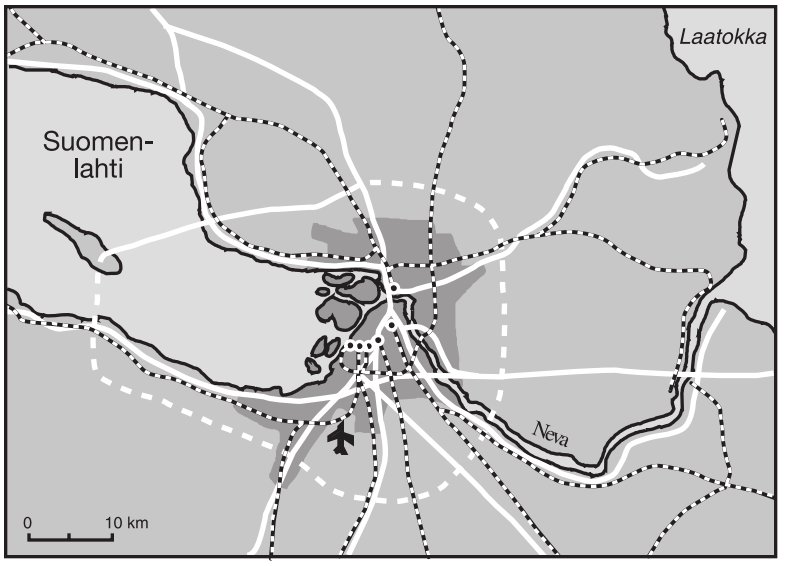

Matkailu

1. **Selitä käsitteet lyhyesti.**
   a. matkailun vetovoimatekijä
   b. ekomatkailu
   c. virtuaalimatkailu
   d. reilu matkailu

2. **Tutki alla olevaa karttaa matkailukohteista. Nimeä kohteet ja täydennä taulukko.**

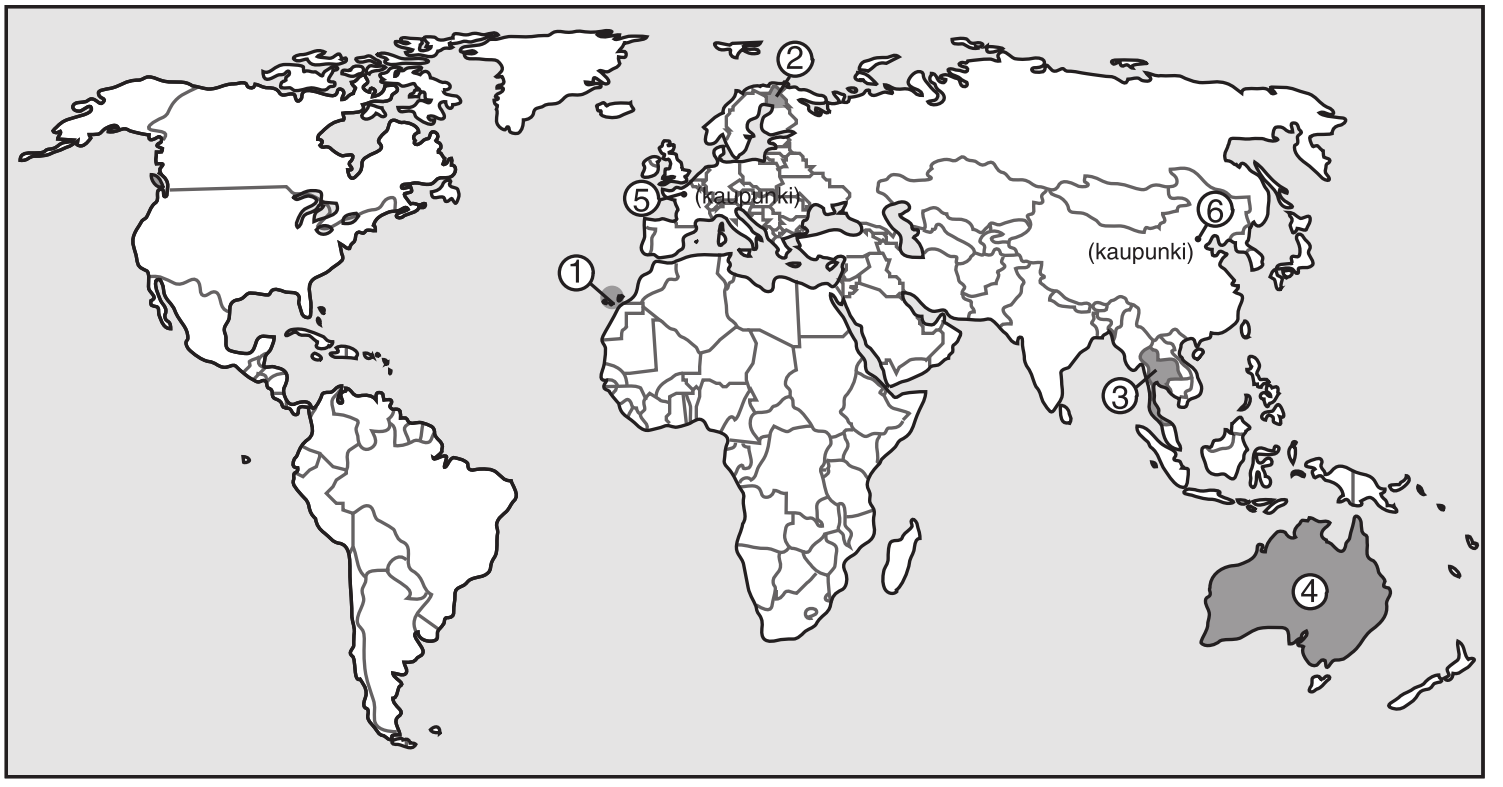

Matkailukohde	Matkailun muodot	Vetovoimatekijät
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		

3. Alla olevassa taulukossa on yöpymistietoja joistakin suosituista matkailumaista.

Ulkomaisten matkailijoiden määrä (1 000 yöpyjää)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ranska	77 190	75 202	77 012	75 048	75 121	75 908	79 083	81 900
Espanja	47 898	50 094	52 327	50 854	52 430	55 914	58 451	59 193
Kiina	31 229	33 167	36 803	32 970	41 761	46 809	49 600	54 720
Itävalta	17 982	18 180	18 611	19 078	19 373	19 952	20 269	20 766
Kanada	19 627	19 679	20 057	17 534	19 152	18 771	18 265	17 931
Malesia	10 222	12 775	13 292	10 577	15 703	16 431	17 547	20 973
Thaimaa	9 579	10 133	10 873	10 082	11 737	11 567	13 882	14 464
Suomi	*2 714*	*2 826*	*2 875*	*2 756*	*2 840*	*3 140*	*3 375*	*3 519*
koko maailma	687 000	683 749	703 790	691 604	763 037	803 813	850 778	903 000

Lähde: Tilastokeskus

a. Miten matkailu on muuttunut maailmassa vuosina 2000–2007?

b. Mitkä taulukon esittämät kohteet ovat lisänneet huomattavasti suosiotaan?

c. Missä maassa matkailun suosio on vähentynyt? Pohdi syitä tähän.

4. Valitse jokin suosittu matkakohde.

a. Mitä positiivisia vaikutuksia matkailulla on kohdealueelle?

b. Mitä negatiivisia vaikutuksia matkailulla on kohdealueelle?

c. Mitä positiivia kokemuksia matkailija saa matkakohteesta?

d. Mitä negatiivisia kokemuksia matkailija voi saada matkakohteesta?

e. Mitä globaaleja ympäristövaikutuksia kohteeseen matkustaminen aiheuttaa?

5. Kartassa kuvataan kehitysmaissa sijaitsevia matkailukohteita ja matkailun vetovoimatekijöitä. Tutki karttaa ja vastaa kysymyksiin.

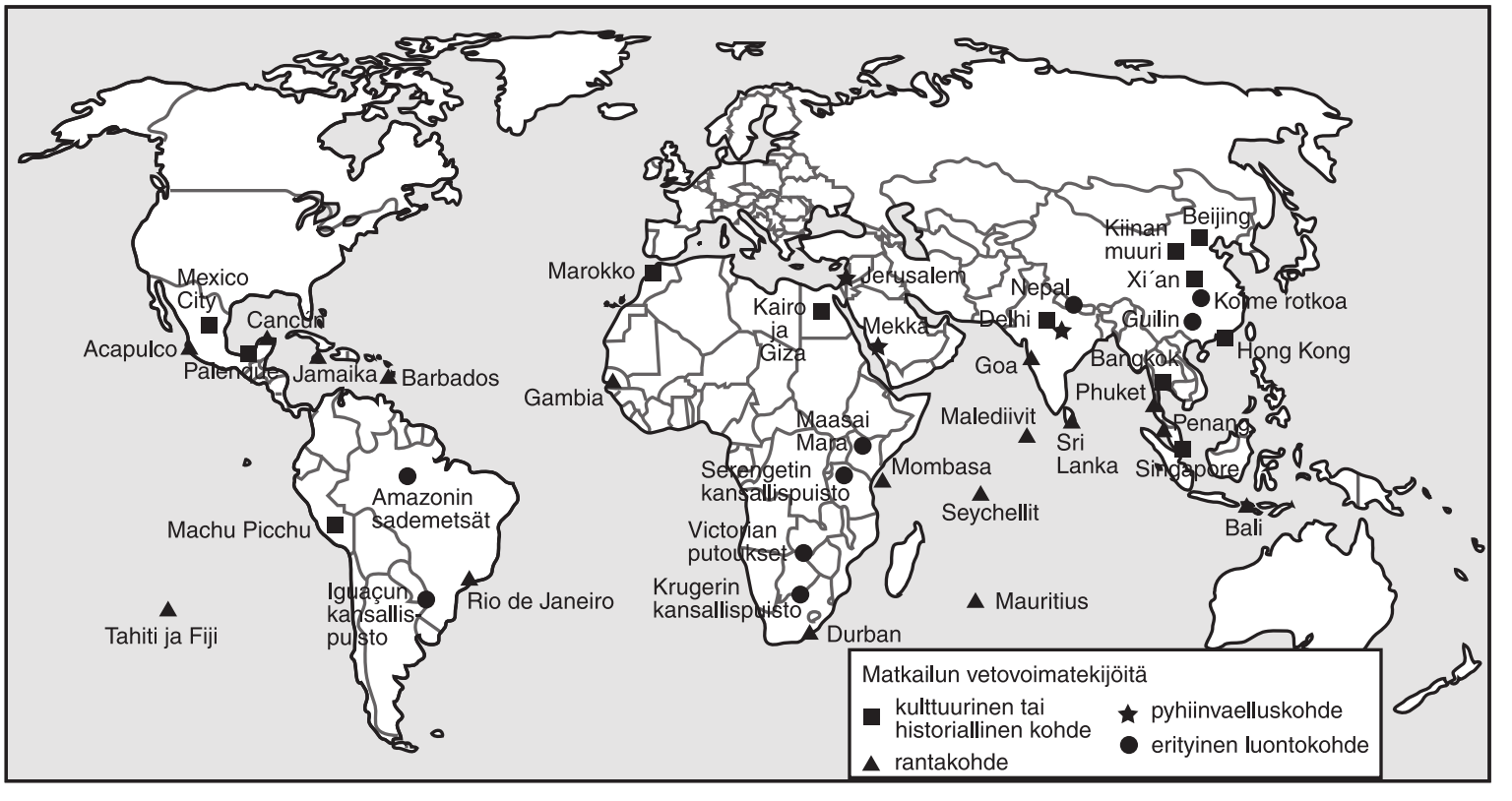

a. Luettele esimerkkejä paikoista, jotka ovat

• historiallisesti tai kulttuurin kannalta muutoin merkittäviä matkakohteita

• pyhiinvaelluskohteita

• rantalomakohteita

• luonnonmaiseman vuoksi suosittuja kohteita.

b. Luettele kehitysmaavaltioita, joihin ei ole merkitty keskeisiä matkailukohteita. Pohdi syitä tähän.

c. Mihin kartalla kuvattuun kohteeseen haluaisit itse tutustua? Perustele vastauksesi.

6. Lue teksti Pattayan matkailusta Thaimaassa ja vastaa kysymyksiin.

Aina 1960-luvulle asti Thaimaan trooppisilla merenrannoilla elettiin hyvin perinteisesti ja tärkeimpänä elinkeinona oli kalastus. Vuosikymmenen lopussa kalastajakylien elämä kuitenkin mullistui, kun Vietnamin sodan myötä alueelle tulleet amerikkalaiset sotilaat toivat mukanaan uusia tapoja ja rahaa. Pattayan rannikkoalue muuttui majatalojen ja hotellien taajamaksi ja perinteinen kalastuselinkeino antoi tilaa matkailulle. Muutamassa vuosikymmenessä Pattayasta tuli koko Kaakkois-Aasian suosituin rantalomakohde. Yhä enemmän matkailijoita alkoivat kiinnostaa neljän s:n vetovoimatekijät: ”sun, sea, sand, sex”.

Turismi on tuonut Thaimaahan paljon vaurautta ja työpaikkoja sekä parantanut tiestöä, viemäröintiä ja muuta infrastruktuuria. Se on kuitenkin myös jättänyt ikävämmät jälkensä. Heikon ympäristölainsäädännön ja korruption vuoksi rakentaminen on aiheuttanut alueelle pahan jätevesiongelman. Maankäytön laiminlyöntien lisäksi ongelmia ovat myös roskaantuminen, meriveden heikko laatu ja rannan eroosio sekä korallien kunto. Arvellaan, että matkailijat tuottavat jätettä vuoden aikana yli 100 miljoonaa kiloa. Muovipullot ja muu muovijäte ovat näkyvin ongelma. Pattayan alueella kärsitään myös makean veden puutteesta, ajoittuuhan ulkomaisten turistien lomasesonki Thaimaassa juuri kuivaan kauteen joulu-helmikuussa. Turisteja juomaveden hinnan nousu ei välttämättä haittaa, mutta paikallisväestölle kyse on suuremmasta ongelmasta, sillä tulotaso on alhainen. Vesikriisiä ovat entisestään pahentaneet golfkentät, joiden kasteluun käytetään makeaa vettä.

Thaimaa on maailman suosituimpien matkailualueiden joukossa. Se, samoin kuin muutkin suositut matkailukohteet ovat haasteiden edessä. Jos matkakohteet haluavat säilyttää suosionsa, paikallisten viranomaisten ja matkailuyrittäjien on kiinnitettävä enemmän huomiota ympäristön tilaan ja kestävään matkailuun. Myös seksiturismiin liittyvät ihmisoikeusongelmat ovat asioita, joihin pitää puuttua.

a. Miksi Pattayasta on kehittynyt suosittu matkakohde?

b. Mitä hyvää matkailu on saanut aikaan Pattayalla paikallisten asukkaiden kannalta?

c. Mitä haittoja matkailusta on koitunut Pattayalle?

d. Miten sinä kehittäisit matkakohteita Thaimaassa?

Yo-tehtäviä

1. Eräs matkatoimisto mainosti uutuuskohteenaan Sri Lankan kiertomatkaa.
   a. Millaisia riskejä ja mahdollisuuksia kasvava matkailu synnyttää Sri Lankalle?
   b. Millaisia riskejä ja mahdollisuuksia matka Sri Lankaan luo matkailijalle? (s2006)

Maailmankauppa

1. **Selitä käsitteet lyhyesti.**
   a. kauppatase
   b. maailmanmarkkinahinta
   c. halpatuotanto
   d. harmaa talous
   e. piratismi

2. **Tutustu tilastoon.**
   a. Paikallista listassa olevat valtiot oppikirjan kartasta.

Angola	Albania
Afganistan	Australia
Arabiemiirikunnat	

   b. Minkä valtioiden taloutta tilastot kuvaavat? Perustele vastauksesi.

Valtioiden talous ja tuotanto

Valtio	BKT / asukas 2008	Vientituotteita	Maatalouden osuus elinkeinoista %
1	429	kuivatut hedelmät, matot, villa, nahka	69
2	47 400	teollisuustuotteet, malmit ja metallit, polttoaineet, koneet ja kulkuneuvot, villa	5
3	4 072	tekstiilit, jalkineet, polttoaineet, mineraalit	53
4	54 607	raakaöljy, maakaasu	5
5	4 961	polttoaineet, timantit	73

Lähde: Tilastokeskus

3. Tutustu oppikirjan s. 104 kahvin hintojen vaihteluita kuvaavaan diagrammiin.

a. Mitä syitä kahvin hinnan nousulle on ollut?

b. Miksi kahvin maailmanmarkkinahinta saattaa laskea?

c. Mikä merkitys reilun kaupan takuuhinnalla on kahvin tuottajille?

4. Tutustu tietoihin neljästä tuotteesta.

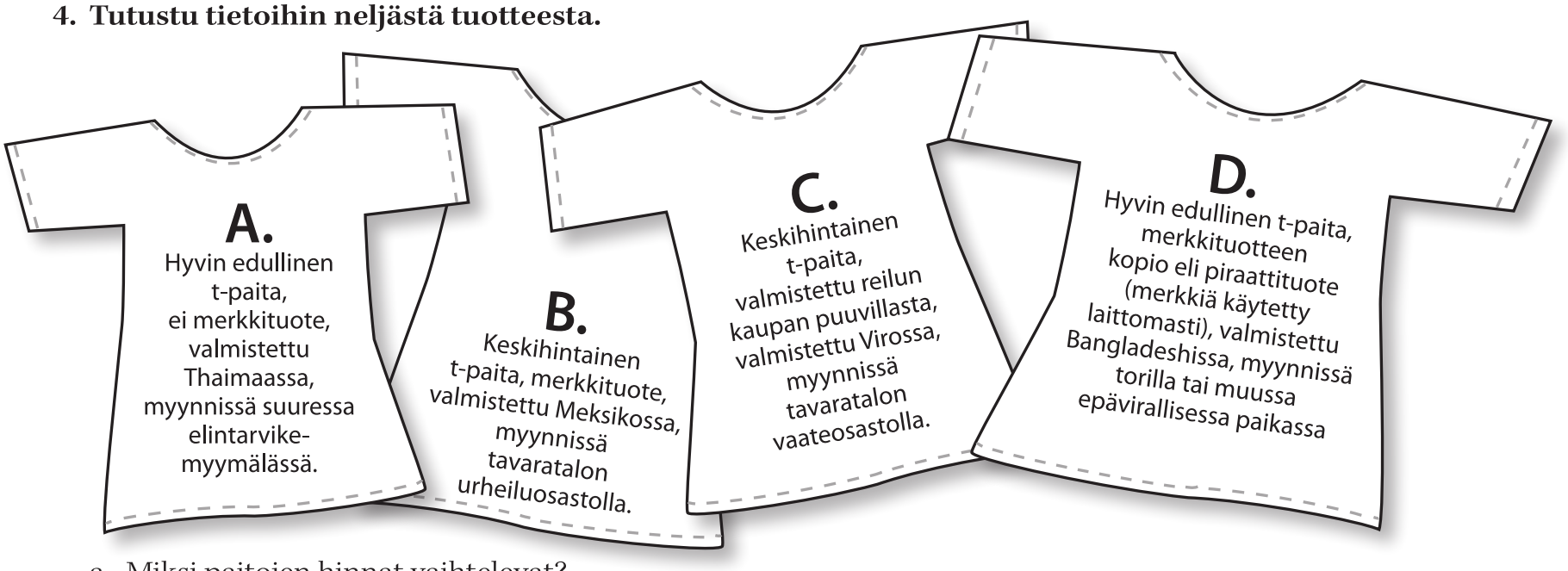

a. Miksi paitojen hinnat vaihtelevat?

b. Miksi tekstiiliteollisuustuotantoa on paljon kehitysmaissa?

c. Millaisia tuotteita myydään epävirallisissa paikoissa?

d. Minkä paidan itse valitsisit? Perustele.

5. Karttaan on merkitty valtioita, joilla yli puolet viennistä koostuu yhdestä tai kahdesta raaka-aineesta tai tuotteesta. Tutustu karttaan ja vastaa kysymyksiin.

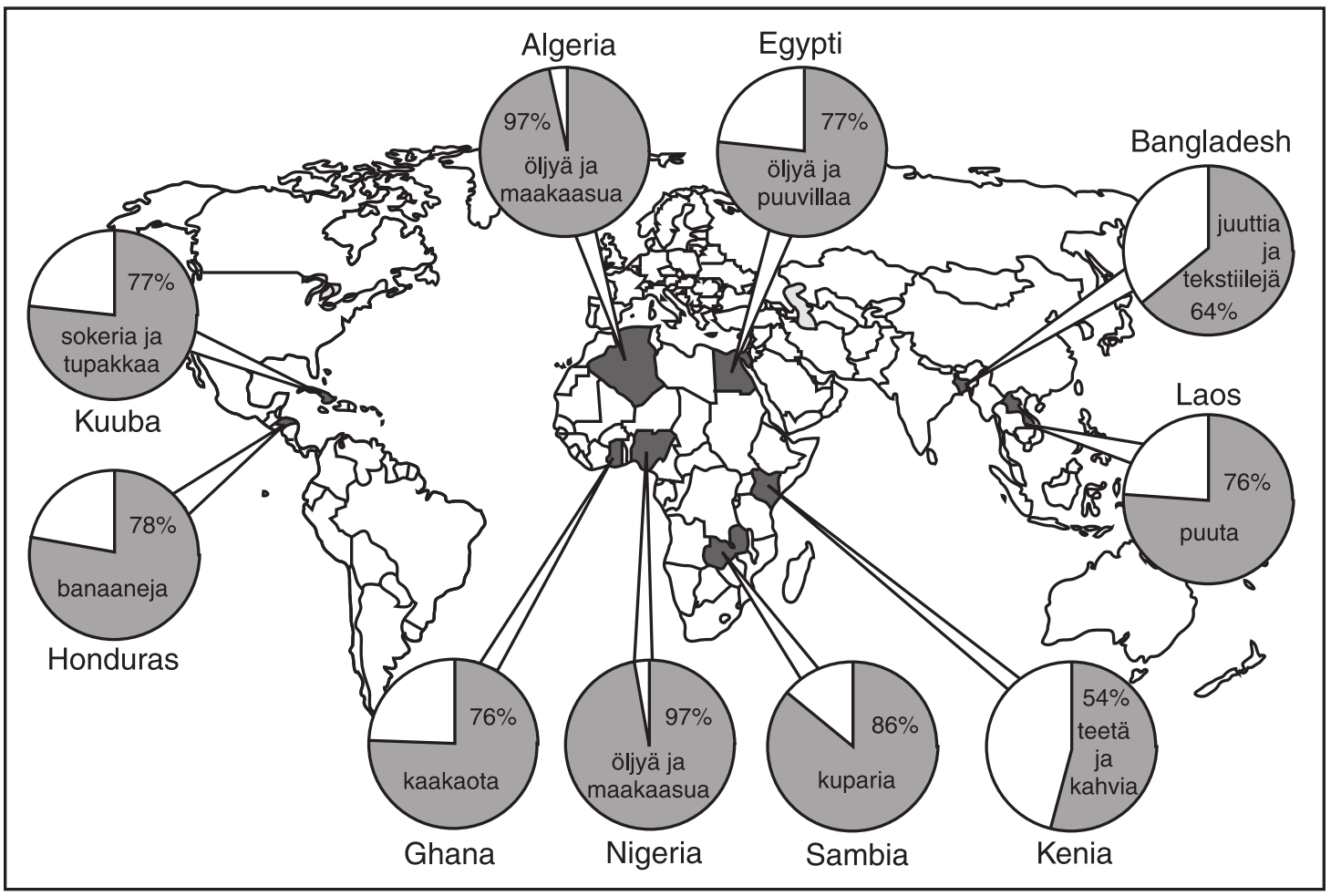

a. Mitä yhteistä on kartalla kuvattujen valtioiden sijainnilla ja kehittyneisyydellä?

b. Mitä yhteistä on kartalla kuvattujen valtioiden vientituotteilla?

c. Esitä syitä, miksi kartan valtioiden vienti on yksipuolista.

d. Mitä ongelmia yksipuolinen vienti voi aiheuttaa valtioille?

Yo-tehtäviä

1. Miten suuret urheilutapahtumat vaikuttavat isäntäkaupungin
   a. talouteen
   b. infrastruktuuriin
   c. alueelliseen identiteettiin?

   Voit käyttää esimerkkinä jotakin kisakaupunkia.
   Määrittele käsitteet infrastruktuuri ja alueellinen identiteetti. (s2005)

2. Oheisella kartalla on esitetty kuuden valtion sijainti ja asukasmäärät.
   Taulukosta löytyvät näiden valtioiden viennin kokonaisarvot sekä tärkeimmät vientituotteet.
   Yhdistä kartan valtiot A–F taulukon vastaaviin vientitietoihin 1–6.
   Selitä, miten kunkin valtion sijainti vaikuttaa viennin rakenteeseen. (k2006)

Valtio	Viennin arvo miljardia USD	Tärkeimmät vientituotteet
1	29,2	kupari, hedelmät, kalatuotteet, paperi, ja paperimassa, kemikaalit, viini
2	250,6	puolijohteet, elektroniikka, moottoriajoneuvot, tietokoneet, teräs, laivat, petrokemian tuotteet
3	4,0	maakaasu, raakaöljy, öljytuotteet, puuvilla, tekstiilit
4	73,1	koneet ja laitteet, liha ja lihatuotteet, meijerituotteet, kala, kemikaalit, huonekalut, laivat, tuulivoimalat, öljy, lääkkeet
5	315,6	koneet ja laitteet, lentokoneet, elektroniikka, kemikaalit, muovit, lannoitteet, paperimassa, puu, raakaöljy, maakaasu, sähkö, alumiini
6	6,2	kahvi, banaanit, sokeri, ananas, tekstiilit, elektroniset komponentit

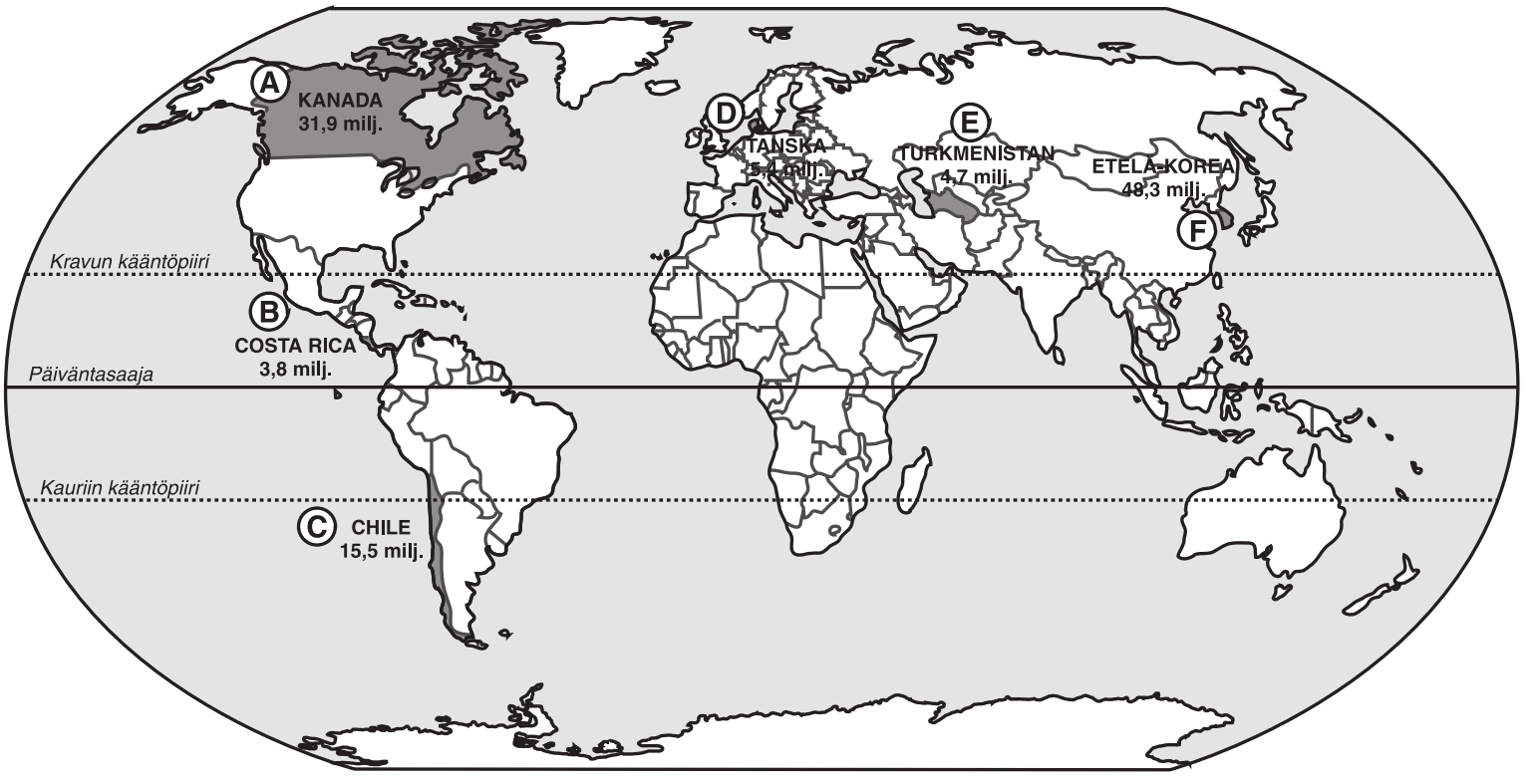

5 Maailmaa voi muuttaa

Alueiden kehittäminen ja aluepolitiikka Suomessa

1. Selitä käsitteet lyhyesti.

a. aluepolitiikka

b. osallistuva suunnittelu

c. YVA

2. Luettele neljä asiaa, joiden vuoksi aluesuunnittelua tarvitaan.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

3. Kirjoita taulukkoon, millaisia tehtäviä erilaisilla kaavoilla on aluesuunnittelussa.

Kaava	Tehtävät
Maakuntakaava	
Yleiskaava	
Asemakaava	

4. Lue oheinen katkelma maankäyttö- ja rakennuslaista.

> **5 §**
>
> **Alueiden käytön suunnittelun tavoitteet**
>
> Alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää:
>
> 1) turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten ja vammaisten, tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista;
> 2) yhdyskuntarakenteen ja alueiden käytön taloudellisuutta;
> 2 a) riittävän asuntotuotannon edellytyksiä, (29.12.2006/1441)
> 3) rakennetun ympäristön kauneutta ja kulttuuriarvojen vaalimista;
> 4) luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilymistä;
> 5) ympäristönsuojelua ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä;
> 6) luonnonvarojen säästeliästä käyttöä;
> 7) yhdyskuntien toimivuutta ja hyvää rakentamista;
> 8) yhdyskuntarakentamisen taloudellisuutta;
> 9) elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä;
> 10) palvelujen saatavuutta; sekä
> 11) liikenteen tarkoituksenmukaista järjestämistä sekä erityisesti joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen toimintaedellytyksiä.

a. Millainen ympäristö on mielestäsi

- turvallinen

- terveellinen

- viihtyisä

- sosiaalisesti toimiva

- lasten tarpeisiin sopiva

- vanhusten tarpeisiin sopiva

- vammaisten tarpeisiin sopiva?

b. Kohdassa 3 puhutaan rakennetun ympäristön kauneudesta.
Mikä omassa asuinympäristössäsi on mielestäsi kaunista?

Miten ympäristösi kauneutta voisi lisätä?

Yo-tehtäviä

1. Ympäristöä muuttuvat hankkeet edellyttävät nykyisin ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Menettely liittyy esimerkiksi merkittäviin tiehankkeisiin. Oheiseen karttaan merkittyjen pisteiden A ja B välille on suunniteltu rakennettavaksi viivasuora tie. Mitä vaikutuksia kyseisellä tiellä olisi ympäristöön? Esitä tielle vaihtoehtoinen linjaus ja perustele ratkaisusi. Piirrä karttaan tielinjauksesi. (k1997)

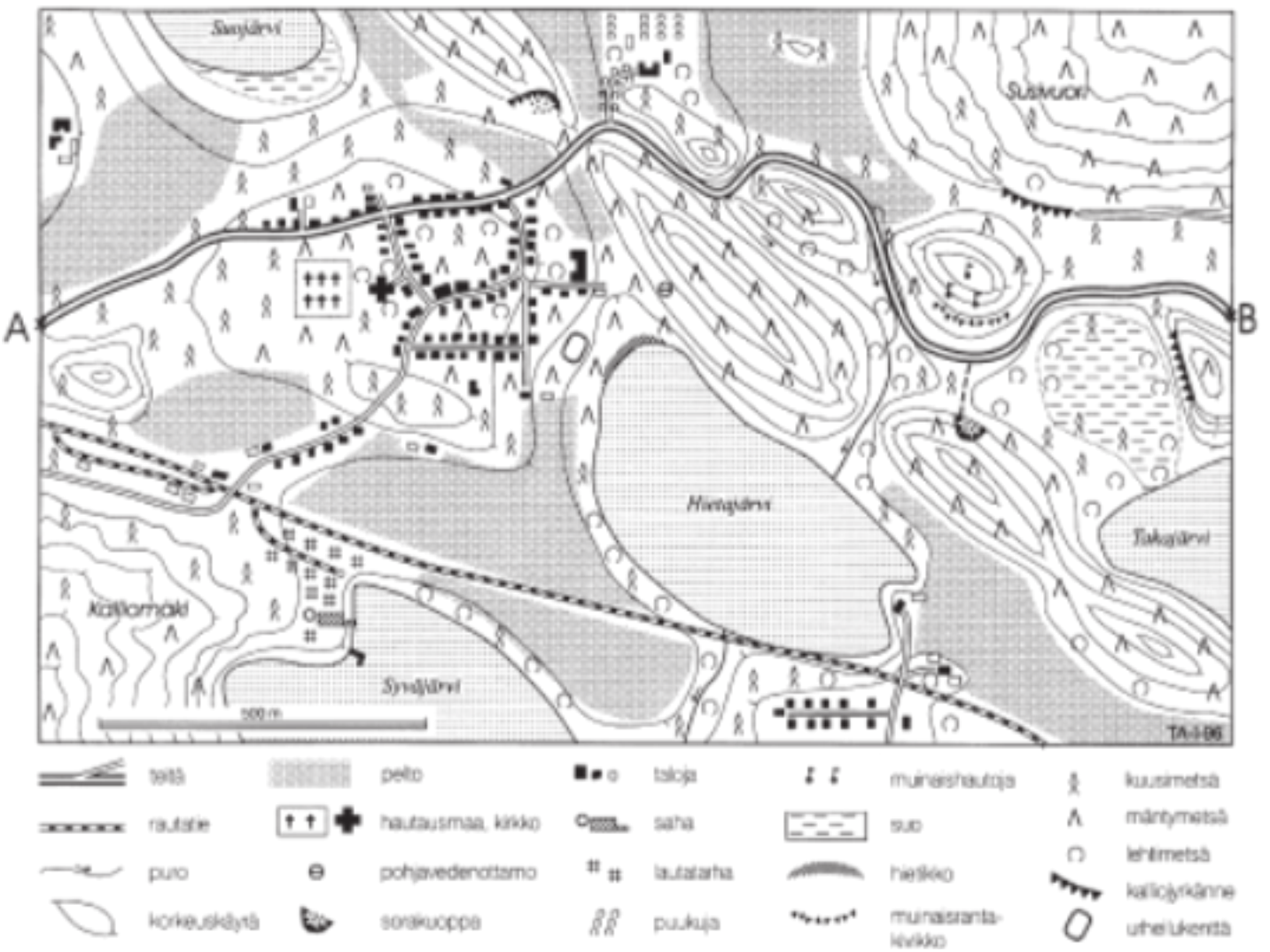

2. Kuntatason aluesuunnittelu Suomessa. Mihin sillä pyritään, mitä suunnitellaan, ja miten suunnitelmat pannaan täytäntöön? (k1998)

3. a. Määrittele, mitä kaavoituksella tarkoitetaan.

   b. Esittele Suomessa käytössä olevat kaavat.

   c. Selitä, mitä tarkoitetaan ympäristövaikutusten arvioinnilla (YVA) ja miten se liittyy kaavoitukseen.

   d. Esittele jokin tuntemasi maankäytön suunnittelun ajankohtainen esimerkki. (+k2007)

Kehityksen jakautuminen maailmassa

1. **Selitä käsitteet lyhyesti.**
   a. bruttokansantuote (BKT)
   b. inhimillisen kehityksen indeksi (HDI)
   c. ekologinen jalanjälki
   d. kehityksen indikaattori

2. **Vertaile oppikirjan BKT-, HDI- ja Happy Planet index -karttoja sivuilla 118–119.**
   a. Miten ”kehitys” eroaa maailmassa eri mittareilla mitattuna?

   b. Kerro esimerkkejä valtioista, jotka ovat kehittyneitä toisilla mittareilla ja kehittymättömiä toisilla mittareilla.

   c. Mikä kartoista kuvaa mielestäsi parhaiten alueiden kehittyneisyyttä? Perustele.

3. **Kuvaile seuraavien valtioiden kehittyneisyyttä ja kehityksen esteitä.**
   a. Brasilia

   b. Afganistan

   c. Sudan

4. Tutustu karttaan ja diagrammeihin, joissa kuvataan eräiden maailman valtioiden elinkeinojakaumia.

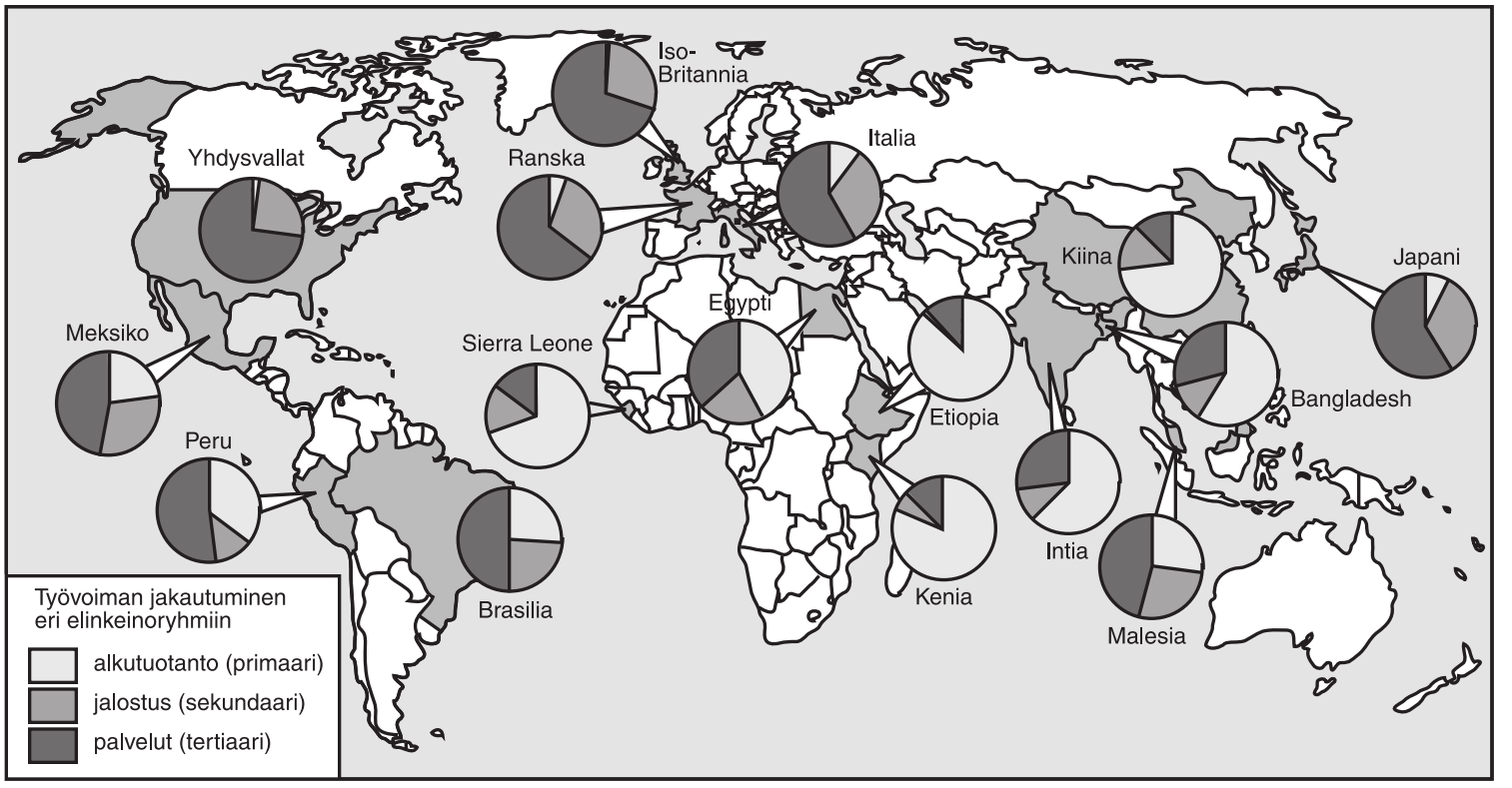

a. Mainitse esimerkkejä valtioista, joissa on

• paljon alkutuotantoa ja vain vähän jalostusta ja palveluita

• verrattain tasaisesti alkutuotantoa, jalostusta ja palveluita

• vähän alkutuotantoa sekä paljon jalostusta ja etenkin palveluita.

b. Mikä yhteys elinkeinorakenteella on valtion kehittyneisyyteen?

Yo-tehtäviä

1. Kuvaa oheisen diagrammin avulla köyhyyden alueellisen jakautumisen kehitystä maapallolla. Pohdi myös syitä kehitykseen (k2007).
2. Käsite ”kehitysmaat” luokittelee yhteen suuren joukon keskenään erilaisia valtioita.
   a. Mitä yhteisiä piirteitä kehitysmailla on?
   b. Missä suhteessa kehitysmaat eroavat toisistaan? Esittele vastauksessasi kolme erityyppistä kehitysmaata ja kerro niiden välisistä eroista (k2005)
3. Miten valtioita luokitellaan kehittyneisyyden mukaan? Arvioi myös erilaisia kehittyneisyyden mittareita valtioiden kehitystason kuvaajina. (k2000)
4. Valtioiden kehittyneisyyttä ja hyvinvointia kuvataan monin eri tavoin ja mittarein. Mihin tekijöihin nämä mittarit perustuvat? Pohdi myös, mitä ongelmia niihin liittyy. (k2009)

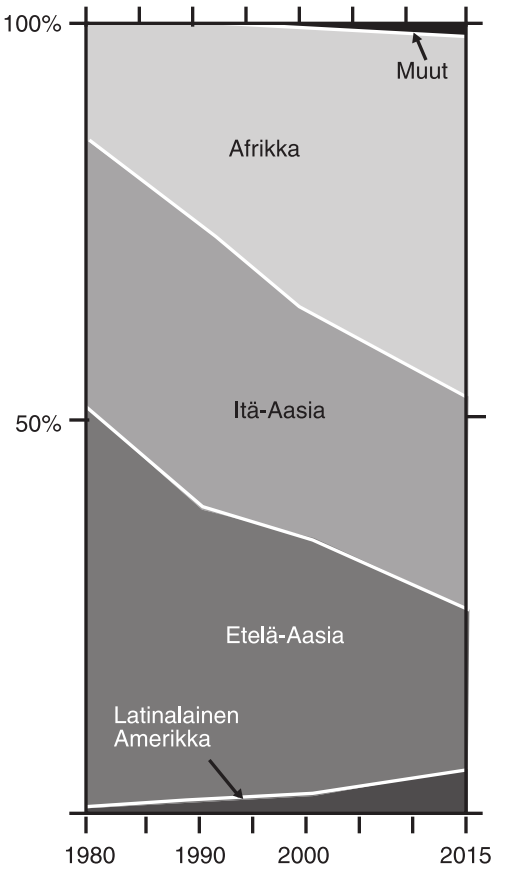

Kansainvälinen yhteistyö

1. **Selitä käsitteet lyhyesti.**
   a. kahdenvälinen kehitysyhteistyö
   b. monenkeskinen kehitysyhteistyö
   c. kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyö

2. **Mitä ovat seuraavat kansainväliset organisaatiot ja mitkä ovat niiden tehtävät?**

Organisaatio	Nimen tai lyhenteen selitys ja organisaation tehtävät
a. YK	
b. EU	
c. NATO	
d. WHO	
e. Unicef	
f. Maailmanpankki	
g. Punainen Puolikuu	
h. Amnesty International	

3. Tutustu YK:n vuosituhattavoitteisiin.

1. Äärimmäisen köyhyyden ja nälän poistaminen
2. Peruskoulutuksen ulottaminen kaikille
3. Sukupuolten tasa-arvon ja naisten aseman edistäminen
4. Lapsikuolleisuuden vähentäminen
5. Odottavien äitien terveyden edistäminen
6. Taistelu AIDSia, malariaa ja muita tauteja vastaan
7. Ympäristön kestävän kehityksen edistäminen
8. Globaalin kumppanuuden edistäminen kehitysyhteistyön ja velkahelpotusten avulla

a. Valitse yksi sinua kiinnostava tavoite. Mitä keinoja voitaisiin käyttää sen saavuttamiseksi?

b. Mikä tavoitteista on mielestäsi helpoiten saavutettavissa? Miksi?

c. Mikä tavoitteista on mielestäsi vaikeasti saavutettavissa? Miksi?

4. Alla on lista aihepiireistä, joista Suomi on solminut sopimuksia useiden valtioiden kesken. Tutustu listaan ja vastaa kysymyksiin.

1. Kauppa ja talous
- 1.1. tulli ja kauppa
- 1.2. perushyödyke
- 1.3. maatalous, eläinlääkintä, kalastus
- 1.4. rahoituslaitokset, valuutta, investoinnit
- 1.5. tekijänoikeudet, teollisoikeudet

2. Liikenne ja tiedonkulku
- 2.1. lentoliikenne
- 2.2. maantie- ja rautatieliikenne
- 2.3. merenkulku, meriliikenne
- 2.4. tietoliikenne, posti

3. Ympäristö ja energia
- 3.1. ilmansuojelu
- 3.2. vesiensuojelu
- 3.3. kasvisto ja eläimistö
- 3.4. energia
- 3.5. avaruus

4. Ihmisoikeudet ja perusvapaudet

5. Työ, perhe, sosiaaliturva
- 5.1. työ
- 5.2. perhe
- 5.3. sosiaaliturva, terveydenhuolto

6. Valtio
- 6.1. julkishallinto
- 6.2. diplomaatit ja konsulit, erioikeudet ja vapaudet
- 6.3. oikeudellinen yhteistyö, rikollisuuden torjuminen, huumeet
- 6.4. riitaisuuksien ratkaiseminen

7. Sodankäynti, aseet
- 7.1. sodan oikeussäännöt
- 7.2. aseet, aseriisunta
- 7.3. rauha, demilitarisointi

8. Kulttuuri, tiede, opetus

9. Kansainväliset järjestöt

a. Miksi valtioiden välisiä sopimuksia tarvitaan?

b. Poimi aihepiireistä kolme sinua kiinnostavaa kohtaa ja pohdi, millaisissa kysymyksissä sopimuksia tarvitaan?

Yo-tehtäviä

1. Ensimmäisen YK:n vuosituhattavoitteen mukaan nälkäisten osuus maailman väestöstä pitäisi puolittaa vuoteen 2015 mennessä. Nälkäisten osuus ei ole kuitenkaan vähentynyt toivotulla tavalla. Maailman elintarvikeohjelman WFP:n pääjohtaja Josette Sheeran totesi vierailullaan Suomessa vuonna 2007 seuraavasti: *"Huolimatta tekemästämme valtavasta työstä maailmassa on joka vuosi neljä miljoonaa aliravittua ihmistä enemmän." (Kehitysuutiset 5/07)*

   a. Pohdi nälän syitä maapallolla. (3 p.)

   b. Mitkä alueet maapallolla ovat kaikkein kriisialttiimpia nälkäongelman kannalta? Miksi juuri ne? (2 p.)

   c. Millaisin keinoin maailman nälkäongelmaa voidaan pyrkiä ratkaisemaan? (4 p.) (+k2009)